

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**B. Alberti Doctoris Magni ex Ordine Prædicatorum
Episcopi Ratisponensis De Adhærendo Deo Libellvs**

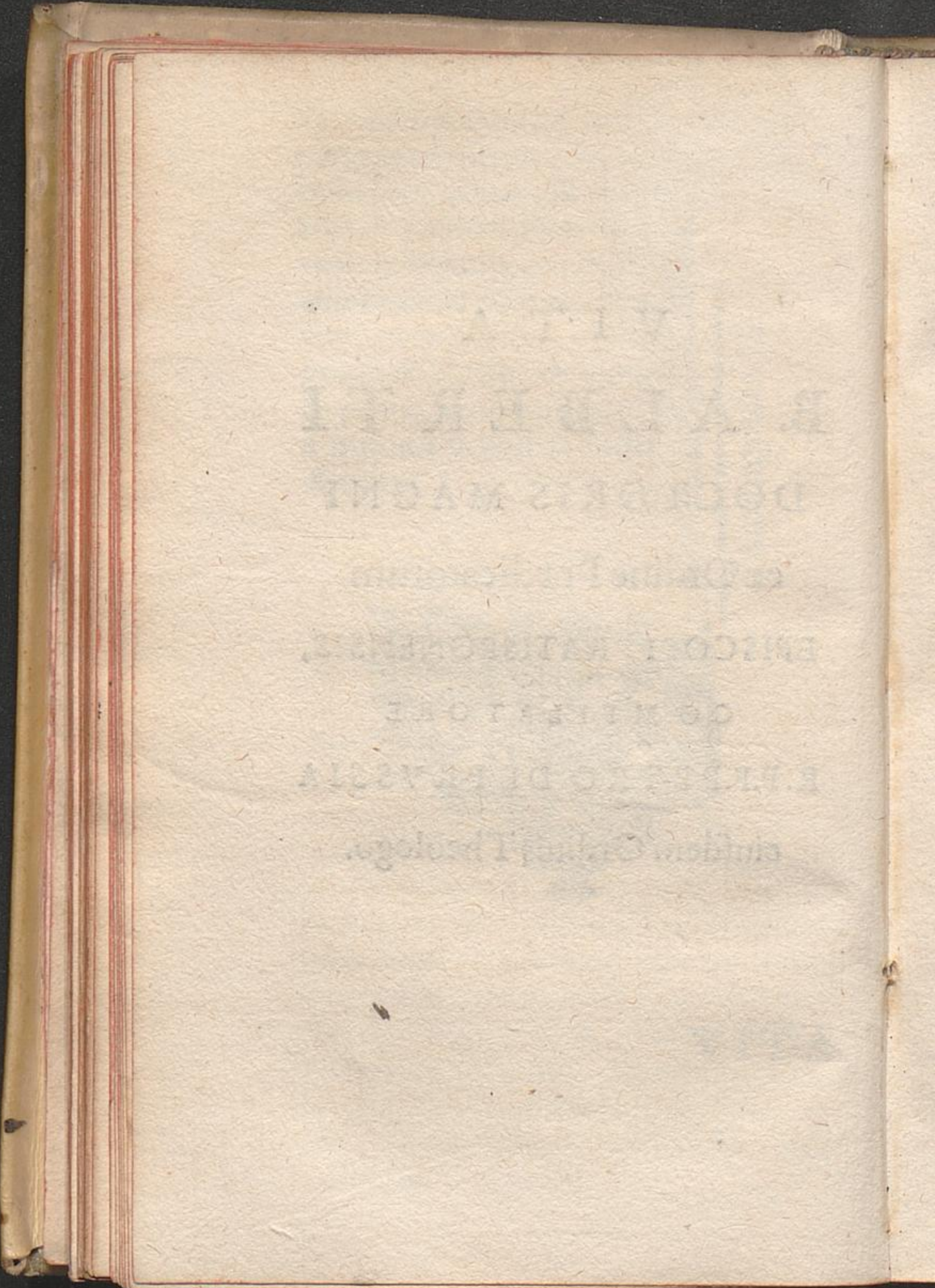
**Johannes <de Castello>
Albertus <Magnus>**

Antverpiae, 1621

Vita B. ALberti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44148

V I T A
B. A L B E R T I
DOCTORIS MAGNI
ex Ordine Prædicatorum
EPISCOPI RATISPONENSIS,
C O M P I L A T O R E
R. P. F. P E T R O D E P R V S S I A
eiusdem Ordinis Theologo,

Faint, mirrored text visible through the paper, likely bleed-through from the reverse side. The text is illegible due to fading and the nature of the paper.

PROLOGVS.

GLORIOSVS Deus in
 Sanctis suis: cuius ma-
 gnitudinis numerus
 non est, cum infinitus
 sit atque incompre-
 hensibilis; ut merito non solum op-
 primi à gloria eius dicantur scruta-
 tores maiestatis temerarij, verum &
 excellentium virorum, licet humiles
 ac sancti perspicacissq; ingenij fuerint,
 reuerberentur obtutus: ne dicam ip-
 sum intueri, sed & illius verborum
 celsitudinem, quæ tamquam radij ex
 luminis fonte prodeunt, capere non
 praualent; adeò quòd summa cum ad-
 miratione clamare habeant Prophe-
 ticum illud: Mirabilis facta est Psal. 138.
 scientia tua ex me; confortata est,
 & non potero ad eam. ipse tamen,
 cuius natura bonitas, qui vult saluos
 fieri

fieri omnes, & ad sui agnitionem venire, non destitit mysteria nobis multa de se salubriter reuelare, cognitum ut coleremus, colendo amaremus, amando beati essemus. Et quia inuisibilis est, inhabitans lucem inaccessibilem, infirmitati nostræ ut pius pater consulens, copiosa gratia sua, viros magnos in Ecclesia ut montes eleuatos per virtutum cacumina, ac illuminatos mirabiliter scientia statuit, per quos ad excelsum illum gigantem ipsorum vestigiis inhaerendo ascendere, doctrinis etiam illuminati, ut per lucidissimas nubes Solem iustitiæ utcumque intueri possemus. Reuerà enim Deo proximior existit omnis qui montium horum arduis bonæ actionis pedem infixerit: & iterum, cui tenebra ignorantia lumen intelligentiæ excluderant, his luminosis illuminatus montibus, illicò Deo in gratiarum actione; Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis,
lata-

Psal. 75.

*letabundus exclamat. E quibus sanè
 montibus venerabilis ille Pater Fra-
 ter Albertus Prædicatorum Ordinis,
 Ratisponensis quondam Ecclesie Epi-
 scopus, non minimæ sanctitatis cul-
 mine excreuit: qui ab ipso puerili æuo,
 ut ipse testatur, ad decrepitam vsque
 ætatem iugum Domini mira cum hi-
 laritate in eodem Ordine portauit; ex
 primis Patribus existens præcipuus,
 primitias Spiritus habens, quemad-
 modum de ipso testantur, qui illum in
 carne adhuc manentem viderunt,
 conuersationisq; ipsius insignia sunt
 experti. quare & posteris ea quæ no-
 uerant per scripta intimare non du-
 bitarunt, gloriosèque eundem extol-
 lere laudibus voluerunt, quem ce-
 teris constantiorem nullo posse adu-
 lationis vento inflecti certa scien-
 tia probabant, sicut prosequuntur
 eius contemporanei in verbis, quæ
 infrà scripto commendare dignum
 duximus.*

Quan-

Iob 1.

Quanta vere sapientiæ copia ac doctrina radiis Ecclesiam illustrat, non tam hominis stylo, aut disertissimæ eloquentiæ coloribus effari, quàm suis codicibus valet cognosci. Vnde quia magnus vitæ & doctrinâ extitit, non incongruè illud in libro Iob exaratum ipsi adscribere possumus, dicentes: Erat vir ille magnus inter omnes Orientales. In quibus verbis venerabilis, imò, ut credimus sine hesitatione, beati Alberti laus cunctis aptissimè insinuatur mortalibus. Cùm enim Orientales, sacro testante eloquio, hi dicendi sunt, in quibus lumen gratiæ Dei principaliter fulget; sacrorum verborum expositorem hunc singularem Albertum, & penè primum inter modernos, qui antiquis sanctissimisq; Doctoribus doctrinando ac sanctè conuersando simillimus est, aptè Orientalem nominamus: maximè cùm Matris gratiæ Maria sit scriba eximius, atque familiarissimus

mus

mus confabulator ; quæ nobis virum,
cui nomen Oriens est , edidit ad salu-
tem. Tantò enim gratia plenior cre-
dendus est , quantò familiarior per
deuotionem , huic quæ plena est gra-
tia, fuisse cognoscitur ; præsertim cum
suo tempore vberior gratia Fratri-
bis cunctis de Prædicatorum Ordine
à misericordia Patre largiebatur. In-
ter quos erat vir ille magnus , vir
utique virens & germinans , quasi
lignum viride iuxta decursus aqua-
rum plantatum , perfectione animi
viriliter contra bifformes fortune
insultus uniformi constantia mentis
militans , nec aduersitate pusillani-
mis , nec prosperitate elatus , in tan-
tum fortitudine dotatus contra tela
inimici & tentationum , atque ad Or-
dinis onera portanda , vt giganteos
diceretur habere humeros in omnibus
his , iuxta veridicum testimonium
venerabilis Patris Fratris Humberti
Magistri Ordinis. Cruce etiam arma-
tus,

rus, malignis terribilis, ut unico obiectu salutiferi signaculi hostem in specie Fratris apparentem prosterneret, qui studio eius aduersabatur fructifero. Insuper hereticorum massa, Apostolica doctrina munitus, erat malleus inflexibilis. Demonstrabilis proinde ille in omni claritate, quod ipso demonstratio optime designatur, quia in consilio impiorum non abiit, nec in peccatorum stetit via: qui & pestilentiae cathedram non ascendit, sed montem excelsae atque perfectae iustitiae in omni virtute aggressus est; unde serpentum sibilos virulentos, ut visione monstratum est mirifica, conatusque reprobos suo spiritu eliminavit de sanctuario Ecclesiae. Quare rectissime nomen magnitudinis meruit. Is namque verè magnus est, qui uniuersaliter inclytus habetur; quem nullus veris diuitiis, nullus morum honestate, nullus solemnitate fame, nullus spectabilitate

tate

tate ob eloquentiæ doctrinæq; splendorem præcedit; ut magnificari super uniuersos possit, dum omnibus superior inuenitur. Erat sanè talis iste Beatus, non pro parte aliqua temporis tantum in præterito, sed ita progrediens atque succrescens per continuum præsens usque in illud futurum, quo NUNC æternitatis cum Deo uiuendo est ingressus; tantò illic iam Omnipotenti vicinior, quantò hîc olim carnem vegetans semper erat virtutum donis præsentior; tantò iam sublimior, quantò in mortali uita humilitate abiectus sibi uidebatur uilior. Huius igitur sancti uiri famam celeberrimam cum in orbe toto omnes proclamant, delectatq; uniuersos loqui vel audire de ipsius magnitudine, ob doctrinæ singularitatem, atque bonorum operum qualitatem; in tantum ut simplicissimi in omni mundi angulo gestiunt sine discretionis iudicio narrare de ipso,

falsa

falsa pro veris assumentes; nec absque laude pronuntiant Alberti, quidquid fingere de illo possunt. Alij autem plurimum præ desiderio nosse cupiunt conditionem eius, non solummodo qualis per scientiæ habitum usumque fuerit, sed & de religione, sanctitate, statu, quæve ætate temporis hoc in mundo conuersatus est, atque morte qua hinc transit, & miraculis, requirunt; pro indubitato habentes, sanctissima hunc fuisse conuersationis, cui singularem spiritum affuisse, ex scriptis suis Theologicis sciunt: scientes quòd sicut Hierotheus passus diuina, diuina didicit; ita pari modo Albertum docere tam copiosè non ob aliud posse diuina (præsertim cum illius eloquium incendium parit plurimum diuina dilectionis in nostris cordibus) nisi & ipse vehementer amore illo, qui otiosum in bono permanere sinit neminem, fuisset affectus: ex abundantia

Matth. 12.
Luc. 6.

dantia enim cordis os loquitur,
 & bonus homo de bono corde pro-
 fert bona.

Vnde illorum desiderio satisfacere
 cupiens iuxta mei ingenioli qualita-
 tem, compilare in vnum venerabilis
 istius viri Legendam placuit. Sed ne
 quispiam de veritate dubitare horum
 que scribo possit, nosse debet quilibet
 Lector, quia non leuitate aut suspi-
 cione hac confecta, sed à fide dignis
 dudum antè notata in codicibus sunt,
 illo in tempore quo testibus probari
 poterant; imò pro maiori parte adhuc
 illo viuente scripto fuerunt commen-
 data. Qui autem Scriptores omnium
 horum sunt, & qui libri vnde sum-
 pta, breuiter subiungendum est. In
 primis namque Frater Thomas Bra-
 bantinus, Ordinis Prædicatorum, ad
 multos annos Alberti discipulus dum
 viueret vterque in hac vita; qui Tho-
 mas librum de Naturis rerum con-
 scripsit, & alium librum de Apibus
 inti-

intitulatum, quem Bonum uniuersale nominat, composuit, quem Magistro Humberto Generali Ordinis Predicatorum misit, à quo & confirmatus est, auctoritatemq; sumpsit: in hoc siquidem Libro ait de Prælati & subditis, aliisq; multis, puta de Alberto, Iordane, atque Ioanne, sanctissimis viris Predicatorum Ordinis, ac ceteris Sanctis qui sua ætate floruerunt. Hic Liber notus est multis, præcipuè in Alemanniæ partibus. Secundus autem est Frater Vlricus Engelberti de Argentina, eiusdem Ordinis, æquè Alberti discipulus sicut & primus: qui ambo ad pedes tanti Magistri didicerunt sapientiam, ut ipsimet testantur. Tertius verò est Frater Bernardus in castris sancti Vincentij, ibidem Prior Fratrum, contemporaneus Alberti, ut ipse dicit qui Chronicam Ordinis scripsit ab initio Ordinis usque ad sua tempora fideliter. Quartus est

est

est compilator *Legenda beati Thomæ de Aquino*, ex qua nonnulla hîc posita sunt. Cetera autem ex *Vitis Fratrum Ordinis Prædicatorum*, cui *Libello Magister Ordinis Humbertus auctoritatem tribuit*, sunt scripta: & quedam ex *Legenda sanctæ Cordula virginis & martyris*, quam venerabilis *Albertus transtulit de pomerio in ecclesiam sancti Ioannis*: aliqua etiam ex reuelationibus alterius virginis *Sanctimonialis*. Insuper & testimonia adducta multa ex propriis scriptis eiusdem *Doctõris*. Omnia verò alia in *Legenda ipsius Alberti continentur*, qua apud nos *Colonia & multos Conuentus Ordinis nostri inuenitur*. Sunt tamen quedam etiam ex *Actis Capitulorum Prouincialium Teutoniae prouinciae*, eodem existente *Prouinciali*, transumpta. Et hæc omnia si de ipso scripta non fuissent, doctrina tamen ipsius de sanctitate magnum nobis &

D certum

certum reddunt testimonium. Magis enim nobis de beati Bernardi sanctitate & mirabili deuotione persuadent eius dicta, quàm mille miracula, dum quamdam vultus interioris pulcherrimam similitudinem efficacius quàm signa legenti representant. Et cui non probant beatissimi Augustini ignita eloquia, hunc gessasse cor iaculo diuinæ charitatis transfixum? Sic proculdubiò si Alberti quis legerit dicta, sentiet quanta spiritus eius gesserit, & quòd nuptiali veste semper fuerit circumdatus non dubitabit. Et quamuis plura alia laudabilia de hoc venerabili referre possemus Doctore, non tamen necessarium ea ponere fuit; ne fortassis veritatis amatorem & defensorem opinionibus incertis videremur laudasse: hæc autem scribendo notare volui ad honorem Domini nostri Iesu & gloriosissimæ Virginis Mariæ immaculatæ eius Genitricis,
atque

atque excellentissimi Doct̄oris laudem, qui sua intercessione apud vniuersorum Dominum & Iudicem, in illa hora qua ante tribunal stabimus iudicantis, excusatos nos habeat ab omni quam nostris excessibus contraximus culpa; ne fratrum accusator, noster insatiabilis inimicus, praualeat, magis autem confusus atque damnatus abscedat. Sic insuper agatur, vt corona iustitiæ vnà cum electis in eternum victuris nobis doneatur. Amen.

Quòd si cui visum fuerit vt aliqua addat his quæ iam dicta sunt; non hoc faciat inconsultè aut ex abrupto, nisi sciat de veritate, & constet vbi contineatur, vel à quo scriptum habeatur. hoc enim maximè in hac Legenda tenui, ne aliquid ponerem ex vaga relatione vel suspitione: quod & quilibet perpendere potest: vnde & notare volui, quo anno ab Incarnatione ipse Ordinem

*est ingressus, à quo tempore obiit, vel
ea quæ notata sunt quando perfe-
cerit, seu quando gesta sint quæ de
ipso narrantur; ne alicui suspicio de
his quæ scribo sinistra generetur:
non enim Sancti nostris delectantur
mendaciis, qui iam veritatis lumen
sunt adepti.*

VITA

V I T A
 B. A L B E R T I
 DOCTORIS MAGNI
 ex Ordine Prædicatorum
 EPISCOPI RATISPONENSIS.

CAPVT I.

*De pueritia eius, & qualiter à beata
 Virgine in visione admonitus sit
 vt Ordinem intraret Fratrum
 Prædicatorum.*

ADMINISTRANTE per
 orbem Rempublicam
 Friderico huius nomi-
 nis Secundo, floruit
 in sacro Prædicatorum
 Ordine gloriosus Pa-
 ter Frater Albertus Magnus, Doctor
 egregius almæ Vniuersitatis Parisien-
 sis, decus & splendor Ecclesiæ vniuer-
 D 3 falis,

78. B. ALBERTI MAGNI
salis, in qua ut miles strenuus fidei cly-
peo protectus, verbi Dei insuper gla-
dio accinctus, hæreticorum conuentus
zelo Dei succensus potenter deiecit.
Hic de militari cum esset progenie, na-
tione Alamannus, ex Laugingenſi op-
pido, Prouinciæ Sueuiæ, Augustenſis
diœceſis, à pijs parentibus viam Do-
mini à pueritia est edoctus, traditus ab
eisdem litteris imbuendus. Cum autem
sedecim ferè esset annorum, & die qua-
dam ecclesiam ingressus, innocens puer
spiritum suum ad orandum virginem
gloriosam Mariam, cuius à puerili æuo
vsque in finem suæ vitæ amator extitit
feruenter & laudator præcipuus, colle-
gisset, statum suum toto mentis affectu
humiliter recommendat, flagitans ip-
sius patrocinium. Et ecce illa cæli Re-
gina, Domina mundi, quæ sui memo-
rum immemor nequaquam existit, ap-
parens Alberto, placido vultu dixit:
Alberte, mundum fuge, Prædicatorum
ingredere Ordinem, quem pro mundi
salute nouissimis dirigendum tempori-
bus à Filio meo expetij. deuotioni à
studio efficaciter intende; nam Deus
tanta sapientiæ suæ copia te dotabit,
vt

V I T A. 79
vt tota Ecclesia per doctrinæ tuæ li-
bros illustretur.

CAPVT II.

*Quòd Ordinem intrauit in iuuentu-
te, ex propriis verbis ipsius habe-
tur: & de modo quo ingressus est,
& qualiter à beato Iordane vesti-
tus Paduæ.*

TALI itaque Virginis gloriosæ ani-
matus sponcione, puerilia rudi-
menta in Grammaticalibus adeptus est
studio insistendo, suæ interuentrici
non ingratus, assiduum illi obsequium
quàm deuotè impendebat. Sed pruden-
ter animaduertens secum has fallacias,
nec tutum fore cohabitare serpenti, di-
uinis monitis acquiescens, Prædicato-
rum Ordinis habitum, ne talentum sibi
creditum cum seruo pigro in terram
abscondere videretur, multa cum de-
uotione suscepit. De qua susceptione
ita in Libro qui Vitas-Frattrum Ordinis
Prædicatorum inscribitur, parte quar-
ta cap. x. narratur: *Dominus Albertus.*

D 4 *fama*

fame eximia & excellentis status & scientie, magnus in Philosophia, cum adhuc iuuenulus Paduæ studeret, ex admonitionibus Fratrum, & maxime ex prædicationibus Magistri Iordanis, habebat voluntatem intrandi Ordinem Prædicatorum, sed non plenam; auunculus enim eius contradicebat illi: unde & iurare ipsum compulit, ne infra tantum tempus iret ad domum Fratrum Prædicatorum. Post quod transactum veniebat frequenter ad Fratres eosdem, firmabatque propositum: sed timor ne exiret, faciebat eum vacillare multoties. Quadam autem nocte vidit in somnis quòd intrasset Ordinem, postmodumque exisset, euigilans ergo, mirabiliter gauisus est, eò quòd non intrauerat; in animo suo dicens: Nunc video quia id quòd timebam inde eueniret si umquam intrarem. Contigit autem eodem die cum interesse sermoni Magistri Iordanis, qui inter cetera loquens de tentationibus diaboli, dixit quam subtiliter decipiat aliquos. Sunt enim, ait, aliqui, qui relinquere mundum proponunt, & Ordinem intrare; sed diabolus eis impressiones facit in somnis quòd intrant & postea exeunt, equitantes in rubeis vestibus, vel se solos derelictos inueniant;

ueniant; ut sic scilicet eis incutiat timorem intrandi, quasi perseverare non possent. Tunc iuuenis miratus vehementer, post sermonem Magistrum accessit, & ait: Magister, quis reuelavit cor meum vobis? exposuitque Albertus omnes suas cogitationes & somnium Magistro Iordani; qui firma de Deo percepta fiducia, multis monitis confortavit eundem contra tentationem iam dictam. Ad verba ergo eius Albertus ex toto conuersus, & omnem moram rescindens, Ordinem Prædicatorum est ingressus. hæc ibidem.

Quòd verò Paduæ studuerit, ipse Albertus propriis verbis suis implicite insinuat in suo Libro de Natura locorum, distinctione tertia cap. secundo; ubi trinitates terrarum enumerat, de ipsa tamquam sibi nota ait sic: *Patanium, quæ nunc Padua vocatur, ciuitas est in qua floruit studium ante paruum tempus.* Sic pariformiter & apertius in tertio libro Meteororum, capitulo duodecimo secundi Tractatus, patet ipsum ibidem habitasse in studio, quia sic ait: *Ego autem vidi in Paduana ciuitate Lombardie, quòd puteus ab aliquo tempore clausus inuentus fuit, qui cum aperire-*

tur, & quidam intraret ad purgandum puteum, mortuus fuit ex vapore cauerna illius; & similiter mortuus est secundus. & tertius voluit scire quare duo moras agerent, inclinans in puteum, adeò debilitatus est, quòd spatium duorum dierum vix rediit ad seipsum: cum autem expirasset vapor putrefactus in puteo, factus est bonus & potabilis. Hæc ille loco iam allegato. Si enim non ibi tunc temporis habitasset, non utique dixisset se hæc vidisse, quæ successiuè non vno die contigerunt.

Nec utique in dubium venire alicui potest, quin iugum Domini suaue in iuuentute assumpserit per Religionis ingressum, cum hoc idem Albertus suo testimonio clarisq; verbis exprimit in Orationibus Dominicalibus, de quibus infra dicitur. Nam in Oratione circa Euangelium Septuagesimæ, videlicet, Matth. 20. *Simile est regnum celorum homini patrifamilias; ita orationem fundens ad Dominum, ait: Domine Iesu Christe, summe paterfamilias, qui me primo manè in vineam tuam vocasti, dum me à iuuentute mea ad laborandum in Religione pro denario vitæ æternæ conduxisti: cum serò factum*

Etum fuerit in Iudicio, & reddes operariis mercedem, quid dabis mihi, qui non solum in foro seculi, sed in ipsa vinea Religionis tota die vitæ meæ otiosus steti. Domine, qui non ponderas opera nostra ad pondus publicum, sed ad pondus Sanctuarij, fac me saltem in undecima hora resipiscere; ne quia tu bonus es, oculus meus omnino nequam inueniatur. hæc Albertus.

Qualiter autem venerabilis Albertus Coloniensi Conuentui sit assignatus, licet Paduæ indutus, facilè perpendi potest. Prædicatorum enim Ordo nouiter tunc institutus, multiplicandis Conuentibus & personis congruis insistebat; & ideo Fratres Nouitij, vbicumque vestiti fuissent, nouis Conuentibus ob defectum personarum assignabantur, maximè si de lingua terræ illius in qua recipiebantur non fuissent. sicut Frater Henricus de Colonia, ibidem primus Prior; similiter & Frater Leo, eidem in Prioratu successor; licet Parisiis cum beato Iordane ambo habitum receperint anno Domini M. cc. in die Cinerum: Coloniã tamen mittuntur, quia Teuto-

84 B. ALBERTI MAGNI
nici erant, vt nouum Conuentum ædi-
ficent. Sic pari modo Albertum à Pa-
dua missum Coloniam non dubita-
mus: quod verbis sequentibus ex Vi-
tis Fratrum euidenter ostenditur. Illo
enim in tempore, sanctissimo Patre
Dominico cælis inuecto, beatus Iorda-
nis Teutonicus, verus Israëlita, in Ma-
gistrum Parisiis est electus, anno Do-
mini M. CC. XXII. qui quantus qualisque
fuerit, in Vitis Fratrum Ordinis clarè
describitur: vbi inter alias eius virtu-
tes habetur, quòd plures quàm mille
ad Ordinem traxerit Fratres: dilatauit
enim iste gloriam gentis suæ. De quo
consequenter ibidem ita habetur: *Fre-
quentabat hic Pater beatus ciuitates ac
villas, vnde Quadragesimam vno anno
Parisiis, alio Bononia faciebat. Tunicas
verò fieri faciebat, fiduciam habens in
Deo quòd Fratres ei idoneos pro dilatatio-
ne mitteret. Multoties autem tot & ex in-
sperato intrabant, quòd vix poterant pro
induendis vestes inueniri: quos conuenien-
ter instructos diuersis domibus deputabat:
de quorum numero plures fuere postea
Regentes in Theologia.* Receptus igitur
tunc temporis Albertus à iam memora-

to Magistro Iordane, Prædicatoris collegio est hinc sociatus in Agrippina Colonia, vbi paulò antè Prædicatorum Ordinis Fratres ecclesiam sanctæ Crucis cum Hospitali & cappella sanctæ Mariæ Magdalænæ ad inhabitandum à reuerendissimo Domino Archiepiscopo Domino Engelberto Primo gratio- sè susceperant, anno videlicet Domini M. CC. XXI. post secundum Capitulum Bononiæ per beatum Dominicum celebratum.

CAPVT III.

Quòd oratione magis adeptus sit scientiam quàm studio & labore, & quòd præcipuus fuerit inter deuotiores Fratres.

ALBERTVS igitur, vt infrà clariùs patebit, per visum ad studium & Religionis amorem à gloriolâ Virgine Mariæ animatus, feruentissimè studens, puritati mentis litterisq; non segniter operam dabat. Erat enim modus ipsius primò oratione & deuotione mentem

ad alta diuinorum sustollere, vt scientiam illam quæ mirabilis est & confortata, ad quam non poterat humanus intellectus pertingere naturaliter, gratia cooperante deuotionis posset inuenire efficaciter. Testabatur autem nonnumquam discipulis, ea sæpiùs oratione impetrasse, quæ aliàs labore & studio capere non valuit. Quare & in principio Summæ suæ, de mirabili scientia Dei ita dicit: *Oratione & deuotione plus acquiritur in diuinis scientiis quàm studio.* illud Sapientiæ dictum pro confirmatione inducens: *Optaui, & datus est mihi sensus; & inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ.* quasi diceret: Optaui deuotione, inuocaui autem assidua oratione: *diuina namque sapientia imprimitur nobis, nobis ascendentibus ad Deum & ad ipsam sapientiam, sicut cera ascendit ad sigillum, & non e conuersò.* hæc ille.

Sap. 7.

Tantus, vt ait Magister Humbertus, tunc feruor Fratrum in Ordine fuit, quòd nullus enarrare sufficiat: siquidem spiritus vitæ erat in rotis, cuius virtute animalia ibant & reuertebantur, & eleuabantur secundum voluntatem

tem

tem spiritus dirigentis. Sed inter hos iste Albertus mirabiliter fulsit: vnde tres viri præclari vita & scientia, qui ipsum nouerant, fidele testimonium dant suis in scriptis. Humbertus inquit de ipso in Epistola, quòd maximè diuinam Scripturam & puritatem conscientiae amauerit, haberetque giganteos humeros ad quæuis onera Ordinis sustinenda; & his similia de ipso prosequens. Thomas autem Brabantinus in libro Apum ait de eodem Alberto, quòd non mirabile cuiquam videri debeat quòd supra hominem in scientia profecit, qui tam perfectus in virtutibus fuit. Vlricus autem in Summa de Alberto ait: *Adeo diuinus fuit Albertus, ut congruè nostro tempore stupor & miraculum dici possit.* Ecce testimonia credibilia nimis ab ipsis prolata, qui vitam viri familiariter nouerant: Humbertus enim Magister Ordinis tamquam Superior; alij verò duo Fratres, vti discipuli.

CAPVT IV.

*Quòd adhuc iuuenis existens habuit
notitiam naturalium rerum ; &
quòd vulgari vocabulo Philoso-
phus vocabatur.*

IN breui igitur Albertus, supra cun-
ctos suos coætaneos, tam mirabiliter
in studio, Dei cooperante gratia pro-
fecit, vt ab Ecclesiasticis personis vul-
gari vocabulo tunc Philosophus no-
minaretur. Ab ipsa enim iuuentute sua,
omnium scientiarum sæcularium api-
cem perfectè est adeptus, vt de occul-
tis in natura, quæ à magnis etiam ne-
sciuntur in Philosophia, ipsi datum sit
veritatis scientiam vlla absque delibe-
ratione proferre in medium, quemad-
modum suis verbis in Tractatu de La-
pidibus habetur, vbi ita dicit: *Volo pri-
mò narrare que vidi & expertus sum
ego ipse, & postea ostendere causam &
modum per quem à natura efficitur ima-
go. Dico igitur, quòd me existente Vene-
tiis cum essem iuuenis, ineidebantur mar-
mora*

mora per serras ad parietes templi ornandos. Contigit autem in vno marmore iam inciso, tabulis incisis sibi applicatis, apparere pictum caput pulcherrimum Regis cum corona & longa barba: neque in aliquo peccare videbatur pictura, nisi in hoc solo, quod frontem videbatur habere in medio nimis altam & ascendentem versus verticem capitis. Sciuimus autem omnes qui aderamus, hoc à natura fuisse pictum in lapide. Cum à me quæretur causa inordinationis frontis, dixi, lapidem illum ex vapore fuisse coagulatum, & in medio per calorem fortio-rem & vaporem inordinate ascendisse ultra modum. Fuit autem pictura eiusdem coloris cum lapide. hæc Albertus. Vnde probatur, ipsum iam in iuuenili ætate naturalium sciuisse rationes. Quare autem imagines variè ita à natura depictæ inueniuntur in lapidibus pretiosis, ipse idem Albertus in iam dicto libro de Lapidibus pleniùs prosequitur: de quibus in præsentì non intendimus dicere.

CAPVT V.

Quòd Lector ordinatur in multis locis, in quo officio præ alijs excellentior extitit, non tamen propter scientiam elatior.

AD probitatis ergo honestatem & scientiæ claritatem, quibus ceteris ordinatio extitit Fratribus, per maiores suos, paucis ab ingressu Ordinis transactis annis, Lector Fratrum ordinatur: in quo gradu tamquam lucerna supra candelabrum positus, omnibus prodesse studuit, ac si natus omnibus fuisset, in Colonia bis legens gloriose Sententias. In Hildensemensi autem Conuentu, nunc Saxonix tunc verò Teutoniæ Prouinciæ, deinde factus Lector, quia ibidem Conuentus tunc temporis ædificabatur, videlicet anno M. CC. XXXIII. deinde fit Lector in Friburgo: post hoc duobus annis in Ratispona: demum verò in Argentina. At cum vltimò Lector Coloniæ ante Magisterium suum Albertus existeret, sancto Thoma post biennium soluto de
car-

carcere, missus est idem sanctus Thomas Parisios. Sed non diu post distulit, ut ait Auctor libri Apum, satan insidias spargere adolescenti: instinctu enim fratrum suorum carnalium & amicorum quos habebat in curia, per litteras Apostolicas iterum mandatus est. Venienti igitur mox à Papa præcipitur ut regimen Abbatiae montis Cassini susciperet, & in Ordine suo & habitu præesset officio. Noluit ille; & clam prolapsus à curia fugit, & in Coloniam Agrippinam venit, studuitque in loco illo, quousque præclarus Lector Fratrum ibidem Frater Albertus Parisios est translatus, & pro incomparabili scientia Theologiae cathedram sortitus est. hæc in libro Apum.

Verè Lector præ ceteris clarus fuit iste Beatus, singulariter planè edoctus à scriba velociter scribente, cui proprium est non tantum bonitatem & disciplinam, sed & scientiam his parare, qui humiles esse didicerunt, non inflati sensu carnis suæ: nam humilitas omnium virtutum custos & fundamentum, in mentis eius domicilio firmissimam sibi sedem collocauerat; ut quàm
magnus

magnus in scientia & singularis fuerit, tamen superbia, quæ comes sæpenu-
merò scientiæ solet fieri, dominari illi nequaquam poterat. Vnde non tantùm cum in minori gradu legeret, verùm etiam iam Doctoratus honore sublimatus, vel Pontificali auctoritate cunctis præstantior, sanctitate insuper vitæ dum polleret, labe criminis quæ animam inuoluit tenebris carens, necnon gloriosæ Virginis Mariæ æternæ Sapientiæ matris laudator insatiabilis ac confabulator mirabilis effectus, non maioris præsumptionis nec elatior effectus est; imò quantò magis addebat intellectui scientiam, tantò in veræ humilitatis virtute incrementum sumebat & gratiam. Et ideò, sicut Gregorius Dictatum suum furfur nominat, sic iste ea quæ scribit minùs digna ad legendum à magnis, quamquam magna sint, reputat: quemadmodum in Prologo sui libri de Laudibus Virginis gloriosæ insinuat; vbi post multa verba suam ostendentia humilitatem, ita concludit, vtrique humiliter satis: *Non intendimus, inquit, gloriosam Virginem nostris mendaciis adornare, vel cum stylo altiloquo*
captio-

captioribus intelligentiis aliquid novi aut
 magni cedere, & non gloriosam Virginem
 laudare, & nosmetipsos ostentare; sed ru-
 dibus & simplicibus mei similibus deuo-
 tionis munus per verba simplicia mini-
 strare. Mecum enim benè agitur, quamvis
 nihil dignum reputatione, de benedictissi-
 ma Domina, tamquam indignus vita &
 minimus scientia, si nihil mei pectoris ore
 prompsero, si tantùm occasionem de ipsa
 scribendi & loquendi sapientibus submi-
 nistro. hæc ille. Qui similiter in omni-
 bus suis scriptis hunc humilitatis mo-
 dum seruat, vt cùm alta mirabiliter
 validissimis rationibus sacræ Scripturæ
 ac Sanctorum auctoritatibus muniens
 scriptitat, nulli tamen vnquam Do-
 ctori præiudicium in suis opinionibus
 voluit generare: vnde quàm sæpè pro-
 prias opiniones ponens, præmittit sic
 inquiens: *Sine præiudicio loquor, Salua
 pace videtur sic dicendum, Ita cum aliis
 Magistris sentio, Hæc opinio videtur mihi
 probabilior, & his similia.* in quo modo
 scribendi nullus Doctorum ipsi similis
 reperitur: arbitrabatur nimirum, ma-
 gnæ esse præsumptionis, suam velle
 præferre sententiam in talibus quæ sine
 peri-

periculo nesciuntur, aut sacrae Scripturae certissimis testimoniis probari nequeunt, vel quae Sanctorum dictis obuiare noscuntur; quia in iis magis tutum est opinari quam loqui categoricè, quia diffinitiuam regulam de multis in Sacro eloquio haberi non potest: vir enim hic beatus sanctorum Doctorum collegio se socians, summa cum reuerentia Sacra eloquia tractare studuit; sciens quòd perscrutator maiestatis opprimeretur à gloria: vnde maluit inscius in quibusdam reputari, quam temerarius diffinitor in periculosis & arduis non necessariis quæstionibus haberi, sicut ex diuersis locis dictorum suorum lucidiùs inuenitur. Sanè mos iste sobrietatis apud sanctos ac veteres Doctores fuit, vt timorem reuerentialem ad diuina eloquia seruantes, nihil temerè diffinire ausi sint. Paulus nempe ad tertium cælum raptus, an in corpore vel extra corpus esset, sub dubio dereliquit, se
 2. Cor. 12. autem nescire profitetur, dicens: *Nescio, Deus scit.* Bernardus mellifluus Doctor præ humilitate sua de Stephani visione loquens, an corporeis vel incorporeis oculis perspexerit Iesum à
 dexteris

dexteris virtutis Dei, non est ausus determinare. Repleuit ergo Dominus dilectum sibi Albertum non tantum sapientiæ sed & timoris spiritu; ut ostenderetur, quia Unigenito repleto spiritu timoris Domini, is qui humilior multis repertus est, & vicinior in sapientia haberetur, cum spiritus Christi non nisi in humilibus requiescere (teste Isa. 66. Scriptura) solet.

CAPVT VI.

Quod Parisios mittitur, ubi magistralem cathedram ascendit, & qualiter malignus spiritus per ipsum fugatur signo sanctæ Crucis.

CUM igitur venerabilis Albertus adhuc Lector Fratrum tam excellenter in scientia clareret, mittitur ob spem maioris profectus Parisios. Veniens verò ad eundem locum, legens Sententias cum omnium admiratione solemniter compleuit: erat enim disputator acutissimus, Lector sufficiens, utpote in tali officio iam frequenter exercitatus, & multum facundus eloquio;
mel

96. B. ALBERTI MAGNI
mel siquidem & lac in lingua eius,
ideoque dulcedinem non modicam di-
scipulorum mentibus infundebat. Tan-
tam etiam copiam scholarium Parisiis
fertur habuisse, vt nec schola numerum
audientium posset continere: quare
compulsus est hac necessitate in loco
quodam publico scholasticos exercere
actus. vnde vsque in hodiernum diem
platea ipsa, in qua lectionem facere
consuevit, lingua Francigenarum *La
place Maubert*, id est, Platea magni Al-
berti vocatur. Studio tamen sic inten-
debat, vt nec contemplatione scibilium
in actiua vita minoraretur, vel actione
à diuinorum speculatione esset alienus:
sed in vtrisque eò perfectior, quò dis-
cretionis libramine plus abundabat.
Sciebat nempe quo fine studendum
esset, nec ignorabat malū fore & dam-
nabile, si ea quæ agenda erant ob studij
intensionem negligeret. Studium igitur
ipsius non turpis lucri causa vel va-
nitatis, sed summæ virtutis fuit: vnde
solerter aduertendū est, in quanto per-
fectionis gradu extitit, cū ipsum hu-
mani generis inimicus ab illo studio
retrahere conabatur; quod etiam per-
fectio-

etioribus, vt vitiis implicet, persuadere solitus est. Qui enim studio inuigilant, quamuis recta intentione, superbix tamen iaculo quandoque vulnerantur, cum scientia inflat; aut certè à melioribus bonis vel necessariis nonnumquam scimus retrahuntur : hunc autem, vt subsequens probat tentatio, neutrum læsit. Auctor namque libri Apum, Alberti discipulus, refert in vltimo capitulo secundi Libri nominati, eundem Albertum sibi de seipso retulisse, quòd dum Parisijs in cella residens studio diligenter intenderet, apparuit ei malignus in specie Fratris cuiusdam, vt eum à studio reuocaret. Ille autem mox vt dolum intellexit esse inimici, facto contra eum signo Crucis, umbraticum illud phantasma disparuit : inuidebat enim iam ille saluti plurimorum, qui pabulo doctrinæ viri Dei ad vitam erant nutriendi æternam; & timore anxius seminator errorum, lumine scientiæ, quo Doctor mirabilis fulsit, suas pertimescebat tenebras à multorum cordibus eliminandas; nec sui quidquam in illo ob scientiam superbię persuasor inuenit, cui tam aperta contra-

E riari

98 B. ALBERTI MAGNI
riari in studio voluit visione, dum ip-
sum cerneret in humilitate fixum suum
aliorumque profectum studio perutili
procurare. Magistrallem ergo cathe-
dram in Theologica facultate fortitus,
in omnibus erat scientiis singularis ex-
cellentiae, vt meritò illud ei dicatur:

*Cunctis luxisti, scriptis praclarus
fuiſti:*

*Mundo luxisti, quia totum scibile
sciſti.*

Sed nunc illud etiam inferendum,
quod in Vitis Fratrum Ordinis de ipſo
& aliis Patribus in ſcientijs & moribus
probatis commemoratur, vnde ipſius
excellencia euidenter apparet: nam in
praefato Libro approbato per Magi-
ſtrum Humbertum ita reperitur, quòd
de Ordine Fratrum Praedicatorum à
tempore beatae memoriae Magiſtri Ior-
danis, qui obiit anno M. CC. XXXVI. Idib.
Februarij, vsque ad annũ M. CC. LIX. fue-
runt Magiſtri Licentiati à Cancellario
Parisiensi, & actu ordinariè legentes ſa-
cram paginam Fratribus & ſcholaribus
infra nominati Fratres: Rolandus Cre-
monensis; Hugo Viennensis, postmo-
dum Cardinalis; Ioannes de ſancto
Ægidio,

Ægidio, Anglicus; Guericus de sancto Quintino; Gaufridus de Bleuello, Burgundus; Albertus Teutonicus, postmodum Ratisponensis Episcopus; Laurentius Brito, Stephanus Altisiodorensis, Guilhelmus de Stamphis, Ioannes Pungens-asinum, Parisiensis; Bonus-homo Brito; Elias Prouincialis, Florentius Gallicus; Thomas de Aquino, Apulus; Hugo Metensis, Bartholomæus Turo-nensis; Petrus Tarantasiensis, postmodum Innocentius Papa. Hi omnes in Domo sancti Iacobi Ordinis Prædicatorum Parisiis duo & duo legerunt & disputauerunt in Scholis, præsentibus scholaribus & Religiosis, multisque Ecclesiarum Prælatis, Deo & hominibus gratiosi, multum fructum in Dei Ecclesia facientes. Quamuis nonnulli ex Magistris, præcipuè quatuor, vt narrat Præfatus Auctor libri Apum, fuerint infatigabiles incentores malorum, qui simplicitatem scholarium Parisiis contra dictos Fratres feraliter concitarunt, in tantum, vt nisi se piissimus ac deuotissimus Rex Franciæ Ludouicus & frater eius Comes Pictauiæ Alfonsus pro Fratibus murum posuissent,

sent, abdicatos Fratres rebus & corporibus exterminassent. Facta est autem hæc Magistrorum contradictio anno Domini M. CC. LV. cum legeret in Scholis Frater Bonus-homo, sic appellatus cum socio suo supradicto. Nam ante illum præcipui in scientia fuerunt Hugo Viennensis, Guericus, & Albertus, qui tres ob sanctitatem & scientiam dignis laudum præconiis extolluntur. Cum ergo in tempore illo Hugo ad Prouincialatus officium in Prouincia Franciæ electus, & paulò post effectus Cardinalis; Albertus etiam de Parisiis rediens in Alamanniam, & in Prouincialem Teutoniæ electus; Magistri præfati quatuor malorum incentores odium quod ceperant prius, iam acrius protendebant, dum maiores absentes, qui resistere poterant, viderant. Postmodum autem vnus ex quatuor Magistris aduersarijs Fratrum, nomine Christianus Beluacensis, infirmatus, amarissimo corde contritus, recognouit, se nihil & complices suos contra dictos Fratres habuisse, nisi quòd eis æquari scientia non valerent, & ob hoc eos parui penderent Auditores, sicut Auctor libri
Apum

Apum apertè suis scriptis testatur. Hic etiam Christianus iam nominatus condemnatus fuit ab Alberto ob errorem suum, eò quòd dixerat, ante finem mundi Sanctos existere sine peccato originali; & quòd Christus cum eis corporaliter comedens & bibens, liberaret eos ab omnibus malis per mille annos. Quam hæresim dixit Albertus se condemnasse cum aliis Magistris super Matthæum circa illum textum, *Sed libera nos à malo.* vbi eundem præfatum Christianum Beluacensem auctorem huius erroris nominatim exprimit.

CAPVT VII.

Quòd beatus Thomas studuit sub Alberto, & qualiter spiritu Prophetico præuidit beati Thomæ in studio profectum.

TERTIO autem anno Magisterij sui, Albertus iterùm mittitur Coloniã ad legendum. Factumque est in illis diebus, vt sanctus Thomas iam in Ordine stabilitus, cum fratres sui carnales ab omni impugnatione cessassent,

mitteretur ad Magistrum Ordinis, videlicet Fratrem Ioannem Teutonicum, quondam Episcopum Bosuensem, ut eidem Thomæ de studio generali prouideret. Quem cum idem Magister Ioannes in filium charissimum in Christo suscepisset, duxit Thomam, ut in Legenda eius habetur, de Parisiis in Coloniam, ubi sub Fratre Alberto, Magistro in Theologia eiusdem Ordinis, florebat studium generale, qui reputabatur in omni scientia singularis. Quod cum peruenisset sanctus adolescens, audissetque in omni scientia profunda & miranda docentem; gauisus est se citò inuenisse quod quæreret, à quo haurire posset auidius quod sitiret. Cum autem Frater Thomas miro modo taciturnus, orationi & studio, propter quod venerat, sollicitè esset intentus, cœpit Magister Albertus librum de Diuinis nominibus legere, Thomas verò præfatus de Aquino cum alijs lectionem ipsius audire. Quadam autem vice cum scheda, in qua collecta à Fratre Thoma, Magistro allata fuisset, admirans ille discipuli ingenium, & aduertens in ipso tam diuturnum silentium
cum

cum tanta simplicitate & puritate con-
uersationis; non dubitat quin magnæ
alicuius gratiæ occultæ id priuilegium
foret. Assignat igitur illi quæstionem
difficilem satis, de qua in crastino re-
sponderet; cumque ad omnia argumen-
ta soluendo sufficientissimè respondi-
set, fertur Magistrum Albertum per
spiritum prophetiæ sic dixisse: *Vos bo-
nem mutum esse ipsum dicitis, sed talem
adhuc in doctrina dabit mugitum, ut totus
mirabitur mundus.* Vnde post hoc Ma-
gister, sui discipuli probata sufficientia,
omnes difficiles actus scholasticos tam-
quam magis idoneo committit. At ve-
rò Magister Albertus cum libros Ethri-
corum cum quæstionibus legeret, Fra-
ter Thomas Magistri lecturam studio-
sè colligens, redegit in scriptis Opus
stilo disertum, subtilitate profundum,
sicut à fonte tanti Doctoris haurire
potuit, qui in scientia omnem homi-
nem in sui temporis ætate præcessit.
Hæc omnia in Legenda sancti Thomæ:
in qua & hoc sequitur, quòd Magister
Albertus præuidens velocem in doctri-
na discipuli profectum, persuasit Ma-
gistro Ordinis, ut Fratrem Thomam

pro Baccalaureo in Parisiensi studio acceptaret, describens ipsum in scientia sufficientem, & in vita probatum. Quanto autem tempore beatus Thomas discipulus Magistri Alberti fuerit, certum non habemus: bis tamen ipsum Coloniae sub Alberto studuisse probamus. Primò enim prolapsus à curia, ut priùs notatum est, studuit Coloniae, quousque ipse Albertus præclarus Lector Parisios promouendus in Magistrum est translatus. Secundò verò, ut iam diximus ex Legenda ipsius, cum post Magisterium Alberti reductus est per Ioannem Magistrum Ordinis Coloniae. Communi autem fama in Coloniensi Conuentu dici solet, beatum Thomam Coloniae sub Alberto nouem annis studuisse; ubi & utrorumque cellae, in quibus habitauerunt, demonstrantur. Vnde ex iam notatis considerandum est, & Magistri quanta fuerit excellentia & facundia in docendo, simulque quòd Prophetico spiritu clauerit; discipuli & quantus amor discendi, cum hic, ut suum adimpleret desiderium, toties per multarum spatia terrarum, patriae oblitus, honoribusque reie-

reiectis, ad hunc singularem Doctorem Albertum, utpote ad fontem sapientiæ, præ alijs Magistris sitibundus ut ceruus non fastidiuit declinare. Creditur etiam absque omni ambiguitatis scrupulo, magnum apicem scientiæ ab Alberto sanctum Thomam sumpsisse; quod euidenter apparet si libri utrorumque inspiciantur: nam reperies frequenter easdem sententias sub eisdem verbis expressas, articulos etiam per omnia sub eadem forma in argumentis & solutionibus positos. Nec hoc derogat sanctitati Thomæ, cum sit humilitatis; nec minor ideò est in scientia, cum hoc ipsum apud Hieronymum inuenies, dum suis dictis quedam ex aliorum Commentariis inserit, ut Ambrosij & Theophili. Sed etiam in hac re formam videmus summæ humilitatis Alberti, qui numquam pænè opinionem ponit propriam, quin Sanctorum dictis ipsam confirmare studet, non mutando verba, ut quibusdam moris est; sed tenorem verborum in omnibus seruans. Notat enim ipse Albertus in quodam passu suorum Librorum, vanitatis amatores reprehendendo, cum dicit: *Sunt*

E 5

quidam,

quidam, dum nihil inuenire possunt ex se, ea quae dicta sunt ab aliis, ipsi scribere sub alia forma verborum nituntur. Illos verò collaudat in sua Metaphysica, qui non ad ostentationem, sed pro maiori elucidatione Doctoris cuiuscumque dicta terminando explanant.

CAPVT VIII.

Qua intentione scripsit tantum in Philosophia, & quàm necessarium fuit hoc fieri sua etate.

ET antequam de Alberti vita prosequimur, alia quoad eius doctrinam sunt praemittenda. In primis igitur notandū, quòd mouere non debet quempiam res ista, quia Albertus non solummodò Sacrarum litterarum lucidissimus est Doctor, verumetiam Philosophorum pænè omnium fidelis interpres, ita vt nullus illi hac in re similis inueniatur. vnde quorundam fortassis falsa imaginatio, vel pura ignorantia, aut etiam nonnumquam vitiosissima inuidia curiosum ipsum in naturalibus nimis fuisse affirmare praesumit. Sed si
tales

tales vaniloqui prudentium virorum vigerent ingenio, necnon illius dicta utili inspicerent diligentia, aut qua intentione, in quem finem, siue qua ætate sæculi id suo perfecerit excellenti ingenio, non canino dente viri Dei famam rodere ausi fuissent; magis autem illi gratiarum actiones pro perutili doctrina pijs labijs frequentius personarent. Suo enim tempore hæresis importuna, vt met testatur, nimum diuersis in mundi partibus Dominici gregis caulas fœdauerat: varia insuper superstitionum germina pullularant: maledictorum turba nigromanticorum magna suis falsis miraculis multos fascinoit è populo, vt Annalium Scriptores commemorant. Inter Doctores variæ opinioniones erroneæ. Sed hi omnes sui erroris non tantum ex Sacris eloquiis male intellectis sophisticas sumpserunt probationes, sed & Philosophicis dictis, imò naturalium etiam causarum actione, ea quæ naturali ordine fieri ipsa natura prohibet, quandoque malefici exhibere se mendaciter promittebant, ex scientijs nimirum Astronomiæ, Mathematicæ, Alchimiæ, aliisque pluribus

paucissis tunc sicut & nunc notis, suæ
 vesaniæ falsam habentes excusationem.
 Necessarium ergo fuit, virum in omni
 scientia plenissimè edoctum, & experi-
 entijs multarum rerum ignotarum
 certissimum, sanctæ Ecclesiæ ad sepa-
 randum pretiosum à vili, vt sciretur
 quid veritatis aut falsitatis quibusdam
 scientijs admixtum esset, ex Prædicato-
 rum Fratrum mittere collegio, quibus
 omnia probare, & quod bonum est te-
 nere, iuxta suæ professionis tenorem
 competit. Attendant igitur omnes, to-
 tius Philosophiæ Albertum interpre-
 rem, non pro curiositate, vt suspicari
 fortè quidam possent, fuisse, sed diuer-
 sis motum utilitatibus, vel precibus a-
 liorum, tam Fratrum sui Ordinis quàm
 sæcularium virorum, qui utiliter scien-
 tijs istis intendebant, quibus scientijs
 etiam frequenter studiosus adiuuatur
 ad sacræ Theologiæ pleniorē intelle-
 ctum. Vnde in principio libri Physico-
 rum sic ait: *Intentio nostra est, in scientia
 naturali etiam satisfacere pro nostra possi-
 bilitate Fratribus Ordinis nostri, nos ro-
 gantibus ex pluribus iam antecedentibus
 annis, vt talem librum de Physicis eis com-
 ponere-*

poneremus, in quo & scientiam naturalem perfectam haberent, ex quo libros Aristotelis competenter intelligere possent. Ad quod opus licet nos insufficientes reputemus, tamen precibus Fratrum deesse non volentes, quod multoties abnuimus, tandem suscepimus denicti precibus aliquorum: ad laudem primò Dei omnipotentis, qui est fons sapientie, & natura factor, & institutor, & rector, & ad utilitatem Fratrum, & per consequens omnium in eo legentium, & desiderantium adipisci scientiam naturalem. Addemus autem alicubi partes Librorum quos vel Aristoteles non fecit, vel si fecit, ad nos non pervenerunt, cum sint tres partes essentielles Philosophia, Physica, Metaphysica, & Mathematica. Intentio nostra est, omnes prædictas partes satisfacere Latinis intelligibiles. Primò, complebimus Deo dante scientiam naturalem: deinde loquemur de Mathematicis omnibus, & intentionem nostram in scientia diuina finiemus. hæc Albertus. Ex quibus clarè audis suis ex proprijs verbis intentionem suam. Et licet omnia dicta Philosophorum interpretatus est, non tamen ea quæ falsa sunt, vel probabilia videntur, approbare

vult, tamquam aliter esse non possint: unde ait in fine Metaphysicæ suæ ita: *Hic finis Disputationis istius, in qua non dixi aliquid secundum opinionem meam; sed omnia quæ dicta sunt, secundum positionem Peripateticorum: & qui hoc voluerit probare, diligenter legat Libros eorum, & non me sed illos laudet vel reprehendat.* Item idem in fine libri de Causis sic ait: *Eligat unusquisque quod vult. Ea enim quæ dicta sunt, secundum Peripateticorum rationes determinata sunt, & non assertionibus nostris inducta, & assiduis postulationibus sociorum nostrorum potius extorta quam impetrata. hæc idem. Qui licet Magister esset omnium, Fratres tamen suos & socios recognoscit, quos etiam in libro de Lapidibus sociorum nomine designat. Quid verò sentiat de Philosophia, in fine libri de Animalibus insinuat, vbi sic ait: *Iam completus est Liber Animalium, & in ipso completum est totum opus naturarum, in quo sic moderamen tenui, quòd dicta Peripateticorum, prout melius potui, exposui; nec aliquis in eo potest deprehendere quid ego ipse sentiam in Philosophia naturali. Sed quicumque dubitat, comparet quæ in nostris**

nostris Libris dicta sunt dictis Peripateticorum, & tunc vel reprehendat vel consentiat, me dicens scientia ipsorum interpretem & expositorem. Si autem non legens & comparans reprehenderit, tunc constat ex odio eum reprehendere vel ignorantia, & ego talium hominum parum curo reprehensiones. hæc Albertus. Notandum etiam, quòd in Philosophia non tantum proprias ponit opiniones, sed voluit magis explanare sententiam Peripateticorum. vnde in tertio libro de Somno & vigilia, Tract. i. cap. xii. ita ait: Est autem & aliud genus visionis & prophetia secundum altissimos Theologos qui de diuinis loquuntur inspirationibus, de quibus nos ad præsens omnino nihil dicimus, eò quòd hæc ex Physicis rationibus nullo modo potest cognosci; Physica enim tantum suscepimus dicenda, plus secundum Peripateticorum sententiam prosequentes ea quæ intendimus, quàm etiam ex nostra scientia aliquid vellemus inducere. Si quid enim fortè propria opinionis habemus, in Theologicis magis quàm in Philosophicis Deo volente à nobis proferretur hæc Albertus loco præallegato. Et ideò notandum, quòd multa, in Physicis

cis præsertim, posuit recitatiuè quàm affirmatiuè: nec hoc mirum, cùm idem fecerit Hieronymus & Augustinus in Theologicis ex Platoniorum doctrinis: vnde eos quandoque consueuimus excusare, cùm nobis videantur quædam erronea inseruisse codicibus suis: sicut quandoque inuenies Albertum & Thomam excusantes antiquos Doctores, dicendo quòd non errauerint, sed recitauerint dogmata Philosophorum, in quorum vijs erant enutriti; Platonicus enim fuerunt omnes panè Doctores antiqui.

CAPVT IX.

Qualiter Albertus reprehendit Nigromantiam & alias scientias conterminales Nigromantie, & quòd laudandus sit specialiter ob hoc cum Daniele & Moyse.

INSUPER annotare placet, quàm utilis fuit hic Albertus sanctæ Ecclesiæ, non tantùm in Theologicis & naturalibus doctrinando, verùm & Nigromanticorum dogmata sine culpa inspiciendo

do & refutando: nam magno zelo fidei succensus, Nigromanticorum dicta, vt impugnare eosdem fortiùs posset, sine peccato, imò meritoriè perlegere voluit; quemadmodum Paulus Apostolus apud Athenienses perlustrando aras dæmonum & Poëtarum dicta, ad prædicandum Christum verum Deum, ipsorumque errores vt citiùs eliminaret, occasionem sumpsit. Hic enim venerabilis Albertus Speculum Mathematicæ composuit, vbi Astronomiæ libros utiles & bonos à Nigromanticis separat, datque intelligere qualiter licita ab illicitis discerni possint. Nigromantici namque per Astronomiam quandoque, vt ait Albertus, fide dignos se reddunt apud inscios. Inde & aliqui inexperti Astronomiæ libros contemnunt, & tamquam noxios accusant. Sed quid licitum, quid illicitum, quidve suspectum, vel quid dubium esse possit, Alberti doctrinâ aperitur in Speculo iam nominato, quod sic incipit: *Occasione quorundam librorum, apud quos non est radix scientiæ, qui cum sint vere scientiæ inimici, hoc est Domini nostri Iesu Christi, qui est imago Patris, & scientia per quam*

quam fecit & secula, Catholicae fidei amatoribus merito sunt suspecti; placuit quibusdam magnis viris, ut libros quosdam alios, & fortè innoxios accusarent. Quia enim plures antedictorum librorum Nigromantiam palliant, professionem Astronomiae mentientes, nobiles libros de eadem scientia apud bonos & graues abominabiles reddiderunt. Quare vir quidam Zelator fidei & Philosophiae utriusque, Frater in Ordine suo, applicuit animum ut faceret memoriam utrorumque librorum, exponens numerum, titulos, initia, continentiam singulorum in generali, & qui fuerint eorum Auctores, ut scilicet liciti ab illicitis separentur; & aggressus est ut diceret nutu Dei: Duae sunt magna sapientiae, & utraq; Astronomiae nomine censetur, &c. hæc verba Alberti initio Speculi præfati, qui ibidem post enumerationem librorum aliquorum ita adiecit dicens: Isti sunt utiliores ex libris Astronomiae qui in lingua Latina inueniuntur; Perspectiua enim Aristotelis ad supradicta non descendit specialiter. Et isti sunt libri, qui si aspectibus virorum desideriorum subtracti fuerint, magna pars & valdè nobilis Philosophiae erit sepulta, saltem ad
tempus,

tempus, donec scilicet consilio saniori resurgat: quia sicut dicit Thebit filius Chore, non est lumen Geometria, cum evacuata fuerit Astronomia. Et iam sciunt inspectores predictorum librorum, quod in eis nec etiam unicum verbum inuenitur quod sit vel esse appareat contra fidei Catholice honestatem. Neque etiam forsitan iustum est, quod hi qui eos numquam attigerunt, eos indicare presumant. hæc singula verba Alberti in Speculo; quibus verbis in eodem ita adiungit, dicens: *Secunda magna scientia, quæ similiter Astronomia dicitur, est scientia iudiciorum astrorum. Huic parti supponitur illa pars quæ est de Imaginibus, de qua dictum est, Astronomia est imaginum scientia. Sed isti parti associantur illi libri maledicti Nigromantici de Imaginibus, præstigiis, characteribus, annulis, & sigillis, eò quod simulationis gratia sibi mutant quasdam observationes Astronomicas, ut sic se reddant aliquantulum fide dignos, quorum venenum in subsequenteribus manifestum faciam nutu Dei.* hæc Albertus vbi supra.

Ecce, Lector, Alberti testimonio tibi dictum est, imagines, præstigias, characteres, annulos & sigilla ad maledictos
Nigro-

Nigromanticos pertinere; etiamsi aliquid obserues in huiusmodi de scientia Astronomiæ, immiscens bona malis, vera falsis: hæc est enim astutia diaboli, vt facilius decipiat. Sed vt Nigromanticorum sacrilega stultitia clariùs cunctis appareat, alia ex eodem Speculo testimonia placet adducere: ait namque consequenter idem Albertus, sic in-
Parti autem electionum dixi supponi imaginum scientiam, non tamen quarumcumque, sed Astronomicarum; quoniam imagines fiunt tribus modis. Vnus modus est abominabilis, qui suffumigationes & innocationes exigit: quales sunt imagines Toëth Græci & Garmath Babylo- niensis, quæ habent stationes ad cultum Veneris: quales sunt Balemim & Hermetis, quæ exorcizantur per viginti nomina angelorum, qui subseruire dicuntur imaginibus Lune in circulo eius, & fortè potius sunt nomina: & sculpuntur in eis septem nomina recto ordine. Subfumi- gantur etiam pro re bona cum ligno aloës, per quæ profectò spiritus non coguntur; sed quando Dominus permittit, peccatis nostris exigentibus, vt decipiant homines, exhibent se coactos. Hæc est idololatria pessima,
qua

que ut reddat se aliquo modo fide dignam, observat 28. mansiones Luna, & horas diei & noctis, cum quibusdam nominibus dierum, horarum, mansionum ipsarum. A nobis longè sit modus iste; absit enim ut exhibeamus creaturae honorem, debitum Creatori. Est alius modus minùs incommodus, detestabilis tamen, qui fit per inscriptionem characterum, per quaedam nomina exorcizandorum; ut sunt quatuor annuli Salomonis, & concaudaria, & tres figurae spirituum qui dicuntur principes in quatuor plagis mundi, & Alamanda Salomonis, & Sigillum ad demoniacos; ampliùs, septem nomina ex libro Mahometh, & duodecim alia ex eodem, & rursum nomina ex libro Instructionis qui dicitur Rachielis, scilicet terra, maris, aëris, aquae, ignis, ventorum & mundi cardinum, signorum & planetarum, & angulorum eorum secundùm quod singuli in diei & noctis triplicitatibus diuersa nomina sortiuntur. Hic modus etiam longè sit à nobis, suspectus est enim ne saltem sub ignota lingua nominibus lateat, quod sit contra honestatem fidei Catholicae. Isti sunt modi imaginum Nigromanticarum, qui nobile nomen Astronomiae usurpare praesumunt, & iam
diu

diu est quòd ex eis multos libros inspexi;
 sed quoniam abhorru eos, non extat mihi
 perfecta memoria super eorum numero, ti-
 tulus, initiis, aut continentis, vel Auctori-
 bus eorumdem: spiritus enim meus num-
 quam quiescebat in illis; benè tamen vo-
 luit transeundo vidisse, ut saltem non igno-
 rarem qualiter esset eorum miseris secta-
 toribus irridendum, & haberem de suo un-
 de repellerem excusationes eorum, vel quod
 potissimum est, ut de consimilibus de cetero
 non tentarer, cum persuasiones eorū inua-
 lidas, & ideò non admittendas censerem.
 hæc Albertus venerabilis in Speculo.

Ut reor autem, clarissimè agnoscis,
 Lector quicumque, impietatem falla-
 ciamque Nigromanticorum; insuper &
 huius viri iusti sinceritatem, cuius spi-
 ritus intantum abhorruit nefas illo-
 rum, ut nec quidem transeundo dum
 voluit vidisse hos libros utiliter, suam
 vellet memoriam ijs spurcitijs macula-
 re. Intelligis etiam, ni fallor, quòd ad
 plenum Nigromanticorum ora non
 possunt obstrui, dum nituntur se excu-
 sare per Astronomiam, nisi redarguan-
 tur ex proprijs: & ideò ipse Albertus
 perlegere hos libros voluit, ut sciret
 qua-

qualiter essent irridendi sectatores ipsorum, & quod potissimum est, ne de cetero disputando cum ipsis Nigromanticis, fallacibus argumentis tentaretur, ut rationes admitteret eorum tamquam concludentes: tentant enim Sophistæ, concludere cupientes, aduersarios suos. Sed plenius ut agnoscas, ô Lector, de imaginibus Astronomicis, ipsum Albertum audi in iam sæpè nominato Speculo, vbi consequenter sic ait: *Tertius modus est imaginum Astronomicarum, qui eliminat istas spurcitas, suffumigationes & inuocationes non habet, neque exorcizationes aut characteris impressiones admittit, sed virtutem nanciscitur ex cælesti figura: ut si fuerit imago destructionis alicuius speciei ab aliquo loco, &c. ipsæ sunt imagines Astronomicæ, quarum nominibus se insigniunt Nigromantica antedicta; & si tacite conditiones Nigromanticae sunt, intolerabilis est, sicut & ceteri maledicti, quos nullus sanæ mentis præsumit excusare. hæc Albertus, qui ibidem in Speculo adhuc de eisdem imaginibus Astronomicis ita adiungit, sic inquit: *Partem verò que est de imaginibus Astronomicis, propter vicinitatem**

tatem

tatem quam habent ad Nigromanticas, non defendo, nec quidem commendo eas. hæc Albertus.

Notandum insuper, quòd idem Albertus in iam sæpè nominato Speculo de ipsis imaginibus Astronomicis dicit, quòd non debent iniquitatem aliarum portare imaginum, vt sibi videtur: & ratio ibi in promptu habetur, quia in alijs imaginibus est aperta idololatria, vt superius patuit; in Astronomicis autem implicita, & vicinitas est aliqua ad Nigromanticas. & hoc dixit Albertus, vt sciretur gradus malitiæ in istis imaginibus. Ponit deinde venerabilis Albertus in præfato Speculo nomina multorum librorum Nigromanticorum, & qui Auctores eorum, sed & initia Librorum, vt Lectores caueant se ab eis. Sunt autem numero quasi viginti & amplius, inter quos multi subdividuntur in distinctos Tractatus: post quorum Librorum enumerationem in fine ita concludit, dicens: *Sed qui omnium pessimus inuenitur, est Liber quem scripsit Aristoteles ad Regem Alexandrum, & incipit: Dixit Aristoteles Regi Alexandro: Si vis recipere. Et quidam vocant*

vocant eum mortem anima. Isti sunt libri quos mihi ad memoriam reuoco, licet plures viderim ex illis; scilicet de imaginibus quas dixi fieri cum suffumigationibus, invocationibus, exorcizationibus, & characteris impressionibus, qui sunt duo modi imaginum Nigromanticarum. hæc Albertus.

Hic etiam Albertus de eodem Aristotele, inculcando ipsum in secundo scripto, distinctione septima, quæstione quarta dicit, quòd Aristoteles ait in Libro de Mansionibus Lunæ sic: *Quando descendit Selmy, Albethaym fac ad amorem Dominatoris terra, idola conflagra, angelos ad te clama, &c.* post quæ verba in scripto dicit consequenter Albertus sic: *Constat quòd non intelligitur de bonis Angelis, ergo mali faciliùs tunc veniunt quàm alio tempore: Selmy enim idem est quod Luna; Albethaym autem constellatio quedam quæ est in secunda mansione Arietis.* hæc Albertus de Aristotele.

Quare autem dæmones libentiùs sub vna quàm alia constellatione apparent Nigromanticis, dat Albertus in secundo scripto in præfata distinctione tres rationes. Prima, Quia malignus sua
F opera

opera sciens imperfecta, constellatione quandoque adiuuatur in operationibus suis, & sic potentior apparet mago. Secunda, Ne magum vel Chaldæum faciat horrere, dum videatur cælum cooperari sibi in operationibus. Tertia, Quia vellet magum seducere spiritus malignus, vt crederet aliquid numinis stellis inesse, vt sic in apostasiam abducatur. Notandum consequenter, quod Albertus adhuc in eadem distinctione dicit, semper esse in talibus non tantum oris sed etiam operis, & semper fieri contumeliam fidei in characteribus & speculis, etiamsi nulla fiat inuocatio. Hæc omnia tibi, ô Lector, per Albertum narrata cognosce, vt scias impietatem Nigromanticorum, & abhorreas apostasiæ crimen incurrere. Hic ergo taceant præsumptuosè garrientes, qui ita Aristotelem extollere gestiunt, vt dicant non esse dubium quin saluatus sit, cum tamen contrarium clamat Albertus venerabilis & doctissimus vir, ostendens ipsum Aristotelem in præfato Speculo non tantum circa creationem mundi errasse, verum etiam pessimum auctorem Nigromantiæ extitisse.

CAPVT X.

Quòd nemo debet studere Nigromantiam nec magicam artem.

QUOD autem Nigromantiam nemo potest studere propter scire tantum, etiam si non utatur ipsa, probatur per Alberti verba in secunda Parte de Mirabili scientia Dei. In vna solutione dicit sic: *Omnia curiosa & superflua inuestigatio rerum ad sensus interiores vel exteriores pertinentium, reducitur ad concupiscentiam oculorum: studia tamen laudabilia & bonorum, sicut sunt studia liberalium scientiarum, bona sunt, & ideò ad malam radicem non ordinantur; sed studia magorum & Nigromanticorum, quia mala sunt & superflua, & ab Ecclesia interdicta.* hæc ille. Quare & ipse Albertus met de se dicit, vt superiùs habitum est, quòd eas non studuit, cum studium sit vehemens animi applicatio ad sciendum aliquid; sed tantum transitoriè perlegisse Libros illos se testatur, vt posset reprobare eosdem. quod certissimè peccatum non est, sed virtu-

tis operatio: hoc enim factò caput Go-
 liath proprio amputatum est gladio,
 Sic & de Daniele legimus sancto Pro-
 pheta & socijs eius, Danielis primo ca-
 pite, vbi sic habetur: *Pueris istis dedit*
Deus scientiam & disciplinam in omni li-
bro & sapientia: Danieli autem dedit in-
telligentiam omnium visionum & somnio-
rum. Circa quem Textum beatus Hie-
 ronymus sic ait: *Vt de Chaldaorum*
scientia indicarent. Quæ verò fuerit sa-
 pientia & doctrina Chaldæorum, ipse
 Albertus in sua Postilla super eundem
 Danielelem circa illum Textum vbi di-
 citur, *Vt doceret eos litteras Chaldaicas,*
 exponit, sic subiungens: *Scilicet quæ ma-*
ximè sunt de diuinatorijs scientiis. constat
ergo, quòd Daniel eiusmodi scientias sci-
uit, sed non exercuit. Et hoc idem beatus
 Hieronymus suo dicto confirmat super
 Danielelem, circa illum Textum vbi di-
 citur: *Proposuit autem Daniel in corde*
suo ne pollueretur de mensa Regis, neque
de vino potus eius. vbi Hieronymus ita
 adiungit, dicens: *Qui de mensa Regis &*
vino potus non vult comedere ne pollua-
tur, utique si sapientiam atque doctrinam
Babyloniorum sciret esse peccatum, num-
quam

quam acquiesceret discere quod non licebat: discunt autem non ut sequantur, sed ut iudicent atque conuincant. quo modo si quispiam aduersum Mathematicos velit scribere imperitus Mathematicus, risui pateat; & aduersum Philosophos disputans, si ignorat dogmata Philosophorum. Discunt ergo ea mente doctrinam Chaldaicam, qua Moyses omnem sapientiam Aegyptiorum didicerat. hæc omnia gloriolus Hieronymus loco præfato. Sed & venerabilis & sanctus Ambrosius huic sententiæ consentit, vbi dicit super Lucam, & habetur in Decreto sic: *Legimus aliqua ne negligantur, legimus ne ignoremus, legimus ut non teneamus, sed ut repudiemus.* hæc Ambrosius. Cùm ergo Spiritus sanctus Daniele laudare voluit ob peritiam sapientiæ Chaldaeorum, quæ mala erat in vsu Gentilium; profectò laudandus erit Albertus, qui huiusmodi diabolicam scientiam perlustrare voluit, vt damnaret eandem cum suis Auctoribus. vnde & ipse Frater Vlricus Engelberti de Argentina, Prædicatorum Ordinis Religiosus, & doctissimus vir, Alberti discipulus, Magistrum suum Albertum de tali pe-

ritia commendare specialiter voluit: dicit enim hic Vlricus in sua Summa Theologiæ libro quarto, vbi loquitur de apparitionibus Angelorum, narrando Magistrorum opiniones, de hac re sic concludens: *Aliter autem ab omnibus premissis sentit Doctor meus Dominus Albertus, Episcopus quondam Ratisponensis, vir in omni scientia adeo diuinus, ut nostri temporis stupor & miraculum congruè vocari possit, & in magicis expertus, ex quibus multum dependet huius materie scientia.* hæc Vlricus. Ecce Frater Vlricus Magistrum de experientia magicarum artium laudare voluit, tamquam si singulare sit bonum, iuxta Apostoli vocem, non ignorare fallacias inimici; nec vtrique diuinum hominem Albertum dixisset, si hunc cum peccato magicas scientias iudicasset habuisse. Experientia enim non dicit operationem, sed iuxta Alberti sententiam in tertio scripto distinctione xxiv. experimentum est cognitio in singularibus accepta. Accipimus autem cognitionem particularium quandoque visu, quandoque auditu, vel etiam scripto: sicut consueuimus dicere hunc esse expertum

pertum

pertum Confessorem, qui multorum licet peccatorum particularium quoad varias circumstantias non sit operator, ipsorum tamen fuit auditor, & propter aliorum salutem extitit curiosus explorator. Sic & illum in multis malis expertum dicimus, qui paucorum malitias sustinendo, persecutiones & tribulationes est perpeffus, sicut de venerabili Patre Humberto Magistro Ordinis Prædicatorum legitur, quòd fuerit multùm expertus, quia multis tribulationibus excoctus: sic & Albertum hunc in omnibus dicimus expertum, quia omnia legendo, examinando, inquirendo, disputando perlustravit. Et quia Albertus perlustrando nugas Nigromanticorum, sacrilegia opera ipsorum iudicabat, benè adiecit in Speculo præfato, ita subiungens de libris Nigromanticis: *De libris Nigromanticis sine præiudicio melioris sententia dico, quòd videtur quòd magis debeant servari quàm destrui: tempus enim fortè iam prope est, quia propter quasdam causas, quas modò taceo, eos saltem occasionaliter proderit inspexisse. Nihilominùs tamen ab ipso usu caveant inspectores eorum.* Hæc Albertus;

bertus; qui, vt audis, manifestè interdicit vsum Nigromanticorum librorum: quare autem, vt ei videtur, seruari debeant, superiùs audisti, ni fallor. Et hoc idem nostro tempore quibusdã sapientibus videtur, qui dicunt vtile fore si committeretur conscientiosis viris & iuratis, vt huiusmodi perlegerent libros, eorumque Professores oris sui gladio interficerent. Vnde & ipse Magister Ioannes de Grissona, qui contra Nigromanticos aliqua scribit, in *Quæstione* quam ponit in fine *Trilogij* sui, in quarta propositione sic dicit: *Expediendū videtur, si sine periculo abusus seruentur libri Nigromantici.*

CAPVT XI.

De gradu malitiæ artium conterminalium Nigromantiæ: & quare nominatur ab Alberto Garrimantiæ, & non merentur nomen scientiæ.

CONSEQUENTER aliorum superstiosorum sectas conuincit & damnat venerabilis Albertus sui oris spiritu in *Speculo* præfato; vnde ait ibidem sic:
Sunt

Sunt præterea quidam libri experimentales, quorum nomina Nigromantia sunt conterminalia; ut sunt Geomantia, Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia, Chiromantia; quæ non merentur dici scientiæ, sed potius Garrimantiæ. Sanè cum Hydromantia in extis animalium abluendis, inspicendisque fibris; & Pyromantia in figura ignis, quo consumitur holocaustum, fieri consueverunt: proculdubio idololatriæ speciem non excludunt. In Geomantia verò nihil talium inuenio, sed confidit in Saturno & in domino hora, qui ei pro radice ponantur; gaudet numeri ratione fulciri, & sunt multi qui ei testimonium perhibent. Non sic autem de Aërimantia; friuola enim est, licet ratione numeri se iactare præsumat. De Chiromantia nolo determinationem præcipitem ad præsens dare vel facere, quia fortè pars est Physiognomia: quæ collecta videtur ex significationibus magisterij astrorum super corpus & super animam, dum mores animi conicit ab exteriori figura corporis. hæc Albertus. Ecce quinq; Artes prænominatæ, secundum Albertum non merentur dici scientiæ, ergo nec scientiæ sunt. Verbo igitur isto tibi persuasum sit, quòd nec verorum
F 5 sint,

sint, nec necessariorum: quid autem potius sint, consequenter Albertus exponit, dicens: *Potius sunt Garrimantia.* Garrimantiæ autem fictitiæ sunt Apollinis vel Pythonis; cuius oracula partim fuerunt vera, partim falsa, quandoque etiam dubia; quod ex Libris Augustini de Ciuitate Dei apertissimè patet, qui dicit, quandoque de Christo & Christianis populis vera, quandoque falsa, imò blasphemias dixisse. Iste Apollo, vt fabulantur Gentiles & idololatræ, inuenit carmina & incantationes ad ægritudines depellendas; & hæc carmina, vt dicebant, habuit ex reuelatione quæ fit etiam pueris, sicut Danieli: & ideò depingebatur in delubris Gentilium imberbis tamquam iuuenis. Hic autem dæmon quia multa garrere & futura prædicere solebat præ alijs dijs, ideò contingebat vt quandoque verum contingenter diceret, sicut & diuinantes in hoc spiritu immundo aliqua vera dicere consueuerunt, licet multò plura falsa profarentur vel dubia, quæ tamen miseri non attendebant. Quòd autem vera quandoque dixit hic spiritus, habetur Actuum xvi. de puella obuiante Paulo

Paulo

Paulo & socio suo Lucae, quæ dicebat
Gentilibus per spiritum Pythonem
prophetans ita: *Isti homines serui Dei* Act. 16.
*excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam
salutis. Hoc autem faciebat multis die-
bus.* Et hic spiritus licet coniecturaliter
vel ex reuelatione bonorum Angelo-
rum dicat quandoque vera, seducere
tamen intendit: quare & fictitijs suis
reuelationibus huiusmodi scientias di-
uinitivas creditur tradidisse suis culto-
ribus, admiscens aliqua obseruanda ex
scientia Astronomiæ, vt minùs appa-
reat falsitas occultata; & ideò rectè de
illis diuinatoribus dicit ipse Albertus
super illud Isaïæ XLIV. *Et quæ ventura
sunt, annuntient eis. Quod Mathematici
vel idololatræ aliquando annuntiant, ex
coniecturis est & presumptionibus fatuis,
& non ex certitudine.* Nominat etiam
ipse Albertus in alio loco Postillæ suæ
hunc dæmonem, Pythonem ventrilo-
quum, quasi ex ventre hominum lo-
quentem, quia per illum diuinant &
garrunt multa. Conuenienter igitur
Albertus huiusmodi fictas scientias à
ventriloquo spiritu inuentas Garri-
mantias appellat, quasi diuinationes

spiritus multum garrientis: nec absque
 ratione; aiunt enim, hunc Apollinem
 habuisse filium nomine Garramas; &
 sic non incongruè etiam sectatores il-
 lius Garrimantici sunt appellati, & falsa
 eorum scientia, Garrimantia. Sed, ni fal-
 lor, aduertisti inter quinque præmissas
 Artes gradum malitiæ ex Alberti ver-
 bis: Hydromantia enim & Pyromantia
 pertinent apertè ad idololatriam; Aëri-
 mantia superstitiosa & friuola est, nulla
 ratione fulcita; Geomantia autem, licet
 non sit scientia, sed Garrimantia, minùs
 tamen illicita alijs, quia rationibus qui-
 busdam se videretur defendere; pro-
 pter quod dixit Albertus, quòd ei te-
 stimonium perhibent multi. Sed ipse
 contrarium sentiens illis, nominat eam
 Garrimantiam, & conterminalem Ni-
 gromantiæ. Imò in Postilla super Eze-
 chielem cap. xxi. circa illum Textum
 vbi dicitur, *Et manu capiet coniecturam;*
 ita adiecit Albertus, dicens: *Nam Rex*
Babylonis stetit in biuio, vbi diuiditur via
in Ierusalem & in Rabbath Ammon, &
dubitans quò iret, inscripsit multas valde
sagittas nominibus terrarum quas expu-
gnare voluit, & sic inscriptas in pharetra
casua-

casualiter commiscuit, ut quamcumque commixtarum casuali motu manus comprehenderet, terra illi sagitta inscripta capienda esset: dicunt enim Mathematici, quòd quando homo est sollicitus de statu suo, quòd tunc calum mouet manum, sicut determinatur in Geomantia in proiectione punctorum, dummodò proyiciens manum non moueat; intentio enim excludit motum celi, eò quòd intentio propinquior motus est & fortior, & instinctum celi facit non percipere, & hoc determinatur in scientiis talibus coniecturalibus, quæ sortionales vocantur, quæ tamen interdictæ sunt Numer. xxiv. Non est augurium in Iacob, & diuinitio in Israël. hæc Albertus; qui etiam Isaïæ xlvii. damnat Geomanticos circa illud, *Sta cum incantatoribus tuis. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum.* sic enim ait, Textum exponens: *Sunt tria adiutoria quorundam hominum, scilicet maleficorum, incantatorum, & Mathematicorum, quæ in veritate non consilia sed stultitiæ sunt; talibus enim innitebantur Chaldaei: Mathematici enim effectus stellarum ad determinatas horas reducere quarunt, & à sola scientia Domini separati sunt qui hæc inuestigant.* hæc

Albertus. Ex quibus verbis stultitia & præsumptio Geomanticorum reprehenditur, quamuis sibi pro radice ponant Saturnum & dominum horæ. Quare autem Albertus de Chiromantia sententiam præcipitem dare noluit, facillimè deprehenditur ex verbis suis, cùm dixit; *Quia fortè pars est Physiognomia.* & hoc verum est, non quoad illa quæ superstitiosi homines prædicere solent ex figura vel lineamenti manuum, vt nostro tempore faciunt vetulæ quædam, & illi Ægyptiaci qui per totum mundum vagantur; sed vt Philosophi probati de inclinationibus hominum ad mores vel infirmitates per Philosophicas formas membrorum coniecturaliter prognosticantur, nec tamen huiusmodi dispositiones membrorum necessitatem imponunt: de quibus ab ipso Alberto in suo Libro de Animalibus aliqua narrantur, nulla habentia superstitionem, quæ hîc narrare longum esset. Et cùm ita sit, nihilominus tamen Chiromantia non scientia sed Garrimantia ab Alberto appellata est, eò quòd multa superstitiosa, quædam dubiosa habet admixta. Contermina-
lis

lis ergo secundum ipsum est Nigromantia, & non sectanda.

CAPVT XII.

Quòd fascinatio non est naturaliter, sed ministerio demonum fit. quòd autem homines quidam generantur qui mira agunt, raro tamen, per Albertum declaratur.

QVI autem fascinationem defendere nituntur cum Auicenna, qui dixit cum aliquibus Philosophis, quòd anima in tantum posset esse eleuata conceptu mentis & imaginationis, quòd non solum corpora moueat hominum; sed etiam eius virtutis, vt eleuet nubes, & producat pluuias, & ignes faciat coruscare per solum imperium, propter obedientiam quam habet materia generabilium ad huiusmodi animam: & hanc dixerunt potestatem Prophetarum esse, qui signa & portenta ostendunt: audiant Albertum in suo Libro de Motibus animalium, qui dicit omnino falsam esse hanc opinionem, quam etiam ibidem magistraliter impugnat

pugnat & destruit. Hanc eandem opinionem Auicennæ falsissimam etiam impugnat in De somno & vigilia, dicens quòd non potest probari per Philosophiam. Item adhuc in secundo scripto, distinctione VII. ipsam præfatam opinionem recitat & adiungit, sic dicens: *Non approbo dictum Auicennæ & Agazel de fascinatione: quia credo quòd fidem firmam in Domino habenti non nocet fascinatio, nec nocere potest ars magica, nec facit aliquid ex ijs quæ timentur de talibus.* Ex his verbis Alberti habes, quòd fascinatio pertinet ad Magos; & quòd aliquando fit, non utique ideò fit, quia hanc homo naturaliter potest, ligando scilicet alium; sed ob perfidiam hominum: qui non firmi in fide timent huiusmodi; tunc profectò non mirum quòd diabolus sit fascinationis operator, mediantibus malis & superstitiosis, quibus diabolus utitur ut instrumento. Et si aliquando homines generantur qui mira agunt, sicut recitat Albertus in præfato Libro de Motibus animalium de duobus geminis suo tempore in Germania natis, quòd ubicumque portabantur ad seras, aperiebantur: & quòd

quòd vnus habuit in dextro latere hoc, frater eius in sinistro : rarò tamen contingit, & qualiter fit, per venerabilem Albertum declaratur, qui ad longum de hac materia ibidem disputat in De motibus animalium.

CAPVT XIII.

Quòd sculptura lapidum ad aspectus astrorum sunt prohibita: & quòd imagines sculpte ad aspectus astrorum non possunt loqui. Insuper de pygmaeis & psittaco aue que loquuntur quo modo intelligantur.

DE sculpturis lapidum aliqui se intromittentes, proculdubidò errores periculosos quandoque non euadunt. Vnde sciendum, quòd de eiusmodi sculpturis ad longum determinat hic venerabilis Albertus in suo Libro Mineralium, reprobando primò errorem illorum qui dixerunt, lapides habere animas, eò quòd mirabilia quandoque operantur per lapides. Et quamuis secundùm ipsum in præfato Libro sculptura

ptura lapidum à sapientibus fit tradita qualiter fiat, sicut & de Moyse Petrus Comestor in Scholastica Historia circa secundum Capitulum Exodi, recitat quòd fecerit annulos recordationis & obliuionis per artem, nulla superstitione admixta: Albertus tamen difficultatem artis illius ostendit in libro Mineralium, & postea adiungit sic dicens de hac arte: *Hac autem pauci obseruant, & pauciores obseruare sciunt: & dum sine scientia vtuntur ad opus artis imaginum, propter fallaciam sue operationis credunt fallere scientiam, & contemptibilem reddunt eandem.* Et dato quòd artem aliquis sciret, quemadmodum & Moyse: non tamen licet Christianis huiusmodi imagines per hanc artem facere, vt patet per Albertum in secundo scripto suo, distinctione septima, quæstione quarta; vbi dicit hanc artem esse prohibitam, & ideò esse malam, quia inclinans est ad idololatriam per numen quod creditur esse in stellis; & quia non sunt inuentæ imagines huius, nisi ad vana vel mala, sicut ad mulieres seducendas, vel feras aperiendas, vel naues immobilitandas, vel terrores inducendos,

dos, & huiusmodi, hæc Albertus : qui tibi in libro Mineralium difficultatem artis ostendit & dicit, quòd omnes suo tempore, qui se de huiusmodi sculpturis nosse dicebant aliquid, omnia abusiue intelligebant. Et si te artis difficultas non prohibet à talium opere, retrahat te prohibitio Ecclesiæ, & quia ad mala vel vana est hæc ars ordinata. Nec te moueat dictum sancti Thomæ in tertio libro Contra Gentiles cap. xc. vbi sic ait : *Manifestum est enim, quòd etiam inanimata corpora quasdam vires & efficacias à celestibus corporibus consequuntur, & etiam præter ea quæ ad qualitates actiuas & passiuas elementorum consequuntur ; quas etiam non est dubium celestibus corporibus esse subiectas : sicut quòd magnes attrahit ferrum, habet ex virtute celestis corporis, & lapides quidam & herbe alias occultas virtutes.* Hæc Thomas: qui rursus in eodem libro Contra Gentiles cap. ciii. circa finem ita ait : *Quia veræ figuræ in artificialibus sunt quasi formæ specificæ, potest aliquis dicere, quòd nihil prohibet, quin constitutionem figuræ, quæ dat speciem imagini, consequatur aliqua virtus ex influentia celesti, non secundum*

dum quod figura est, sed secundum quod causat speciem artificiati, quod adipiscitur virtutem ex stellis. hæc ille: qui iterum in tertio Contra Gentiles cap. 11. de simulachris dicens, quod non est in ipsis spiritus, sed sunt opera manuum hominum; ita addidit, dicens: Non videtur autem omnino negandum quin in prædictis simulachris ex virtute caelestium corporum aliquid virtutis esse possit, ad illos tamen solos effectus quos virtute caelestium corporum aliqua inferiora corpora habere possunt. hæc omnia beatus Thomas. Qualiter autem hæc sententiæ sancti Thomæ intelligantur per venerabilem dominum Albertum, plenius exponitur in præfato libro Mineralium, & similiter in sua Postilla super Hieronymum cap. x. de quibus hîc nihil pono causa brevitatis.

Notandum insuper est, quod licet huiusmodi sculpturæ imaginum in lapidibus mirabiles virtutes habeant, non sunt tamen imagines Astronomicae, de quibus superius dictum est, & per Albertum sunt reprobatae: quamuis & istæ, de quibus iam sermo est, ad aspectus astrorum fiant, longè tamen
 alius

alius modus est ab illo quo fiant Astro-
nomicæ. Sic ergo patet ex Alberti do-
ctrina, quid de istis sculpturis est te-
nendum.

Hic etiam reprobanda est ex Alberti
verbis quorundam stultitia, qui dicere
presumunt cum Nigromanticis, quod
quædam imagines fieri possunt per ar-
tem ita artificialiter quod loquantur
voce humana; quod absurdissimum est.
Vnde venerabilis Albertus in secundo
De anima sic ait: *Vox non est nisi haben-*
tis intellectum concipientem intentiones re-
rum, & ideò ad exprimendum conceptum
format vocem. hæc ille: qui rursus in De
animalibus libro XIX. cap. VIII. ait sic:
Soli homini natura dedit virtutem utendi
voce articulata & litterata, qua sermo
vocatur: modi enim sermonis non fiunt
nisi in voce. hæc Albertus. Vnde cum in-
tellectus à solo Deo creatur, nec in ali-
quo organo corporeo sit, secundum
eundem Albertum in multis locis; pro-
fectò constat, nullo modo simulachris
vel imaginibus, quæ opera manuum
hominum sunt, à cælestibus corporibus
intellectiuam potentiam posse dari.
Nec valet si quis in contrarium allegare
voluc-

voluerit de psittaco, quæ est auis Indiæ; qui adeò perfectè humana voce loquitur, vt si ipsam auem non videris, hominem loqui putes. Et illud, quòd dum psittacus auis Leoni Papæ pro encænio à quodam mitteretur, in via constitutus inter manus ferentis, huiusmodi vocem replicaret, *Vado ad Papam, ad Papam vado*. Vel etiam illud quòd de Carolo Magno scribitur, videlicet, cum idem Carolus tantùm Rex Galliæ esset, & errans per deserta Græciæ, obuia essent aues psittaci, & quasi Græca lingua salutauerint eum clamantes, *Imperator vale*; factumque est vt postea fieret Romanorum Imperator, ac si cuiusdam Prophetiæ enuntiatione euentus sit subsequutus. Hæc si obiicere quis voluerit replicando, iam audiat Alberti sententiam vt resipiscat ab errore: ait enim hic venerabilis noster Albertus in secundo De anima, de voce sic prosequens: *Animalia, inquit, plurimum effectuum, sunt plurimum sonorum, & que leuioris sunt complexionis; & ideò sunt plurimum garrivum quàm gressibilia; & illa que inter aues sunt latioris lingue & melioris memoriae, magis imitantur locutionem*

nem

nem & sonos ceteros, quos audiunt: & licet bruta habent imaginationem, tamen non mouentur ab ipsis imaginatis secundum rationem imaginatorum, sed à natura; & ideo alia similiter operantur. hæc Albertus: qui rursus in præfato de Animalibus libro xxiii. sic dicit: *Psittacus auis latam linguam habet, & ideo optimè format voces articulatas quando à iuuentute didicit. Amat hæc auis loqui cum pueris, & ab illis omnis auis faciliùs addiscit loqui.* hæc ille. Non ergo mirum, si auis psittacus portatus ad Papam Leonem, à se deferente in via sit edoctus talem vocem replicare; vel fortè antè ab illo qui misit auem Papæ, est instructus tale aliquid cantitare, & iam portatus in via, ex consuetudine huius vocem replicauit. Aues verò obuiæ Carolo, diuino iussu poterant, si Deus voluit, ita salutare ipsum qui futurus esset Imperator; sicut asina Balaam Deo iubente est locuta, vt ille qui prohibentis Dei vocem, ne malediceret populo Israël, insipienter contempserit, tamquam iumento insipientior, à bestia miraculosè loquente sine intellectu corriperetur. Ait namque Petrus Apostolus in sua Canonica

nonica

nonica secunda cap. I I. *Balaam ex Bos-
 sor, qui mercedem iniquitatis amavit, cor-
 reptionem habuit sua vesania: subingale
 mutum animal, hominis voce loquens, pro-
 hibuit Propheta insipientiam.* Sic pari
 modo congruum fuit, vt Deus saluta-
 tionis oraculum per auem industriam à
 natura, miraculosè transmitteret Caro-
 lo Regi, qui Dei Ecclesiam ab hostium
 tumultu magnificè defenderat, & ne-
 minem simoniaca labe corruptum per-
 miserat Ecclesiasticum regimen assu-
 mere: ait namque Papa Gregorius Sex-
 tus ita de eodem Carolo: *Erat animus
 Caroli inuictus aduersus auaritiam, nec
 facile tunc inuenisset aditum aliquis, nisi
 intrasset per ostium.* Vel certè si non fuit
 miraculosa hæc salutatio, euentu acci-
 dit modò. Auis fortè psittacus priùs
 capta, & habita in curia Imperatoris
 Græciæ, sic ibidem edocta vociferari
 consueuerat: iam autem facta libera
 casu aliquo, alijs auibus sui generis est
 iuncta, quæ vtique addiscere idem po-
 terant cantitare ab illa, sicut hæc priùs
 didicit; & sic casu erranti Regi obuian-
 tes, consueto more promebant, *Impera-
 tor vale.* Narrat namque ipse Albertus
 in

in xxiii. de Animalibus, quòd grues
volant vltra Æquinoctialem vnde Ni-
lus fluit, & ibi conueniunt cum pyg-
mæis cubitalibus figuram & loquelam
hominum imitantibus in pugnam. De
quibus pygmæis iterùm idem Albertus
in quarto de Animalibus cap. 11. dicit,
quòd *locutio non est nisi hominis, licet
aliquo modo etiam conueniat animali-
bus, quæ quamdam affinitatem & simi-
litudinem habent ad homines, sicut qui-
busdam generibus simiarum, vt pyg-
mæis, qui tantùm aliqua loquuntur, sed
non ex intellectu, sed imaginatione.* hæc
Albertus.

Hic iam audisti Alberti testimonio,
pygmæos non esse homines, sed de ge-
nere simiarum, quos etiam negat habe-
re intellectum. Sed quòd huiusmodi
monstra sint quæ loquuntur aliqua vo-
ce hominis, idem Albertus experimen-
to probat: dicit enim in secundo libro
de Animalibus cap. iv. sic: *Fidem facit
mihi de illis monstris, de quibus multi scri-
bunt hoc, quod accidit ante istud tempus in
partibus Saxonie versus Daciam, vbi
masculus & femina sicut homines capti
fuerunt pilosi: ex quibus masculus didicit*
G *ingredi*

ingredi super duos pedes; & domesticatum fuit ita ut loqueretur voce humana, sed valdè imperfecta verba & pauca: nec tamen verecundiam de turpibus habuit actibus, sicut de egestione, & libidine, & alijs de quibus nobis verecundia est. Femina autem interfecta fuit à venatoribus. hæc Albertus.

Cùm ergo sic sit, quædam monstra esse quæ loquuntur sine intellectu aliqua voce humana, auesque reperiri quæ loquelam addiscunt, & imitantur loquendo; profectò nulli dubium quin Carolo obuiantes aues ita vel aliter edoctæ, salutationis oraculum poterant eloqui. Hæc contra Nigromanticos & Horoscopos qui statuas fabricant, quas in possessionem spirituum malorum mittunt, per quos responsa recipiunt, dicta sufficiant. Tales Nigromantici fuerunt Socrates, Hermes, & etiam Gerbertus, qui ab aliquibus nominatur Gilbertus vel Gisilbertus, & postea factus fuit auxilio diaboli Papa, nominatus Silvester Secundus; de quo multa scribit Vincentius in secunda Parte Speculi historialis vigesimo quinto libro cap. xcviij. Quicumque ergo tales sequun-

sequuntur, idololatræ pessimi sunt; & si suos errores defendere nituntur, per venerabilis Alberti doctrinā multipliciter damnantur, vt patuit. Cū enim Albertus in De lapidibus damnat Democritum & alios, dicentes omne elementatum habere animam; qui etiam dicunt, ipsas animas esse causas generationis lapidum, & animam esse in lapide: profectò constat & damnatam esse istorum Nigromanticorum stultitiam, dicentium statuam lapideam posse loqui, cū propriè loqui conuenit homini; & impropriè sine intellectu quibusdam brutis, de quibus patuit superius. Ait enim Albertus in De lapidibus sic: *Anima non est in lapidibus, sed in vegetabilibus primū inuenitur; nullam enim habent lapides compositionem congruam, cū nec alimento nec sensu utantur, neque omnino vita secundū al quem vitæ actum: dicere autem propter solam generationem animam esse in lapidibus, non benè se habet, eò quòd hæc generatio non est secundū generationes animatorum vegetabilium, vel animalium sensibilibus; hæc enim omnia videmus ex seminibus suis proferre suæ speciei gene-*

-rata; lapis autem nihil horum facit omnino: sed nec videmus omnino lapidem ex lapide generari, sed videmus unumquemque lapidem generari ex causa aliqua que in loco est sue generationis. hæc Albertus.

Taceant ergo Horoscopi, qui suæ vefaniæ iam audierunt correptionem, quia natura non dedit lapidi animam. Qualiter ergo credendum est, eos posse facere quod natura negavit? loquitur ergo diabolus per huiusmodi statuas. cuius signum est, quia ipsi tales imagines in loco mundo seruant, & preces porrigunt, & sic responsa recipiunt; quæ vtrique fieri non possunt nisi per intellectualem creaturam, puta spiritum immundum. Et hunc modum imaginum venerabilis Albertus adscribit Nigromanticis, dicit que esse idololatriam pessimam, & longè debere esse à quolibet Christiano, vt superius iam patuit ex Speculo allegato.

CAPVT XIV.

Contra Astronomos excedentes in arte Astronomiæ, & quòd sint parum litterati: gaudeant ferè omnes deceptionibus.

CONTRA Astronomos nimis excedentes in sua arte, in multis locis venerabilis Albertus disputat & reprehendit; de quibus omnibus vnã sententiam placet adducere. ait namque in De somno & vigilia de Astronomis sic: *Omne enim ferè tale genus hominum deceptionibus gaudet, & parum litterati existentes, putant necessarium esse quod contingens est, & pronuntiant tamquam absque impedimento futurum aliquid: & cum non euenit, faciunt scientias vilescere in conspectu hominum imperitorum, cum defectus non sit in scientia, sed potius in eis qui abutuntur ea. Propter quod etiam Ptolemæus sapiens dicit, non esse iudicandum nisi valdè generaliter & cum protestatione cauta; quòd stelle ea que faciunt, faciunt per aliud & per accidens, ex quibus multa in signatis occurrunt impedimenta:*

menta: frustra enim ponetur studium ad
 scientias vaticinantes, si ea quæ futura
 prævidentur, impediri non possent: ad hoc
 enim prævidentur ut mala impediatur,
 & bona expediantur ad actum, sicut fa-
 ciunt Medicorum periti in suis prognosti-
 cationibus. hæc Albertus. Hanciam præ-
 fatam sententiam & in aliis locis dicit
 quoad prognosticationes ex Physio-
 gnomia, ex complexione, ex somnijs,
 quæ necessitatem nullam inducunt, sed
 etiam frequenter fallunt: de quibus
 omnibus causa breuitatis transeo.

CAPVT XV.

*Quid de Interrogationibus
 sciendum sit.*

EST etiam in Astronomia pars Inter-
 rogationum, per quas de futuris
 coniecturaliter iudicant Astronomi; &
 licet nihil adiungit de Superstitione,
 hæc pars quibusdam tamen posset vi-
 deri friuola esse, & ideò ipse Albertus
 determinatiuè noluit loqui de ipsis,
 sed disputatiuè tantùm in Speculo præ-
 fato, quasi diceret: Pro vtraque parte
 opinor.

opinor. Quare ipse etiam in eodem Speculo, antequam disputationem facit de ipsis, præmisit vnã protestationem, sic inquit: *Protestor tamen, si aliquid dicam quo velim vti in defensione, quoniam determinando non dico, sed potius opponendo, vel excipiendo, vel ad determinationis animaduersionem determinatoris ingenium prouocando.* hæc Albertus de Interrogationibus. Quales autem sunt huiusmodi Interrogationes, pleniùs habetur ab ipso Albumasar & Hali Astronomis. Hoc autem sciendum, quòd sanctus Thomas de huiusmodi in suis scriptis nullibi mentionem facit reprobando vel impugnando.

CAPVT XVI.

Qualiter Albertus Alchimistas reprehendit, & deceptiones appellat.

ALCHIMICOS vel Alchimistas, qui multas fraudes committunt in proximos sua arte, & periculum animæ suæ peccando mortaliter non euadunt, venerabilis Albertus multipliciter reprehendit, & falsas eorum opiniones &

G 4 deceptio-

deceptiones denudat in suo libro Mineralium; de quibus hîc narrare longum est, & ideò aliqua breuiter de ijs sunt notanda, vt aliquo modo innotescat per Alberti doctrinam Alchimicorum fallacia. Ait namque ipse Albertus in præfato libro Mineralium sic: *Possumus considerare vtrum verum sit quod quidam Aristotelem dicunt dixisse, cum secundum rei veritatem dictum sit Auicenna, scilicet: Sciunt artifices Alchimia, species permutari non posse, sed similia illis facere possunt, vt tingere donec sit multum simile argento vel auro, vel cui voluerint corpori. Ceterum quòd differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo possibile; sed spoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum.* hæc Albertus. Vnde consequenter Albertus ibidem ponit duos modos Alchimicorum: vnum dicit esse deceptorium & sophisticum; de alio verò opinatiuè loquitur, non confirmando ipsum tamquam verum. vnde de illo secundo modo sic ait ibidem: *Non permutabuntur species, nisi fortè in primam naturam & materiam metallorum reducantur, & sic inuamine artis deducantur in speciem metalli*

talli quod voluerint. Sed tunc oportebit nos dicere, quòd Alchimicorum periti operantur sicut periti Medicorum: Medici enim periti per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas, & facile corruptibiles, & impedièntes sanitatem, qui est finis intentus à Medico; & postea per confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo sanitatem inducat: ita enim proculdubio sanitas effectus erit nature effectiue, & artis organicè & instrumentaliter. Per omnem autem eundem modum dicemus operari Alchimicorum peritos in transmutatione metallorum: primò enim quidam purgant multum materiam argenti vini & sulphuris quam inesse videmus metallis: qua purgata conformabunt virtutes materiae qua insunt ei elementales & caelestes, ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt ex materia educere, & tunc ipsa natura operatur, & non ars, nec organicè iuuando & expediendo; & sic verum aurum & verum argentum educere & facere videntur hæc Albertus de vno modo, qui probabilior & verior videtur, tantum vt audis opinatiue loquitur: de alio autem, sophistico videlicet, ita subiungit,

dicens: *Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie metalli prioris, in materia proculdubio deceptiones sunt, & verum aurum & verum argentum non faciunt. Et hoc modo ferè omnes vel in toto vel in parte procedunt: propter quod ego experiri feci, quòd aurum Alchymicum, quod ad me deuenit, & similiter argentum, postquam sex vel septem ignes sustinuerit, statim amplius ignitum consumitur & perditur, & ad facem quasi reuertitur. hæc omnia verba Alberti.*

Notandum proinde, quòd ipse idem venerabilis Albertus in eodem Libro Mineralium, Alchymicorum multos errores destruit. Nam primum, videlicet quòd dicunt tantum esse vnã speciem metalli, scilicet aurum, & alia metalla ægritudines accidentales; & ideò ex plumbo promittunt se posse facere aurum: item secundum, scilicet quòd dicunt ex lapidibus posse fieri aurum & ex calce, similiter tamquam errores damnat. vnde consequenter ipsum Calestenem, quem dicit fuisse præcipuum in hac arte, non sustinet; & addit de experimentis Alchymicorũ, sic inquit: *Propter experimenta Alchymicorum de-*
bitè

bitè discutienda, plurimos inspexi Libros Alchimicos, & inueni Libros illos absque Syllogismo & probatione tantum expertis inniti, & celare intentionem eorum per verba metaphora; quod numquam fuit consuetudo Philosophia. hæc Albertus de Alchimistis. Item de modo viciniore naturæ in Alchimia, de quo superius iam notatum est, & disputatiuè loquebatur sicut patuit, adhuc clariùs loquitur ipse Albertus, nec ipsum sustinet tamquam verum; & ideò de ipso post alia sic ait: *Et si aliquando per sapientium industriam per calidum ignis contingit extrahi à plumbo per euaporationem superfluum humidum aqueum, & aduri in ipso totum pingue oleagineum, & depurari per subtiliationem id quod est in ipso terreum sulphuratum, & commisceri vaporabiliter in aliquo prefocando continente vaporem terreum cum aqueo radicali, optima & fortissima commixtione, & ex vi caloris conuerti humidum ad colorem citrinum, & tunc habere splendorem & colorem auri: hæc enim via artis simillima est via nature, ut superius notatum est: sed licet hoc sit verum, tamen non propter hoc aurum dicitur esse in profundo: quia etiam dato*

quòd hoc sit aurum quod sic effulget ex plumbo; tamen iam scimus, quòd istæ transformationes corrumpunt in toto plumbum: cum plumbi igitur specie numquam simul influit auri species in materia eadem. Hoc autem multò magis verum videbitur, quando non est probatum, hoc quod sic educitur de plumbo, esse aurum, sed fortè aliquid auro simile, non aurum; cò quòd sola ars non potest dare formam substantialem. Præterea, Alchimistam vix vel numquam inuenimus sic, ut dictum est, in toto operantem, sed potius citrino elixir colorat in auri speciem, & albo elixir colorat in argenti similitudinem, studens ut color in igne remaneat, & penetret per totum metallum, sicut spiritalis substantia in Missa. Materia metalli & hoc modo potest induci falsus color, substantia metalli remanente. hæc Albertus.

Notandum consequenter, quòd Alchimici multas falsas habent opiniones; puta, dicentes, quòd lapis sit materia metalli, similiter & calx atque cineres, ex quibus dicunt se posse facere aurum. Sed hæc omnia potenter ipse venerabilis Albertus reprobat, ostendens etiam unde decipiuntur, soluitque eorum argumenta

gumenta quibus se defendunt : vnde postquam destruxit opiniones cuiusdam Alchimici Gylgil nomine, qui huiusmodi fuit opinionis, sic adiecit Albertus in praefato Libro Mineralium post solutiones argumentorum ipsius Gylgil: *Hæc autem in conuenienter & stultè dicta sunt, quoniam iste Gylgil Metaphysicus & non Physicus fuit; sed de Metaphysica sua in Alchimia præsumens, præsumpsit mentiri de Metaphysicis.* hæc verba Alberti contra Gylgil & alios Alchimicos. Item adhuc in secundo scripto, distinctione tertia, ipse Albertus contra Alchimicos sic inquit: *Alchimici non dant formas substantiales; cuius signum est, quia in talibus operatis non inveniuntur proprietates consequentes speciem: unde aurum Alchimicum non letificat cor, & sapphirus Alchimicus non curat anthracem, & carbunculus Alchimicus non fugat venenum vaporabile in aëre; & iterum in igne omnia ista plus consumuntur, & non durant ita diu sicut naturalia illius speciei.* hæc Albertus.

Hæc, licet pauca, ex Alberti Libro Mineralium extraxi, vbi & alia multa ponuntur, ex quibus deceptores Alchi-

158 B. ALBERTI MAGNI
mici deprehenduntur ; sicut qualiter
probatur ad sensum quòd aurum Al-
chimicum non est verum aurum , sed
aliquam habet similitudinem. Sed om-
nia ista ibi pleniùs reperiuntur, quæ hîc
causa breuitatis omisi ; placuit tamen
ista iam præfata , licet pauca , inserere
huic Legendæ, vt innotescat omnibus,
quid Albertus de Alchimis & eorum
arte teneat. Et vt quorundam fatuo-
rum ora claudantur per ista qui fortè
Libros de Alchimia conscriptos ha-
bent, quorum Auctores dum ignorant,
Alberto mendaciter adscribere non
formidant: sicut est quidam Liber inti-
tulatus , *Semita recta vel directa* , cuius
Prologus sic incipit: *Omnia sapientia à
Domino Deo est, &c.* primum verò Ca-
pitulum sic incipit: *Alchimia est ars ab
Alchimo inuenta. Alchimia enim græce
massa Latinè dicitur, &c.* Hunc Librum
quidam Alchimici putant esse Alberti;
sed falsissimum est , quia ipse Albertus
istum Librum *Semite recte* cum suis
opinionibus damnat, eò quòd omnino
contrarium sentit ijs quæ in Libro *Se-
mite recte* dicuntur: quia Liber *Semi-
te recte* sub metaphoricis locutioni-
bus

bus & signis ignotis abscondit scientiam Alchimix, nec aliquid probat Syllogismo. Item promittit se posse facere ex lapide aurum, & ex alijs multis. Item approbat omnia quæ Albertus reprobat, & stulta dicta esse dicit. Quare si inspexeris Librum Mineralium Alberti, & etiam Librum Semitæ rectæ, dices: Iste Liber Mineralium damnat & elidit Librum Semitæ rectæ specialissimè, nec habet quidquam de stilo Alberti. & ergo qui hoc scire cupiunt, legant Librum vtrumque, & intelligent me verum dixisse. Multi etiam in chartulis suis quædam colligentes, mirabilia quandoque magnis viris adscribunt, vt suas fraudes abscondant; & fide dignos se faciant, cum mala machinantur. Et consequenter notandum est, quòd sicut Liber Semitæ rectæ non est Alberti, vt iam probatum est; sic pariformiter Tractatus ille, qui intitulatur, *De secretis mulierum*, minimè Alberto est adscribendus: & non nisi stulti & ignari contrarium possunt opinari, quia manifestissimè Tractatus ipse hoc notum facit. Vnde notandum est, quòd Tractatus de Secretis mulierum continet &

Textum

Textum & Commentum, sicut patet ad oculum; quia frequenter sic ibi habetur: *Hic Auctor prosequitur formationem fetus.* vel sic: *Hic Auctor monet quatuor quaestiones.* & his similia. Et si benè inspexeris Librum tam quoad Textum quàm quoad Commentum, tunc videbis quòd neutrum Alberti sit, si Alberti tamen Libros vmquam legisti; quia stilius & modus procedendi de Albertina eloquentia habet nihil. Item ex alio conuincitur quia Liber iste minimè sit Alberti, quia multoties allegat Albertum in hac vel simili forma, sic dicens: *Huius rationem dicit Albertus, quia diluuium,* &c. Item sic: *Aduertendum est, quòd quatuor sunt status lune secundum Albertum in Tractatu de Statu solis,* &c. & his similes allegationes tam in Textu quàm in Commento inuenies; ex quibus cognoscitur quòd falsum gerit titulum si Alberto adscribitur: cur enim diceret allegando, Albertus hoc vel illud dicit, si ipse idem Librum composuisset? Ex multis alijs probare possem falsitatem tituli, si ad finem non festinarem; sed hæc sufficiant: prudentes namque viri sine aliqua difficultate sciunt,

sciunt, quòd Liber de Secretis mulierum Alberto nullo modo est adscribendus.

CAPVT XVII.

Quàm utile sit scire naturalia & occulta in rerum natura, & quòd talium Scriptores laudandi sunt.

QUOD autem Albertus etiam laudandus sit de hoc quòd præ alijs in naturalibus multa scripsit, vt de Lapidibus, de Animalibus, & huiusmodi, patet ex verbis beati Hieronymi, qui talium rerum Scriptores commendat, tamquam utiles in hac etiam parte multum extiterint. vnde super Ieremiam idem Hieronymus sic inquit: *De natura verò lapidum siue gemmarum, & Græcorum plurimi & Latinorum scripserunt, è quibus sancta memoria Episcopus Epiphanius vnus fuit, qui nobis ingenij & eruditionis suæ volumen insigne reliquit. Plinius quoque Secundus Orator & Philosophus extitit, qui etiam in Opere pulcherrimo Naturalis Historiæ librum trigessimum septimum, qui & extremus est, lapidum*

dum atque gemmarum disputatione compleuit. hæc Hieronymus: Sed & Vsuardus Monachus & Sacerdos, in suo Martyrologio quod ad Carolum misit vel scripsit, ita de quodam Sancto scribit: *Anatolius Episcopus non solum religiosus viris, sed & Philosophis admiranda scripta reliquit, cuius festum celebratur quinto Nonas Iulij.* Item Augustinus in De vita Christiana similiter tales Scriptores in naturalibus commendat, & non parvam dicit huiusmodi fecisse utilitatem Ecclesiæ Dei. vnde in secundo Libro ita loquitur: *Rerum autem ignorantia facit obscuras figuratas locutiones, cum ignoramus vel animantium, vel lapidum, vel herbarum naturas, aliarumve rerum, quæ plerumque in Scripturis similitudinis alicuius gratia ponuntur.* hæc Augustinus: qui consequenter commendat in eodem Libro eos qui vel nomina Hebraica exposuerunt, vel de Temporibus scripserunt, sicut Eusebium; imò de omnibus Artibus ipse Augustinus sic prosequitur laudans talium Scriptores vel Expositores, vt de Numeris, de Dialecticis & Sophisticis locutionibus, & Locis terrarum, de Anima-

Animalibus, Herbis atque Arboribus; quia huiusmodi Doctores harum rerum, ait Augustinus, benignam operam fraternæ utilitati impenderunt. redarguitque idem Sanctus eos, qui talia scripta à venerabilibus viris edita abscondere nituntur. Item Frater Thomas Brabantinus, Alberti discipulus, in Libro quem edidit de Naturis rerum, dicit, quòd scire naturalium rerum naturas utilissimum est. vnde ipse idem in eodem Libro sic ait: *Nunc ergo quantum hoc opus proffit, & quantam utilitatem præstare possit ijs qui verbo prædicationis volunt insistere, ad plenum scire hominem æstimo neminem, nisi qui in profundioribus diuine sapientie dederit intellectum.* hæc ille. Quàm utile autem fuerit etiam de Alchimis scire, de quibus iam parum ex Alberto audisti, puto, sapientes aduertunt, cum ex huiusmodi arte pericula animarum & corporum eueniunt. Animarum verò in hoc, quia deceptores panè omnes sunt Alchimi- stæ, iuxta Alberti sententiam: & cui dubium quin mortaliter peccant in vendendo aurum suum Alchimicum pro vero? tenentur sine dubio in foro con-
scientiæ

scientiæ satisfacere ijs quos decipiunt. Corporum autem pericula ex hac arte possunt sequi, eò quòd aurum multoties in vsus Medicinæ artis pro sanitate inducenda consuevit sumi. Cùm igitur aurum Alchimicum non sanat, imò languorem auget, & vulnus vulneri addit; profectò potest ab imperito, qui non nouit distantiam inter aurum naturale & Alchimicum, quandoque assumi in medicinis; & hæc absque dubio medicina intentum & finem Medici, quæ est sanitas, non inducit. Perniciosè igitur scribunt quidam in periculum animarum & corporum de Alchimia, eandem simpliciter approbantes; sicut quidam Doctores de Casibus scribentes, quos tamen nominare nolo, Alchymistis deceptoribus dextras quodammodò dantes, dicunt non esse inconueniens, ex lapidibus pretiosis & herbis, in quibus est mirabilis virtus, aurum fieri vel argentum. Sed isti quàm falsè dixerunt in casibus conscientiæ, & contra Philosophiæ veritatem, ex superius notatis Alberti verbis notissimum est, cùm ipse etiam dixit de modo artis qui simillimus est naturæ; quòd si educa-

educatur aliquid quod habet similitudinem auri, adhuc tamen non est probatum, quod propterea sit verum aurum hoc quod sic fulget. Sciant igitur Confessores qualiter informent Alchymistas, vel venditores auri Alchimici, similiter & lapidum Alchimicorum: propterea enim huic Legendæ hæc inferere placuit, ut eò certior esset quilibet quid sentire deberet de Alchymistis, quò à Doctore maiori & magis experto sententiam diffinitivam & veriorum, puta ab Alberto, audisset.

CAPVT XVIII.

Quòd scire naturalia, etiam impudica, utile sit & necessarium.

SED dum quædam in naturalibus videantur minùs pudica, stulti quidam & ignari putant huiusmodi non esse scribenda. Sed ipsorum error increpandus est per hæc quæ subiungo, ne putent talia in De animalibus & alijs Libris Theologicis ab Alberto inutiliter esse posita; cum ea scire etiam Theologis sit necessarium, tam pro fidei defensione

fensione

166 B. ALBERTI MAGNI
fensione contra perfidos, quàm etiam
pro correctione indisciplinatorum mo-
rum, & periculorum tam animæ quàm
corporis euasione. Vnde ipse Albertus
circa illum Textum, *Ecce virgo concipiet, &c.* Isaia VII. Iudæorum argumen-
ta, qui deprauare nituntur intellectum
illius Textus, dissipat naturali ratione,
quamuis carnalis videatur. Sic pariformiter in quarto Sententiarum, distin-
ctione xxxi. quasi circa finem, vbi que-
rit quando est in actu carnali vsus con-
tra naturam, vel non; & quis modus
magis & minùs contra naturam, ple-
niùs disputat rationibus naturalibus,
conuincens illos qui quandoque excu-
sare nituntur suas turpitudines, quasi
non essent adeò turpes sicut sunt. Sed
hæc omnia hîc ponere non est opus
propter verecundiam: nam ipsemet Al-
bertus in eodem loco fatetur, quòd ta-
lia sine verecundia, licet vtiliter, in dis-
putatione non possint dici: vnde cum
post proposita argumenta ad solutio-
nem venit, ita dicit ibidem ante respon-
sionem: *Dicendum primò, quòd huius-
modi turpes questiones numquam tracta-
ri deberent, nisi illa cogerent monstra, que*
his

his temporibus in confessione audiuntur.
 hæc ille. Quin rursus ibidem etiam ad
 modicum antè inuenies, An licet actum
 carnalem in matrimonio exercere tem-
 pore imprægnationis; contra illos enim
 qui dicunt quòd sic, ipse Albertus in
 contrarium disputat, naturalem assi-
 gnans rationē quare esset in periculum
 fetus, & præcipuè ante quatuor primos
 menses. Et hanc etiam rationem huic
 Operi necessarium inferere non est, sed
 Confessoribus, quibus hæc scienda
 sunt, relinquo vt inquirent. Item adhuc
 idem super Ezechielem cap. xviii. circa
 illud, *Ad mulierem menstruatam non
 accesserit*, ponit an peccatum mortale sit
 sic vel sic accedere; & distinctiones ali-
 quorum tamquam flans refutat: & qua-
 re Propheta hoc inter mortalia ponit,
 exponit; & qualiter verba Hieronymi
 & Augustini sunt intelligenda. Imò per
 scientiam naturalium, sicut ipse ibi-
 dem ponit & distinguit de triplici men-
 struo, & quòd ex duobus non fit gene-
 ratio, sed ex tertio fieri potest, sed ge-
 nerantur inde membris truncati vel
 elephantici; hæc & multa ibidem re-
 peries per ipsam quæ utilissima sunt
 scien-

scienda, licet immunda sint & carnalia. require, ibi plenius inuenies: hinc enim causa breuitatis omiffa sunt. Similia autem his possem enumerare carnalia ex libro de Animalibus ipsius, per quæ Confessor multis periculis potest obuiare tam animæ quàm corporis, & ideò necessariò sunt scienda: scimus enim melius esse, turpium quæstionum nodos ad subueniendum animabus Christi Sanguine redemptis posse soluere aut reddere super huiusmodi rationes, quàm curiosis se implicare opinionibus, quæ potiùs dissensiones & scandala quàm vtilitatem pariunt, vt plerique in Theologicis facere consueuerunt doctrinis. Nam propter illarum ignorantiam vel incuriam dicitur per

Isa. 5. Dominum: Perit populus meus, quia non habuit scientiam. Ad dirimendas

Eccli. 3. istas, ne in multis operibus eius simus curiosi, diuino admonemur oraculo: de his quia non curamus, in istis verò quia nimium insistimus, rationem sumus reddituri. Inde est quòd Frater Thomas Brabantinus, Alberti discipulus, Magistrum suum sequens, non pertimuit carnalia ponere in suo Libro de Natu-

Naturis rerum, vt subueniret periculis animarum & corporum : in hoc enim Libro idem Frater Thomas ponit totam artem obstetricandi in primo libro partiali. Vnde autem habuit idem Frater de hac arte notitiam, & quare Libro suo inseruit, & quòd pauca sunt obstetrices peritæ, suis verbis ostendit ibidem, cùm sic dicit : *Hinc sequitur de partu & arte obstetricandi. In Libro Cleopatrae, quæ se vocari voluit Medicinam Reginarum, præcepit ipsa eadem Cleopatra filia sua, ad quam Librum scripsit, vt nulli tam gloriosam rem facile credat. Primò ergo dicendum est, quæ sunt impedimenta partus. Obseruandum est quidem ipsum præcipuè, ne sit pariens verecunda, aut corpus habeat pendulū, aut nimis gracile, vel multum pingue. hæc ille: qui rursus postquam modos posuit nascendi, & obstetricandi artem ex Libro Cleopatrae prædictæ, vt met testatur, ita subiunxit, dicens: *Hæc igitur Libro nostro diligenter adiunximus propter periculum abortiuorum & ignorantiam obstetricum; & optamus quòd omnes illi qui debent consulere animalibus sub libero arbitrio positis, ijs etiam quàm maximè per hanc ar-**

H

tem

tem consulant, qui ex suo iudicio & potestate arbitrij sibi subuenire minime possunt, ut tenebras possint euadere sempiternas. Suademus ergo & volumus ut discretiores aliqua conueniant obstetrices, & alias secretius instruant, atque per eas aliqua commodius instruantur. hæc supra Thomas præfatus. Qui iterum ibidem, postquam posuit pericula in educendo puerum, ita subiungit, dicens: Sed possunt huic periculo occurrere, illæ tamen quæ perita sunt. sed heu! pauca inueniuntur, & ideo multi pueri abortiuntur, & non possunt nasci ad vitam, & propter hoc non renascuntur ad gloriam. Et ideo plangit Plinius: Feminis, inquit, sæpè abortum facientibus, quantum in parte hæc multo infeliciores quàm fere sumus. hæc idem Frater Thomas.

Ecce, dum in præfato Libro de Naturis rerum composito à Fratre Thoma Brabantino Alberti discipulo Ars obstetricandi ponitur, & cum idem Liber à nonnullis putatur esse Alberti, quia solent ipsum Alberti nomine intitulare; quidam ignari, vel peruersæ mentis, æmuli Ordinis Fratrum Prædicatorum, dicere solent, venerabilem Albertum

tum fuisse obstetricem, vel obstetricatorem: sic suum fortè mendacium confirmantes dicunt: Tanta scripsit de animalium generatione & secretis naturæ, atque de arte obstetricandi, necnon omnium membrorum internorum officii; quid aliud dicendum est, nisi quia obstetrix fuit in iuventute, ut harum rerum sibi experientiam vendicaret vsu continuo talis officij? Sed mentita est iniquitas sibi; fatuum enim & stultum est hoc de tanto viro æstimari. Sed isti fabulatores nobis respondeant ad hæc: Si ideò obstetrix fuit vel obstetricator, quia de secretis naturæ aliis Doctoribus copiosius scribit; unde igitur illa scientia de ignotorum animalium, & venenatorum, feraliumque bestiarum generatione, conceptione, educatione, similibusque multis, quæ utique magis occulta, & minùs benè in nostram posunt notitiam deuenire. Numquid artem obstetricandi, quoad singulas bestias, officio tali posset acquirere sibi, & alia quæ de animalium naturis conscribit? Sed numquid omnium herbarum, arborum & aromatum hic Albertus hortulanus fuit, quia naturas omnium

edocuit? Et vt omnia sub vno conclu-
dam articulo , numquid tot artium
mechanicus pronuntiandus est , quot
illarum hic Doctor scribendo enume-
rat? vtputa, lanifex, arator, agricola, ve-
nator, & nauta? nam de huiusmodi ar-
tibus Libros conscripsit. Numquid
Augustinus, Hieronymus, beatus Tho-
mas Aquinas, carnalium peccatorum
& diuersarum specierum dicendi sunt
actores, quia de immunditiis scribunt
hominum peccatorum? Minimè. sed
turpibus hominibus turpiùs loquor.
Vnde, quæso, beato Bernardo, qui tan-
tæ simplicitatis erat, vt oleum pro aqua
biberet, & sagimen sæpè comederet
pro butyro, hæc scientia de modo par-
turationis humanæ? vt diceret vtique sa-
tis grossè in Sermone de Passione Do-
mini, in hunc modum inquiring: *Vipereo
more laceramus miseras matres, mirum
quòd non laceramur & ipsi.* hæc Bernar-
dus. Nūquid & cum mulieribus affuit
quando tempus partus aduenit vt ista
addisceret, qui illas à iuuentute vt la-
trones fugere consuevit? Cessent igitur
imperiti & stulti à vanis suis cogitatio-
nibus, nec vltra superuacue loqui ad-
dant,

dant, ne fatui videantur. Hæc iam notata produnt, quare de artibus suspectis & Nigromantia notitiam habere voluit, & quàm vtiliter ipse nobis venenum & falsitates earum ostenderit. de quibus multa alia hîc possemus adducere, sed causa breuitatis sunt omissa, vt Legendam consequenter valeamus prosequi.

CAPVT XIX.

Quòd Albertus quotidie legit integrum Psalterium Dauidicum.

Eo autem tempore, vt præfatus sum, Alberto Colonia Lectoris existente, postquam de Parisiis in Theologia Magister promotus venerat, doctrinarum fluente, vt pote ex abundantiori fonte, in communi omnibus manabant. Non mirum, quia & ipse qui discipulis fons extitit, de fontibus Saluatoris, tamquam pelago inexhausto, copiosius replebatur: die enim ac nocte contemplationi vacans, Spiritus sancti susurratio afflatus dulciter, iugi oratione vitæ venam pulsando, aquam sapientiæ salutaris,

lutaris, quam avidè sitiebat, attraxit; quemadmodum Auctor Libri Apum sæpè nominatus restatur in secundo libro cap. ultimo, sub hac forma verborum dicens: *Vidi, & certissimè expertus sum, sicut auditor eius per multum tempus, quòd venerabilis ille Magister, Frater Albertus Ordinis Prædicatorum, multis annis ferè quotidie, cùm tamen in cathedra regeret, tantum de die ac nocte orationibus incumberet, ut Psalterium Davidicum legeret, & interdum dictis Horis, Lectionibus, & Disputationibus terminatis, semper contemplationi diuinæ & meditationibus insudaret. Quid miri ergo, si talis homo supra hominem in scientia profecerit, qui tam sanctè, tam integrè in virtute profecit? De quo etiam dicimus, quòd miraculis multis claruit, quæ eius vitæ meritum demonstrant.* hæc de verbo ad verbum Auctor Libri Apum, Alberti discipulus. Ex quo notandum, quantæ affectionis fuerit Albertus, qui tam copiosè ultra debitum incessanter precibus incensum voluit in ara cordis summo Deo offerre: vnde absque dubio factum arbitramur, non casu sed mentis suæ affectione, quòd tam sedulè suis in dictis,

dictis, tamquam ructus quosdam faciens ob plenitudinem deuotionis, de contemplatione, deuotione, ac oratione, sicut pietatis amator, nos admonere curauit: vnde & dicta sua singulariter magis quam ceterorum modernorum scripta Doctorum affectum inflammant, quia abundantissime Scripturæ sacræ auctoritates combinando multiplicat. Inde & ipsam sacram Theologiam ponit scientiam esse affectiuam, & quòd inquit verum in re fruibili, non vt verum simpliciter, sed vt summè beatificans, referens ad affectum vel intellectum affectiuum; allegans Apostolum ad Titum, qui dicit quòd est secundùm fidem electorum Dei, & agnitionem veritatis quæ secundùm pietatem est. id est, Theologia est cognitio veritatis, non vt veritatis simpliciter, sed vt inclinatiua est ad pietatem. Quantum verò huic suæ doctrinæ concordat operatione, & alio ostenditur, dum quatuor Sententiarum libros quoad singula contenta rememorando succinctè ad modum orationum conscripsit: necnon & Euangelia Dominicalia per circulum anni simili modo breuiùs

176 B. ALBERTI MAGNI
perstringendo exponens, in preces
vertit, ut idem sit sacerorum verborum
explanatio, & piæ mentis ad laudan-
dum orandumque supplex deuotio. Sic
pari modo totum de venerabili Sacra-
mento quem edidit Tractatum, finien-
do in vnam orationis formam rededit,
ne verum quod docuit, sincera pietate
careret. Insuper & Litaniam non suis
limitibus finit esse restrictam, sed am-
pliando nomina Sanctorum, & vario
ordine distinguens, singulares compo-
nit Orationes, non quidem verbis sed
sententia magnas. Notificant igitur
omnia ista iam præmissa, hunc virum
Dei misericordia, & insolita multis
spiritus deuotione, omne verum quod
nouerat ad pietatis affectum, eò quòd
in Domino delectabatur, ordinasse,
iuxta propriæ sententiæ dictum, quo in
quarto Sententiarum distinctione vii.
nos instruit, sic inquit: *Scire autem
nihil facit vel parum ad virtutem; velle
autem & operari, multum.*

CA-

CAPVT XX.

*De Alberti deuotione ad venerabile
Sacramentum, & de scriptis ipsius
de eodem: & quòd Episcopatum
coactus suscepit, atque voluntariè
resignauit: sed & de eius simplici-
tate & paupertate in libris.*

AD Dominicæ Incarnationis sa-
cratissimum mysteriũ qua afficie-
batur deuotione, non est nostro sermo-
ne euoluendum; magis verò sua propria
ex doctrina perpenditur: nam in Tra-
ctatu quem de Mysterio Missæ com-
posuit, & in Libro de Eucharistia in-
notescit omnibus, non communium
hominum more illum fuisse locutum;
sed tamquam inebriatus in cella vinaria
nostræ redemptionis mysterium deuo-
tiùs excellentiusque, quàm credi po-
test, exposuit; nec cuiusuis Doctoris in
hac re Tractatus valet hominem in
amorem diuinæ bonitatis, & ad regra-
tiandum tantæ dignationi, vel etiam
Missarum solemnia vt quis libentiùs
H s fre-

frequentet quotidiano officio, efficacius, si studiosè Alberti Librum præfatum perlegerit, allicere. Et reuerà, quantò diutiùs perscrutatus eundem fueris, tantò secretiora & plura reperies: Liber namque idem totus nihil aliud est quàm mirabilis combinatio auctoritatum Scripturæ sacræ. Vnde Frater Bernardus in castris S. Vincentij, Ordinis Prædicatorum, qui contemporaneus venerabilis Alberti extitit, sicut met testatur in Libro suo, quem de Gestis Ordinis in sua ætate ad Magistrum Ordinis scripsit, sic inter alia de Alberto scripsit, dicens: *Dominus Frater Albertus Teutonicus, Episcopus Ratisponensis, maximus in Philosophicis & Diuinis. Hic multa & diuersa volumina dereliquit toti orbi, quæ ad expositionem sacræ Scripturæ & aliarum scientiarum scripsit, intellectu profunda, sensibus & sententiis alta: quorum numerum & nomina ponere esset longum. Circa finem verò dierum suorum Librum de Sacramento Altaris edidit, in quo euidenter ostendit & sinceritatem fidei suæ in Deum, & feruorem deuotionis ad diuinæ Incarnationis sacratissimum mysterium, & qua excell-*
bat

bat scientiam diuinarum Scripturarum. Episcopatum Ratisponensis Ecclesie coactus resepit; sed paulò post tamquam carbonem ardentem, manum adurentem, ob tenta cessione reiecit, & ad paupertatē Ordinis rediit. hæc omnia Frater Bernardus præfatus in sua Chronica quam scripsit ad Magistrum Ordinis, videlicet Reuerendum Patrem Fratrem Emericum vel Aymericum. Et quamuis tam copiosè de Eucharistia in præfato Libro scripsit, non minor tamen in doctrina, de eadem scribens in Sententiis & Postilla, Doctoribus aliis, imò diffusior, utpote deuotione plenus, inuenitur. Nec quidem ista suffecerant, nisi & alium Tractatum de Dominici Corporis & Sanguinis mysterio, ut deuotionem suam expleret, hic Pater venerabilis componendo superaddidisset; illum sanè Tractatum, qui pro themate in singulis sermonibus istud assumit, *Venite, comedite panem meum.* quamuis nonnulli ignari intitulant Tractatum illum nomine sancti Thomæ: quod utique errori est adscribendum, quia ab Alberto est editus, & non à sancto Thoma: habemus enim in nostro Con-

uentu Coloniensi originale[m] librum, pro magna parte Alberti manu conscriptum: idem namque Liber à quodam Fratre qui quandoque Alberto in scribendo subseruiebat, in grossa littera scriptus est; sed in fine vltimi, Sermones aliqui manu Alberti sunt scripti: sicut & principium Sermonum, ita & in medio, multis in locis, nunc manus Fratris nunc Alberti alternatim sibi succedunt: quandoque etiam abrasa littera Fratris & aliter ab Alberto est scripta in eodem loco, quandoque verò in margine: nonnumquam vbi deerat spatium, ipse Albertus schedulas scribendo, filo affixit easdem locis opportunis. In quibusdam etiam locis suæ scripturæ folia indisparia ceteris foliis inseruit, ita vt totus Liber sit deformis ob huiusmodi variationem. Notatur nempe & in hoc ipsius Alberti simplicitas & amor paupertatis, cui de pretiositate codicis, dum correctus esset, cura non fuit; vt meritò cum beato Hieronymo dicere possit, qui de propriis Libris dicebat in Prologo super Iob in hunc modum: *Habeant qui volunt veteres libros vel in membranis purpureis au-*

ro argentoque descriptos, vel uncialibus, ut vulgò aiunt, litteris, onera magis exarata quam codices; dummodò mihi meisque permittant pauperes habere schedulas, & non tam pulchros codices quam emendatos. hæc Hieronymus de se, & aptissimè Albertus verba ista dicere potest, imò factò dicit, sicut etiam declarant alij ipsius Libri quos manu propria ad integrum conscripsit, quos & Colonia habemus, videlicet super Matthæum & De animalibus; in quibus nec initiis capitales litteras posuit, sed & absque spatio & omni ornatu codices sunt. Consuetudo insuper ipsi fuit, ut Libros quos edidit, propria scriberet manu; quare plures libri ex manu eius scripti propria reperiuntur in diuersis locis: sicut præfati enim iam Libri Colonia habentur, sic & in aliis Conuentibus Ordinis alij reperiuntur; ut super Logicam in Zuzatensi Conuentu Saxonie prouinciæ; in Ratisponensi verò super Logicam, quem fertur in Episcopali dignitate constitutus scripsisse; in Conuentu autem Nurenbergensi, ut aiunt, manus ipsius habetur super Ioannem. Hæc igitur inferere placuit quæ vidi & ma-

nibus contrectauit, ut ambiguum quod dixi non maneat. Et licet incidentaliter hæc recitata sint, redarguunt tamen curiosos nonnullos in libris. Taceo de maioribus: sed & quosque laborantes animant hæc, ne otio in suam perniciem torpescant, cum talem Doctorem ac tam excellentem virum, scientia, & statu, atque diuina contemplatione mirabilem, labori manuum cognouerint insudasse: lateatque neminem quam sæpè tituli Librorum, in diminutionem famæ Doctorum aut alterius incommodi erroneè peruertuntur. Vnde & ipse venerabilis Dominus Frater Ioannes de Turrecremata, Ordinis Prædicatorum, Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, etiam ex stilo deprehendit hunc præfatum Tractatum non fuisse sancti Thomæ; quia idem Cardinalis in vno suorum Tractatum quædam allegans ex præfatis Alberti Sermonibus, sic dicit de eisdem Sermonibus vel Tractatu: *Iste Tractatus non est sancti Thomæ, sed videtur esse Domini Alberti.* quod & verum est, sicut iam probatum est.

CAPVT XXI.

*De eiusdem deuotione ad Dominicam
passionem, & qualiter probauit
lignum sanctæ Crucis.*

AD sanctam verò Crucem & Do-
minicam passionem venerabilis
Pater Albertus tamquam Christi imi-
tator & discipulus, non mediocriter, vt
credimus, affectu sancto afficiebatur;
quare tamquam amatae suæ sæpissimè
memoriam agens, singulariter de ipsa,
quandocumque occasio se offert, latiùs
sermonem describit in Theologicis suis
Libris: sed hæc ob magnitudinem huic
compendiosæ Legendæ inserere non
possumus, licet non paruam possent
ostendere ipsi Crucifixi adfuisse amo-
rem. Qui autem hæc scire desiderat, vt
aliquahter hoc certum legentibus fiat,
notetur super Lucam circa illud ix. cap.
Si quis vult post me venire, abneget, &c.
vbi de virtute & laude Crucis profe-
quitur pulchrè. Similiter & Lucæ xiv.
circa illud, *Qui non baiulat crucem suam,*
de tota Christi passione & titulo Cru-
cis

cis ad longum pulcherrimè prædicat. Item Isaiaë LIII. circa illud, *Vidimus eum nouissimum virorum, & virum dolorum*, de amaritudine venerandæ Passionis Iesu Christi, tamquam Crucis Christi amator, singulare quid & nobile posuit. Sed & in tertio suo scripto, distinctione XVI. tantam ponit fuisse Passionem Christi, vt non tantùm maiorem dicat ipsam fuisse omnibus passionibus Sanctorum; verumetiam acerbiores passionem Adæ in primo statu innocentiaë, si detur per impossibile quòd pati potuisset. vnde ibidem sic dicit: *Meo iudicio, acerbitati Passionis Christi nulla pœna corporalis potest comparari, quam aliquis pati potest corporaliter, & secundùm naturam: vnde si Adam passus fuisset, dico quòd non ita acerbè doluisset vt Christus. Insuper & dolor Christi adhuc grauior quàm mors anima, si poneretur; quia meliori contrariatur.* hæc Albertus ibidem; quæ si quis videre desiderat, & rationes ibidem eius reperiet. Sed de Saluatoris veneranda passione & viuificaë Crucis signaculo non tantùm locis debitis & magis aptis, verùm & incidentaliter sæpè aliis materiis aptando, ne immemor
 Crucis,

Crucis, de eadem est persecutus, vt pater circa illud Lucæ xix. *Hodie salus domui huic facta est.* vbi dicit, omnem Ecclesiam principaliter in honorem sanctæ Crucis esse consecratam; & qualiter Crucis imago, quasi Dominus extensus super domum, Altare respicit, manibus expansis Sancta sanctorum amplectitur, & longitudine corporis Sancta tegere videtur; & cetera multa, vt ibi inuenies. Et reuera conuersatione asperæ vitæ hunc crucifixum non dubitamus, cui tanta cura fuerat de crucis assumptione nos præcipuè admonere: ca enim virtute præ ceteris magis nouimus Sanctos quosque fulsisse, quam frequentius laudasse verbi præconio audiuius. Paulus namque, qui stigmata Christi in corpore portat, cui etiam ostensum est quanta pati pro nomine eius deberet, præcipuè in Cruce gloriatur. Sic Hieronymus, fatigatus labore ex ieiunio, de temperantia incredibilia nobis prædicat. Antonius discretionis spiritu insignis, hanc præfert singularis virtutum exercitiis. Sic de multis, nisi breuitas, cui intendo, obstaret, percurrere possemus. Nonne & ager mul-
tis

186 B. ALBERTI MAGNI
tis seminatus alternatim seminibus, ob
sui qualitatem vberiores ex vno quàm
alio profert fructus, quamuis in nullo
sterilis habeatur? Sic absque dubio Al-
bertus ex vberiore deuotione ad vene-
randam Christi passionem copiosius
de ipsa disseruit; vnde & suam deuo-
tionem ad Crucem Christi Passionem-
que Dominicam ex hoc probamus.
Ante summum enim Altare Chori Fra-
trum sepulchrum ipsius est, in quo
cum corpore nuper, anno Domini
M cccc. lxxxiii. iiii. Idus Ianuarij, id
est altera Pauli primi Eremitæ, Christi
Passionis & Crucis signa, dum exhu-
maretur, reperta sunt. Aperto namque
sepulchro venerabilis Alberti, sarco-
phagum lapideum inuenimus, in quo
tumba lignea vna cum eiusdem Patris
& Doctoris corpore terra cooperto, &
lapide Epitaphio inscripto. Quo in lu-
cem educto, reperimus de ligno Crucis
paruam peciam, & Agnus Dei de cera
virginea, atque denarium clauo Domi-
ni Saluatoris perforatum, omnia collo
ipsius Alberti alligata; quæ in vita haud
dubium in memoriam Dominicæ Pas-
sionis portare consuevit. Et ostendens
se

se in Domino obdormisse, vsque in defossam suam sepulturam locum nostram redemptionis signa secum hic Beatus attulit, vt nec iam extinctum corpus viuifici signaculi gloria priuaretur. Fuit autem Agnus Dei illud non auro vel argento inuolutum, sed serico, ob reuerentiam: paupertatis namque, non diuitiarum amator exiit, vt infra patebit. Sed & illud demum Alberti in laudem placet apponere, vnde Crucis Christi fuisse illum amatorem probamus: hic nempe, ex speciali deuotione ad venerandam Crucem, in Ecclesia Fratrum Coloniae signaculum Crucifixi infra Chorum & Ecclesiam in alto suspendit, vt ab omnibus valeat adorari; in quo ipsemet Sanctorum Reliquias imposuit, atque pro maiore deuotione intuentium eandem imaginem, cum esset Episcopus, consecrauit: quam quicumque deuote adorauerit, indulgentiam vnus anni & centum quadraginta dierum à Fratре Saluo Rakanatenſi Episcopo, Vicario in ſpiritualibus Domini Nicolai Quarti, omni tempore obtinebit, ſicut habetur in tabula Indulgentiarum Fratribus Ordinis

188 B. ALBERTI MAGNI
nis datarū. Fuit autem Nicolaus Quar-
tus illo in tempore quo Albertus vixit.
vnde credimus has Indulgentias im-
petratas ob singularem deuotionem
Alberti insinuandam, procurandamque
hanc in populo. Hic etiam Crucis ama-
tor Albertus, pretiosi ligni portionem
non paruum Coloniensi Conuentui
dereliquit in puro auro inclusam, atque
gemmis circumdatam: quod etiam au-
reum clenodium, quemadmodum ca-
lices Altaris solent benedici, ob reue-
rentiam salutiferi ligni inclusi, est con-
secratum, vt celebri fama cognoscimus,
eò quod præfata portio ligni fertur ab
Alberto probata fuisse: & licet scripto
commendatam non inuenimus exami-
nationem eiusdem ligni, quia fortè a-
missæ sunt litteræ ex negligentia; ab
anteecessoribus tamen nostris continuè
hæc narrari sine hæsitatione solent,
quod ipse venerabilis Albertus dum
viueret, iam dictam ligni portionem sic
probauerit. Ne enim ipse incertis fidem
accommodaret, de Dei clementia con-
fusus, accepit lignum illud, atque in
ignem proiecit, credens non posse con-
sumi ab igne, si pretiosissimam Christi
glebam

glebam portasset: & ecce, mox vt ro-
gum tetigit, illicò resiliit ex ipso inta-
ctum. Quare & inter omnes Reliquias
quas habemus, hanc portionem maiori
prosequamur veneratione. Contigit et-
iam nostro tempore, vt mulier quædam
obsessa in Colonia ad Sanctorum cor-
pora duceretur pro sua liberatione, vt
ad nostram Ecclesiam veniret; cui dum
præfatum lignum ostenderetur, ma-
lignus ille se compescuit, nec verbis
tam profluus vt antè fuit, sed ita sub-
murmurans ait: Ipse in ligno hoc pe-
pendit. signans Saluatorem indetermi-
nata locutione; quasi præ timore non
fuisset ausus Redemptoris nostri pro-
prium nominare vocabulum, ad quod
omne genu flectitur, cælestium, terre-
strium, & infernorum. Facit insuper
fidem de prædicta examinatione per
Albertum facta aliud quoddam simile.
Coloniæ namque in Ecclesia Colle-
giata sancti Clementis, quæ vulgariter
sancti Cuniberti basilica dicitur, eò
quòd ibidem corpus eiusdem sancti
Episcopi requiescit, inter alias Sancto-
rum Reliquias de ligno sanctæ Crucis
habetur maior portio quàm in nostro
Con-

Con-

190 B. ALBERTI MAGNI
Conuentu sit, licet eiusdem sint colo-
ris vtræque, de qua & ipsi Canonici di-
cunt, quòd sit per venerabilem Alber-
tum probata per iniectionem ad ignem
sicut & nostra, habereque se affirmant
documentum in scrinio de examina-
tione rali.

CAPVT XXII.

De Alberti deuotione ad beatissi- mam Virginem Mariam.

GLORIOSISSIMÆ Virginis Mariæ
Matris vnigeniti Dei tātus Alber-
tus extitit amator atque laudator, ne ali-
cui dicta illius scrutanti in dubium ve-
nire queat, etiamsi alia non essent argu-
menta, quin singulari gratia ab ipsa Ma-
tre gratiæ sit dotatus: scriba enim singu-
larissimus est Virginis eiusdem præ om-
nibus qui de ipsa scripserunt. Nam sin-
gulares huius benedictissimæ Virginis
laudatores sunt, Hieronymus, Ambro-
sius, Augustinus, Bernardus, Ansel-
mus, & Ioannes Damascenus, qui om-
nes decora sua locutione & dulcissima
deuotione ipsam, vt dignum est, mira-
biliter

biliter commendant ; quàm magna ,
quantæ potestatis , cuius meriti perfe-
ctionisve in omni virtute existat , &
quàm benigna sit , ornatissimo stilo per-
suadent efficaciter. Sed non ita appa-
renter rationibus vincunt animum au-
dientis vt hic venerabilis Albertus suis
in Sermonibus de ipsa dum loquitur.
Probat hoc clarè Liber eiusdem qui de
Laudibus Virginis intitulatur. Tam co-
piosè etiam de illa scribit , vt quasi non
sit Liber in Theologicis ab eo editus ,
in quo ipsius dilectæ sit oblitus. Fre-
quentiùs tamen atque abundantius in
Postilla super Lucam de eadem Virgi-
ne loquitur , quæ omnia suis in locis
Lector quicumque inueniet. Nec sim-
plici ipsam nominando vsus est voca-
bulo , sed nunc beatissimam , nunc ho-
nestissimam benedictissimamque , nunc
Dominam matrem Dei , nunc matrem
Creatoris appellat ; imò dum allegat
auctoritatem Virginis , vt patet in Libro
de Eucharistia , non fuit contentus di-
cere , Dicitur Lucæ primo ; sed ita : *Hoc*
dicit nostra illuminatrix Maria , filia An-
na , hoc est gratia. Hinc in ipsius Legenda
sic de eo habetur , quòd ob singulariss-
mans

*nam deuotionem ad Dominam nostram in
 horto vel alio secreto loco solus quasi stu-
 dens, cantionem cum lacrymis ad beatam
 Virginem, frequentissime suspirando at-
 que singultus immiscens, cantare solebat.*
 Fertur etiam plures Sequentias de beata
 Virgine composuisse, quæ Sabbatinis
 diebus decantari solent in Ordine Præ-
 dicatorum. Vnde cum tantus laudator
 beatæ Virginis extitit, non mirum quòd
 per ipsam quæ plena est gratia, præ aliis
 gratiam maiorem accepit. Sed & hoc
 suo testimonio nobis notum facit: in
 Litanis enim sua Orationem ad beatam
 Virginem facit, quæ sic incipit: *Sancta
 Maria, secundum nomen tuum illumina-
 trix celi & terra, quæ in multis de secre-
 tis filij tui & Verbi Dei Patris à seculis
 in Deo absconditis etiam ipsa Angelica
 lumina illuminaisti, &c.* In qua Oratione
 clarè dicit, beatam Virginem incessan-
 ter sibi dona gratiarum contulisse: imò
 & proferendo per eius linguam, dicit
 beatam Mariam potentiæ suæ miracula
 indefinenter operari. Sic autem ait in
 Oratione ista post alia verba: *Da mihi
 intellectum luminosum, conceptum stabi-
 lem, mentem tenacem, scientiam certam,
 fidem*

fidem firmam, sermonem convenientem, qui me audientibus det gratiam; scilicet sermonem qui sit ad fidei confirmationem, ad Ecclesie edificationem, & ad gloriam nominis Filij tui Domini nostri Iesu Christi, ad perpetuam laudem & predicationem misericordie tue, que in tam indignum peccatorem misericordie tue donæ conferre non cessas, & proferendo per linguam potentie tue miracula non desinis operari. hæc Albertus in sua Oratione præfata.

CAPVT XXIII.

De eiusdem admonitione ut frequenter & sapienter laudemus beatam Virginem.

ET quia gratiosè dotatus est venerabilis Albertus gratia & scientia per beatissimam Virginem Mariam, meritò eandem frequentius laudare quàm ceteri Doctores debuit, sicut dicta ipsius & scripta commendant. Sed dubium non est, quin etiam Virginis virtutes, quæ sunt, humilitas, castitas, pudicitia, mansuetudo, charitas, & omnis disciplina

I plinæ

plinæ pulchritudo, vir iste beatus singulariter habuisse credendus est: & ipsam non tantum morum venustate in conuersatione arbitramur continere subsequutum, sed & obsequia alia deuotionis & assiduæ salutationis illi exhibuisse, fide certa tenemus; maximè cum nostram pigritiam increpando ad imitandum vitam venerabilis Dei Genitricis nos hortatur, atque ut eandem oscularem deuotè frequentissimè salutando, tota diligentia curat admonere: ait namque in Postilla inter multa alia sic: *Maria autem in conclau sine ue fit conclau Verbi, & thalamus sponsi eterni, vestibulum Filij Dei, Regis summi, & triclinium totius Trinitatis, & Fabricatoris mundi fabrica. Saluemus ergo eam frequenter & sapienter. Frequenter, ut nec à corde nec ab ore recedat, sicut suadet*

Isaiæ 23. *Isaias: Benè cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit. Frequenter, ut in omni deuotione saluemus, ne fortè dicat nobis:*

Matth. 15. *Hic populus labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me, sine causa colunt me. Sapienter autem, ut salutans salutata congruat, & salutatio concordet intentioni: qualiter enim aut luxuriosus virginem,*

nem, aut superbus humilem, aut maledictus benedictam salutare præsumit? hæc Albertus in Postilla. Ex quibus verbis redarguuntur quidam animales, qui modum orandi impugnant, quo beatam Virginem salutare consuevimus per Rosarium quod continet quinquagenarium numerum Angelicæ salutationis, cum hic magnificus Doctor docet & persuadet frequentare Canticum illud dulcissimum. Et quantum iudicio humano permittitur, suspicari possumus, & valdè probabiliter dicere, venerabilem Albertum Rosarium legisse, præsertim cum suo tempore in usu fuit hominum ille modus salutandi: ita ut Frater Thomas Brabantinus, Auctor Libri Apum, Alberti discipulus, miracula de eodem Rosario describit; & quod discipulus miraculis confirmat ut fidem adstruat, hoc Magister, ne ab ore salutatio recedat, dum admonet, auctoritate roborat.

CAPVT XXIV.

Quòd beata Virgo creditur Alberto apparuisse, cùm Librum de Laudibus gloriose Virginis scriberet.

NEC silentio pertranseundum puto illud, quod fertur de eodem Alberto, & credibile multùm, si causa inspicitur, omnibus videtur, videlicet reuelationem sibi apertam à Dei Genitrice factam esse cùm de Laudibus eiusdem Librum conscriberet. Nec hoc mirum, cùm tam inaudito modo Virginis laudem dilatare in ipso Libro contendit: non enim tantùm virtutes animi eiusdem Virginis multipliciter distinguit & enumerat, verùm & corporis eius singula membra cuius fuerint dispositionis in figura & colore, disputando quid probabilius sit tenendum in huiusmodi, vt de corpore etiam laudem habeat, fatagit inuenire; & si inuenire non possit quod desiderat, saltem argumenta pro & contra inspiciens, iam hoc iam illud opinari queat, ne vel imaginatio præsentia Virginis careat.

careat. Inde, cuius complexionis fuerit, conatur disputando inuenire, oculive cuius coloris, & nasus cuius figuræ extiterit: similiter & de crinibus, & ceteris quæ corporis sunt, indagare studuit. Nec de Nuntio ad Virginem misso tacuit, cuiusmodi coloris habere poterat vestes, & de cubiculo Virginis vel Oratorio disputat, quod etiam sanctius templo Iudaico affirmat. Sed & quo tempore, an manè vel vespere, meridie vel nocte Nuntius venerit, ratiocinando inquirat. In quo actu tunc Virgo, an contemplationis vel actionis fuerit, scire laborat. Quare autem in ciuitate apertissimè facta sit Annuntiatio, & qualiter beata Virgo ciuitas est dicta, egregiè determinat. Ultimò verò & de scientiis gloriosæ Virginis disputans, non tantum hanc habuisse diuinas scientias liberalesque Artes, sed & mechanicas, diffinit. Vnde istis & aliis multis pulcherrimis in eodem Libro consideratis à nobis, stupore tenemur, dicimusque: Putasne gloriosa Virgo, quæ sui memorum nequaquam immemor est, poterat visionis suæ speciem à tanto suo amatore abscondere, & non potius dulcissi-

198 B. ALBERTI MAGNI
ma apparitione ipsum inuisere? Tam
magnifica enim ipsius Doctoris de Vir-
gine benedictissima scripta existunt, vt
hæc sola ipsum beatissimum declarent:
sicut nuper contigit, dum quidam Sa-
cerdos deuotus hunc Librum de Lau-
dibus beatæ Virginis perlegeret, igno-
rans tamen ipsum editum ab Alberto,
ecce sola lectione de qualitate Aucto-
ris edoctus est. vnde prorupit in hanc
vocem: Verè, inquit, non aliud sentiri
potest, quin Auctor istius Libri regni
cælestis sit ciuis.

CAPVT XXV.

*Quòd beatus Paulus in visione appa-
ruit Alberto, atque ipsum anima-
uit ad continuandum Librum de
Ecclesiastica hierarchia.*

CVM igitur sic totus Virginis insiste-
ret laudibus, & Dei seruitio se
mancipasset, quotidie tamen in anterio-
ra se extendens, ad cælestia cognoscen-
da pariter & amanda animum modis
quibus poterat dedit. Scripturæ igitur
sacræ qua intellectus illuminatur, affe-
ctusque

Et usque in amore Dei accenditur, iugiter, quemadmodum de beato viro legitur, erat intentus; & licet corpore solo in hac peregrinatione esset positus, cogitatione tamen & auiditate in illa æterna patria est conuersatus: & ideò congruum erat vt à ciuibus cæli visitaretur in terris; quod subsequens probat visio. Quidam enim Frater vita & scientia clarus, inuenit de manu Domini Alberti notulam hæc verba continentem: *Tutis auribus loquor. Cùm expositionem Libri beati Dionysij de Cælesti hierarchia laboribus multis perfecissem, & aggressus expositionem de Ecclesiastica hierarchia, primum Capitulum quod de Baptismatis Sacramento tractat, cum immensis laboribus transissem; ad expositionem secundi Capituli manum mittens, fateor, deficiens desperavi: & ecce post Matutinas somnium tale vidi: In quadam enim Ecclesia me inueni, in qua beatus Paulus Missam celebrabat. Vnde plurimum consolatus, sperabam per ipsum de intellectu Librorum beati Dionysij erudiri: & cùm diceret Agnus Dei, per ostium Ecclesie magnus populus ingressus est; quos Apostolus placidè resalutando requisivit quid peterent.*

Qui dixerunt: Ecce demoniacum tibi adduximus, supplicantes ut expulso demonio digneris hunc curare. Qui placidè se promisit hoc facturum: & demone fugato, communicauit hominem à demonio liberatum de parte Hostiæ consecrata: cumque post Agnus Dei esset ablutio tribuenda, ego me ad hoc obtuli, & cum reuerentia sum locutus: Domine, multo tempore exoptaui ut possem de abditis & profundis in Libris beati Dionysij occultatis de vestra pietatis gratia edoceri. Qui mihi beneuolè respondebat, dicens: Post Missam ad domum Aaron Sacerdotis mecum venies ultra aquam. Post Missam verò Apostolum sum secutus, & cum ventum esset ad aquam, Apostolus leniter transibat; ego autem cum aquam tangerem pedibus meis, excreuit subito in immensum, ut mihi transitus non pateret; Apostolus verò transiens, domum Sacerdotis, quam mihi indicauerat, est ingressus; & ego sollicitus de sequela, subito à somno sum excitatus. Ego autem mecum cogitans, meipsum interpretem somnij feci & visionis: quia primum Capitulum per me expositum, egit de eiectione demonis ab homine per Baptisma; & baptizato homine, participatio Sacramen-

cramen-

cramenti datur. Ad domum Aaron vocatio, qui chrismate ungebatur, sequens Capitulum, quod de Chrismate quo Pontifices consecrantur, inuitabat. Verum aquæ profunditas excrescentis me retraxerat à scribendo, cuius mihi transitum beatus Apostolus facilem ostendebat diuinæ gratiæ innitenti. Accinctus sum ergo in me ad scribendum, & Dei adiutorio consummavi, ubi de infirmitate propria desperavi. hæc in Alberti Legenda. Ego autem quemdam codicem vidi, ubi omnes Libri beati Dionysij cum expositionibus venerabilis Alberti continebantur, ubi etiam aliqua erant de vita Alberti, & iam dicta visio; cui visioni ita præmittabatur: *Novi Fratrem vita & scientia clarum, qui se dixit vidisse Libros Domini Alberti super Dionysium, ubi inuenit de manu eiusdem Alberti notam istam: Tutis auribus loquor, &c.* ex quibus constat veritas visionis præfatæ. Hinc etiam præ ceteris Albertus laudandus est, quòd tamquam diuino munere dotatus, Libros beati Dionysij, qui Diuinus Doctor appellatur, exposuit primus inter Doctores modernos, cum etiam inter antiquos pænè nullus eorumdem

Librorum expositor ob difficultatem reperiatur. Inde & beatus Hieronymus, vt creditur, inter Ecclesiasticos Scriptores excellentissimum Areopagitam non posuit; quoniam eius Libros sic eminentes ad communem notitiam deputandos non putauit. nec mirum, cum ipsemet diuinus Dionysius Catholicos obtestatione adstrinxit, ne imperitæ multitudini, sed solis doctis sua scripta, quasi multorum capacitatem excedentia reuelarent, vt patet in principio Ecclesiasticæ hierarchiæ.

CAPVT XXVI.

Quòd Albertus efficitur Prouincialis Teutoniæ, & quid gessit in illo officio.

SED dum venerabilis Albertus tamquam stella in firmamento gloriosis radiaret exemplis, ad illuminandumque ceteros potens esset scientia qua eminenter effulsit; secundum Ordinis ritum ad Prouincialatus officium per Teutoniæ prouinciam in Capitulo Prouinciali Wormatiæ anno Domini

mini M. CC. LIV. celebrato, per Fratres
eligitur. In hoc officio non tantum ad-
ministracione regiminis præfuit, sed &
æmulatione iustitiæ & rectitudinis ex
Religionis feruore, quem in seipso ser-
uabat. Cuncta enim quæ Apostolicæ
perfectiõni aduersantur ne subintra-
rent, operando, docendo, reuocando
remissiùs agentes, peruenerabilis tam-
quam verus pastor lupum arcens, in-
stanter abegit: vnde Ordinem nuper à
beato Dominico inchoatum, atque in
partibus Italiæ, Franciæ, & Hispaniæ
Conuentibus ampliatur, insuper in
omni sanctitate adornatum, Albertus
eundem Ordinem in Alamanniæ par-
tibus pari studio intentus, augmentare
numero & merito satagebat, ostendens
se sanctissimi Patris Dominici prolem
clarissimam, ac Euangelicæ paupertatis
amatorem. Nam quantum humilitatem
& paupertatem Albertus dilexerit, hoc
facto euidenter ostenditur, quòd Mo-
nasteria sui Ordinis per totam Alaman-
niam diffusa, incipiens ab Austria, & ita
vlteriùs vsque ad Sueniam, Bauariam,
Alsatiã, per lineam quoque Rheni
atque Mosellam vsque ad Brabantiam

inclusiue; insuper per totam Saxoniam, Westphaliam, Misniam, Thuringiam, Hollandiam, Holsatiam, aliasque partes circa Lubecam ad mare sitas in propria persona pedester incedendo visitauerit, non habens æs in zona, sed cum Fratribus ostiatim panem mendicando, Apostolicæ perfectionis æmulator factus est, idem volens à Fratribus per omnia obseruari. In Actis enim, cum ipse electus esset in Prouincialem, ita habetur: *Infra terminos pro officio prædicationis exercendo, nulli omnino in curru licentia concedatur, & sine causa legitima cum nullo dispensetur ad eundum in curru vel biga. Causas autem legitimas dicimus, si sit transitus per desertum, ubi hospitia vel victualia non inueniantur; vel si ad infirmum, de cuius periculo timetur ex mora Fratris, oportet festinare; vel si Fratrem extra infirmatum necesse sit per uecturam in domum deduci; vel si Princeps ex causa urgente ad locum aliquem vocet, ad quem sine mora oporteat festinare. Qui secus fecerit, pro quolibet die disciplinam in medio in conspectu omnium accipiat, & in terra sedendo in pane & aqua ieiunet. Et hanc pœnam per dispensationem nolumus rela-*

relaxari. In sequenti autem Capitulo Augustensi grauius puniuit sui mandati transgressores, absoluendo hos Priores, Hildensheimensem, Purgensem, Cremensem. De Priore Cremensi sic infert: *Iniungimus ei pro currisatione, & propter duorum Conuersorū receptionem sine licentia, septem dies in pane & aqua, quinque Psalteria, & quinque disciplinas. Priori Mindensi quinque dies in pane & aqua, & quinque Missas, tria Psalteria, & tres disciplinas, quia venit eques ad Capitulum. Fratribus Treuerensibus, per quos introducta fuerunt mulieres in Chorum, claustrum, hortum & officinas, tres dies in pane & aqua, tria Psalteria, tres disciplinas. Item Fratres qui vsi sunt curribus vel equitaturis hoc anno ad Capitulum veniendo, vel alijs sine necessitate & licentia, sustineant poenam grauis culpa. hæc ex Actis Alberti cum esset Prouincialis.*

Ecce quantum in ijs quæ purè cærimonialia sunt, in quibus etiam Fratres transgredientes, si tamen sine contemptu factum fuerit, nullam culpam nec venialem, nec mortalem, vt Constitutio dicit, sed solam poenam ad arbi-

trium Prælati incurrunt; iste Religionis zelator Albertus voluerit rigorem disciplinæ ab aliis, quemadmodum præcellerat exemplo, inuiolabiliter obseruari; quamuis simplex Prior & Vicarius in curratione & similibus, pro loco & tempore, iuxta Constitutionis dictum posset dispensare. Non ergo Religiosi quicumque aliorum Ordinum, vel Clerici aut sæculares velint iudicare seu scandalizari, si aliquid de ijs quæ videntur contra Ordinis professionem esse, cum perspexerint ab aliquo non obseruari; dum nesciunt an de substantialibus sint Religionis, vel de genere ordinationum in cærimonialibus: in quibus qua necessitate, utilitate, & licentia habita dispensetur, ignorant, maximè cum non sint ex natura sua peccata, nec ex vi professionis, vt præmissum est. Nullum enim illorum propter quæ, vt iam dictum est, venerabilis Albertus grauem pœnam imposuit Fratribus qui transgressi fuerant, est aliquo modo alicui Fratri Prædicatorum Ordinis peccatum nec veniale nec mortale; sed pœna iniungenda stat in arbitrio Prælati, sicut & dispensatio, quod

quod clarum est ex Constitutionibus Ordinis. Nec tamen Fratres ob hoc hæc parui pendant, qui proficere in melius semper tenentur; ne, dum minima negligunt, defluant ad maiora. Aliud similiter ex istis Actis venerabilis Alberti non paruum documentum possunt sumere quicumque in Prælatione sunt constituti, cum cernunt manifestè quanta pietas ipsi seueritati quam exercuit adiuncta fuit, feriendo negligentes; quia prudenter putat vineam, ut salubrius crescat; nec gladium interemptionis admittit, qui fimo correptionis in melius proficere nouerit arbusta quàm incisione. Contra cuius prudentiæ exemplum multi vinitores spirituales, qui custodes vineæ Domini sabaoth positi sunt, facientes, destructores, imò interfectores fiunt, antequam custodes esse incipiunt: ij planè qui alligant onera graua & importabilia super humeros hominum, nouas constitutiones accumulantes, cum nec ipsi quæ antè statuta sunt obseruant. sed & minor querela in ijs esset, si non præcepta & censuras excommunicationum & suspensionum addendo, multipliciter

regni

regni cælorum aditum præcludentes, animas illaquearent, ne dicam necarent: quos notando Albertus iste prudens pastor & pius non solum exemplis suis reuocat, sed & verbo docendo salubriter instruit, dicens in Postilla circa illud Matthæi xxiii. *Alligant enim onera importabilia super humeros hominum*, ita proseguendo sermonem: *Ecce austeritas: sequentes Roboam, qui dixit: Pater meus imposuit vobis iugum graue, quod ego grauius faciam. Pater meus cecidit vos flagellis, & ego cadam vos scorpionibus. Horum imitatores esse videntur qui Religiosis Regulam canonicam & approbatam super Euangelium professis, tota die novas Constitutiones ingeminant, & præcepta graua plus quam ferre possit humana fragilitas. hæc Albertus.*

Sed & idem Albertus tales reprehendendo iterum notat Ioannis x. circa illud: *Qui non intrat per ostium in ouile ouium. vbi septem ponit quæ vtile faciunt ouile; scilicet, quod sit molle ad accubandum, mundum ad quiescendum, calidum ad fouendum, firmum ad defendendum, pabulosum ad nutrien-*

nutriendum, & largum ad recipiendum, & adunatum ad congregandum. quæ septem prosequitur sic inquit: *Mollities autem est per Prelatorum mansuetudinem, mundum per castitatem, calidum per charitatem, firmum per fortitudinem, pabulosum per verbi Dei eruditionem, largum per temporalium liberam distributionem, adunatum autem per vnanimitatem.* De mansuetudine dicit summus opilio: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde: iugum enim meum suauē.* Galat. vi. *Instruite illum in spiritu lenitatis. Non talem caulam habuerunt illi de quibus dicitur Ezechielis xxiv. Cum austeritate imperabatis eis, & dispersi sunt greges mei. Tales sunt proclini ad pœnas infligendas, proni ad sententias promulgandas.* hæc Albertus; qui ibidem singulas præmissas septem conditiones ouilis per Scripturam canonicam dilatando probat.

Matth. 23.

EA-

CAPVT XXVII.

De sollicitudine Alberti quam habuit in Prouincialatus officio circa sanctimoniam habendam à Fratribus.

NON autem de solo exteriori ornatu domus Dei, qui in carimoniis regularis vitæ noscitur consistere & disciplinatis moribus; verùm & de conscientia decore perampliùs sollicitus extitit hic Pater beatus. Vnde vt perageretur illud celeriùs, non tantùm admonitione sermonis, sed & epistolis curauit Fratres ad cordis munditiam amator sanctæ pulchritudinis inuitare. Scribit proinde in vno Capitulo, cùm in propria persona non omnes sibi creditos Conuentus poterat visitare, hanc epistolam ad singulas suæ Prouinciæ domus, in hunc modum: *Dilectis in Christo Fratribus Prioribus & Conuentibus Fratrum Ordinis Predicatorum per Teutoniã, Frater Albertus Prior Prouincialis & seruus Fratrum Predicatorum eiusdem Prouinciæ salutem, & fraternam*

ternam in Domino charitatem. Instantia
& sollicitudo quotidiana officij, quod obe-
dientia debito constrictus administrare
compellor, inducit ut admonitiones, quas in
Capitulo Provinciali feci Fratribus ibi-
dem constitutis, vobis absentibus debeam
declarare. Quapropter ut cura Fratrum
mibi commissorum, quam per me explere
non possum, per Priores singularum Do-
morum efficacius expleatur: volo ut se-
cundum quod iam dudum à Generali Ca-
pitulo salubris admonitio emanavit, & et-
iam concordat Generalis Concilij constitu-
tum, quilibet Frater semel in anno suam
conscientiam aperiat Priori suo, & pecca-
ta sua omnia in quibus est confiteatur, ut
vultum pecoris sui agnoscat. hæc in Actis
Alberti. Hanc autem, de qua iam di-
ctum est, munditiam cordis Frater
quidam non diligens, in damnationem
propriam, vitium proprietatis incur-
rit, celans aliqua cum Anania & Sa-
phira: sed feruenti zelo punitus est et-
iam mortuus, sicut illi à Principe pa-
storum Petro animaduersionis senten-
tiam acceperant. Nam in Actis Capitu-
li Wormatiensis, vbi Albertus Prouin-
cialis electus fuerat, sic continetur:

Con-

Conuersum in Betonia mortuum, in cuius proprietate inuenta sunt extra domum, Prelato suo in scio, nummi & vestes, extumulari iubemus, & priuari Ecclesiastica sepultura. Et ne ab aliquo huiusmodi vitium committeretur, venerabilis Albertus admonendo & minando ab eadem nefaria cura, quam proprietarij in perniciem suam sequuntur, in alia Epistola, si qui tentarentur Fratres in huiusmodi vitio, tamquam vigilans & zelusus pastor retraxit, scribens sub hac forma Epistolam: Dilectis in Christo Fratribus, &c. Frater Albertus Prior Prouincialis per Teutonium, & seruus Fratrum Predicatorum eiusdem Prouincie salutem, &c. Ne proprietatis vitium sancte professioni paupertatis nostre possit subrepere; Volo vt nullus Fratrum habeat dispensationem nummorum aut quarumcumque rerum que ad eius consilium, siue eius utilitatem, siue aliorum quomodolibet conuertantur, nec conscio Prelato suo vbi sit illa pecunia vel res alia, & qualiter dispensetur: nam si quis secus fecerit, & Prelato in scio huiusmodi res dispensaret, aut dispensandas suo consilio aut arbitrio reseruaret, eum proprietarium

rium reputarem, & tamquam nostra professionis violatorem regulariter condemnarem. hæc Albertus.

Hanc absque dubio paupertatem in se ipso tam plenè obseruabat, vt in alienis Conuentibus assignatus pro tempore, nec ipsos Libros, quos dictando ibidem propria manu conscripserat, ad suum originalem Conuentum secum reducere voluisset, ob proprietatis vitij damnationem; eò quòd si contrarium fecisset, non puræ paupertatis opus id esse iudicaret. Maluit enim hac sua paupertate in Librorum abdicatione aliorum supplere inopiam, quos pauperes scientia nouerat esse; quàm magnus reputari in scibilibus, si codicum numerositate grauatus quos edidit, quandoque ad suum Conuentum reueniret natium. Inde profectò in pluribus locis vbi missus fuerat, eius Libri de manu propria reperiuntur; vt notum fieret omnibus, quia dum paupertatem amplectitur nihil possidendo, & scientiam constaret docuisse sine inuidia, vnà cum Libris ipsam communicando. Sed huius perfectæ paupertatis perpauca considerans ipse Albertus amatores atque

que sectatores, ex compassione redarguit eosdem vt resipiscant, ita in Postilla inquit super Lucam XXI. circa illud, *Erunt signa in sole & luna & stellis. Stella autem, inquit, sunt Religiosi, qui, sicut stella stant in celo, sic deberent stare in caelesti conuersatione: nostra enim conuersatio in celis est. & Iudicum quinto: Stella manentes in ordine & cursu suo, contra Sisaram pugnaverunt. Habent autem tres partes, scilicet, votum obedientiae, votum castitatis, & votum paupertatis. Et votum quidem obedientiae aliquantulum tenent, & similiter votum castitatis; sed abrenuntiatio proprietatis manifestè percussa est, quia ferè omnes ad amorem terrenorum etiam plus quàm seculares sunt inclinati; & ideo signanter dicitur Matthaei XXIV. quòd ceciderunt in terra. hæc Albertus.*

CAPVT XXVIII.

De zelo Alberti contra omne vitium, maximè Ecclesiasticorum: & quid Canonizatio confert Sanctis.

CONTRA omne autem vitium tam acerrimè & saluberrimè ex nimio zelo

zelo disputat, præcipuè contra malos Ecclesiasticos, tam Religiosos quàm seculares, vt nemo dubitare possit, quin igne Dei tamquam fornax succensus fuerit. Vnde quàm magni sint Prælati, neminem vt Elias pertimuit, zelando iustitiam & Christianam Religionem, nunc Summis Pontificibus non parcens fraternè admonet; nunc Episcopos, ceterosque Ecclesiarum Prælatos, Clericos sæculares atque Religiosos de vitiis acerrimè increpat, testimoniis Scripturarum affirmans & testificans, quanta mala Ecclesiæ & animarum mortes ex malorum Ecclesiasticorum peruersitate eueniunt. De quibus omnibus si eiusdem Alberti dicta adducere vellemus, credo quòd lamentationes & væ decantanda ipsis essent magis quàm carmen lætitiæ; cùm miseriam quam expectare habent à iusto Iudice, eis suis verbis multipliciter insinuat. Et quia hæc ponendo in hac compendiosa Legenda, vltra modum Liber excresceret, libet paucissima ex his inferere potiùs, notando loca vbi ponuntur huiusmodi, quàm in longum sermonem deducere. Nam circa il-

lud

lud Lucae xvi. *Cupiens saturari de micis;*
 dicit Prælatos diuites esse debere in
 scientia, verbis diuinis, quibus ad pœ-
 nitentiam nutrire debent pauperem po-
 pulum, id est peccatores, & deberent ad-
 minus sex micas dare eisdem: quas mi-
 cas ibidem exponit, & Scriptura dictum
 suum roborat. in fine autem multum
 dolenter concludit, sic inquit: *Sed*
heu! hodie nemo populo pauperi dat; &
ipsi Prælati iuxta Prophetæ vocem optimo
unguento delibuti, nihil compatiuntur su-
per contritione Ioseph, hoc est, pauperum;
sed dicunt illud Ecclesiastici: Inueni mihi
requiem, nunc manducabo de bonis meis
solus. hæc Albertus. Qui iterum Lu-
 cæ xxi. circa illud, *Erunt signa in sole &*
luna, ita dicit de Prælati malis in Eccle-
 sia: *Hæc autem signa modo fiunt; sol enim*
obscuratur, quando illi qui illuminatores
orbis terræ deberent esse, obscurantur, sicut
dicitur Sapientia xvii. Totus orbis terra-
rum limpido illuminabatur lumine: solis
autem illis superposita fuit grauis noxæ
imago tenebrarum, quæ eos erat compre-
hensura. Hæc enim luminaria tenebrosiora
sunt iam facta quàm alia tenebrosa, tum
per ignorantiam, tum etiam per nigram
vitam.

vitam. Ij etiam sunt qui stant, non cir-
 sument, quia de cura subditorum nihil
 considerant, sed in altitudine suæ ambitio-
 nis stant erecti & otiosi: hi pro tertia par-
 te percussi sunt, quia lumen dignitatis re-
 tinentes & quæstum, tota utilitas spiritua-
 lium percussa est. Hæc enim tria sunt, di-
 gnitas, & temporalium dispensatio, &
 utilitas spiritualium quam debebant re-
 pendere, quæ tota percussa est. Ezechie-
 lis xxxiv. Gregem meum non pascebatis.
 Isaia i. Super quo percutiam vos ultra
 addentes prouaricationem. Retrocessio au-
 tem est, quia reuersi sunt ad vomitum &
 ad vitam laicalem. hoc modo totus retro-
 cessit Clerus qui sol mundi fuit; & ideo
 luna, hoc est laicorum congregatio, eclipsim
 patitur sui laminis, & conuersa est in san-
 guinem, hoc est ad carnalitatis amorem.
 hæc Albertus, quæ ibidem latiùs per
 Scripturam sacram sunt probata. Qui
 iterùm in alio loco in eadem Postilla
 circa illud Lucae xx. Simulantes longam
 orationem, de malis Clericis dicit in
 hunc modum: Reuera non diu orant, sed
 simulant se diu orare, ut occasione longæ
 orationis accipiant. Auaritiam vestram
 Religionis colore depingitis, & diabolo

Christi arma præstatis, ut armetur iniquitas, dum hypocrisis pietas æstimatur. Marci XII. Deuorant domos viduarum sub obtentu proluxa orationis. Nostri vero Sacerdotes aliquid peius faciunt, quia nullam penitus prætendunt pietatem vel orationem, & tamen deuorant domos omnium: ius suum esse dicentes hoc & istud, sed non esse ius ut aliquid vel Deo rependant vel hominibus. Michææ III. Audite Principes Iacob, & duces domus Israel, qui violenter tollitis pelles super oues meas, & carnes earum de super ossibus earum. hæc Albertus, qui iterum Marci XII. ita ait: Modò autem nostri Sacerdotes & Scriba domos viduarum comedunt, non sub obtentu longa orationis, sed sub violentia aperta deprædationis. hæc Albertus. Sed hic adhuc durius loquitur ex zelo quibusdam peruersis: nam Amos VII. ubi dicitur quòd Amasias sacerdos misit Bethel ad Ieroboam Regem Israel accusans Prophetam Amos prædicantem contra vitulum aureum quem Rex erexerat, sic adiungit post Textum, dicens: Simile quid factum est Domino, & fit adhuc suis à Pontificibus. Ioannis XI. Collegerunt Pontifices & Pharisei concilium. & post

& post pauca: Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani ut tollant nostrum locum & gentem. Similiter Predicatores veritatis à Pontificibus, ne in suis Episcopatibus prædicent, eiiciuntur. I. ad Thessal. II. Eadem passi estis à contri-
 bulibus vestris, sicut & ipse Dominus à Iudeis, qui & Dominum occiderunt Iesum, & Prophetas, & nos persecuti sunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus aduersantur, prohibentes nos loqui gentibus ut salua fiant, ut impleant peccata sua semper: peruenit enim ira Dei in eos usque in finem. hæc omnia & alia multa Albertus contra eos qui prohibent Prædicatoribus verbum dicere veritatis. Ob huiusmodi autem zelum Alberti, Prælati multi, qui veri Pastoris satagunt subsequi vestigia, eiusdem beatissimi viri non cessant magnificare iustitiam & fortitudinem, pronuntiantes sedem Dei in ipsius anima collocatam fuisse firmissimè, & præidentis potentia stabilem, nulli valentem cedere vitio eundem, affirmant indubiè. Non autem hunc zelum doctrinando in paucis locis seruat, sed tam copiosè, ut nemo sit dubitans qui legerit Alberti libros, quin
 K 2 dolore

dolore tactus fuerit intrinsecus super
 contritione Ioseph. Inde multi dicunt
 dilatam esse Canonizationem ipsius ob
 malorum Prælatorum resistantiam, ne
 dum tali honore sublimatus, magis au-
 thentica fieret doctrina viri iusti, & eo-
 rum iniquitas pateretur ruinam. Vnde
 cum beatus Thomas eius discipulus
 Sanctorum adscriberetur Catalogo, de
 Alberti etiam Canonizatione, vt aiunt,
 tractabatur; licet propter negligentiam
 Fratrum, qui causam non agitabant,
 prosecutione careret. Nec ob huiusmo-
 di dilationem Canonizationis, vel et-
 iam si Sancti omnino ab Ecclesia inter
 Canonizatos non habentur, minoris
 sanctitatis sunt reputandi; cum esse
 possit, & probabile multum sit, plures
 non canonizatos Sanctis canonizatis
 aliquibus in beatitudine esse excellen-
 tiores, & ex vitæ merito maiora posse
 impetrare. vnde Dominus Antoninus
 in sua Chronica titulo xxii. tertij vo-
 luminis, sic inquit: *Quantum autem no-
 bis, qui tenebris involuimur, permittitur
 indicare de Sanctis per coniecturas & præ-
 sumptiones ex Gestis eorum, arbitror am-
 bigere neminem, plurimos Beatos vtrius-
 que*

que sexus non canonizatos ab Ecclesia, imò nec nominatos, non fuisse minoris meriti & inferioris gloria multis Catalogo Sanctorum adscriptis. Non enim Canonizatio adiicit ad meritum vel premium essenziale Beatorum, nec decernit sanctitatis gradum, sed venerationem temporalem & gloriam; ut post ipsam possit solemniter Officium celebrari & festinari, quod aliàs fieri non debet. hæc Antoninus. Nec interdicitur tamen ab Ecclesia, imò ipsa admittit Sanctis non canonizatis porrigere preces in priuato, si probabile est Sanctos tales beatos esse, quemadmodum recitat præfatus Dominus Antoninus in tertia Parte suæ Summæ titulo XII. cap. VIII. & idem tenet Innocentius. Ut autem faciant miracula Sancti, de necessitate in nobis aliqua requiruntur, scilicet fides & deuotio. Vnde ipse Albertus in Postilla super Lucam circa illud vndecimo, Erat Iesus eiiciens demonium, sic ait: Fides & deuotio exoptulant & impetrant miraculum: per ista enim virtus Altissimi obumbrat fidelibus, sicut obumbravit beate Virgini. Quantumcumque enim virtus sit in Salvatore, non operabitur in nobis

nisi iungatur nobis per fidem & deuotionem; sicut medicina in pyxide, que non operatur nisi suscipiatur in corpus & naturam egrotantis, nihil penitus operatur. hæc Albertus. Sed & aliud quandoque obstat ne miracula fiant per Sanctos, scilicet malitia hominum, ita quòd digni non sunt iuari per Sanctos. quod idem Albertus notat super Iob, circa illud, *Ad aliquem Sanctorum conuertere.* vbi sic dicit: *Sanctos in afflictione coadiutores non habes, quos in hilaritate socios non habuisti.* hæc ille. Imò quandoque Sanctorum reuelatio differtur propter occultas alias causas soli Deo notas, qui fortè, quando maioris necessitatis est in Ecclesia, vt fides & deuotio populi excitetur, vult Sanctos suos honorare; aut cum necesse sit, malos nouis exemplis Sanctorum emendare, vel eorù instrui doctrinis. Legimus enim de magnis Sanctis, etiam non nisi post multos valdè annos esse inuentos, vel miracula fecisse, vt de beato Barnaba legitur, similiter & de sancto Quintino martyre, atque de sanctis Cassio & sociis eius in Diocesi Coloniensi. Alios etiam diu valdè post obitum canonizatos, vt sanctum

Iob 5.

Etum Stanislaum Episcopum & martyrem Cracouiensem, qui vltra ducentos annos iacuit antequam canonizaretur. Et ideò non mirum quòd Albertus hic venerabilis non sit canonizatus: possumus tamen veraciter dicere, quòd ea quæ de ipso bona scribuntur, & in ista Legenda notantur, excellentiora sunt, quàm multa quæ de variis Sanctis canonizatis leguntur: imò & plura sunt respectu illorum quæ de nonnullis Sanctis scribuntur. de quibus possemus hîc enumerare aliquos: sed transeundum est, quia comparationes odiosæ sunt.

CAPVT XXIX.

De tribulatione quam sustinuerunt Fratres Predicatores & Minores, & qualiter liberati sunt diuinitus ab illa; atque de visione mirabili ostensa de Alberto.

REVOLVTO autem tempore quo Albertus venerabilis Prouincialatus officium administrabat in Teutoniæ Prouincia, Coloniensi studio, quod secundum Ordinis morem semper Generale

K 4

nerale

nerale extitit, assignatur pro Lectore, in quo sicut prius Fratres moribus & scientia instrueret, vitæ sanctæ exempla omnibus præstabat abundè. Sed quia Deus omnipotens quos amat castigat ut in melius proficiant, tentationem perualidam Fratribus duorum Ordinum, videlicet Prædicatorum & Minorum, aduenire permisit illo in tempore: de qua Alberti merito proculdubiò & prærogatiua donorum liberati sunt, ut subsequens narratio & visio ostendunt, quæ nobis Frater Thomas Brabanti- nus, Auctor Libri Apum sæpè nomina- tus, fideli testimonio describit in hunc modum: *Quidam autem*, inquit ipse Frater Thomas in Libro Apum, *huius temporis Apostolica Sedis Antistes, cum litteras dedisset contra Præuilegia à seip- so & suis Prædecessoribus quatuor Apo- stolicis obtenta duorum Ordinum, scili- cet Prædicatorum & Minorum, eadem die paralyti percussus obmutuit, nec um- quam postea conualuit aut surrexit; qui etiam à quodam sanctissimo viro extra muros urbis Romæ manifestissimè visus est mortuus dari sanctis Dei Dominico & Francisco indicandus: litteras verò datas*
Alexan-

Alexander successor ipsius consilio fratrum Cardinalium solemniter reuocauit. Quod utique necessarium fuit, cum certum erat quod si processum suum machinatio per predictas litteras habuisset, potentissimi Reges orbis, ut audire postea Papale mandatum, cum iuramento dixerunt sibi & Prelatorum & Clericorum secularium possessiones & redditus usurpasse, si dictos duos Ordines Apostolicus destruxisset. Huius crudelissimi edicti quatuor precipue Magistri fuerunt Parisiis incentores, qui simplicitatem Scholarium contra dictos Fratres feraliter concitarunt in tantum, ut nisi se piissimus ac deuotissimus Ludouicus Francorum Rex & frater eius piissimus Comes Pictonia Alfonsus murum pro Fratribus posuissent, abdicatos Fratres rebus & corporibus exterminassent. Hinc cum nihil aliud facere potuissent, litteras infamatorias plenas mendacis contra dictos Fratres per diuersa Regna miserunt, post has & Librum nefandissimum compilauerunt, qui sic incipit, Ecce videntes clamabunt. titulum habens, De periculis nouissimorum temporum; in quo spiritu vesano dictos duos Ordines destruere nitebantur. Qui liber qua-

liter citatis & vocatis ad Curiam & presentiam Summi Pontificis dictis Magistris damnatus sit & combustus non solum in ipsa Curia, sed & Parisiis coram Vniuersitatis multitudine copiosa, scire poterit qui Collationes & Disputationes legerit, precipue contra Magistros quatuor aduersarios, disputationesque Domini Hugonis Presbyteri Cardinalis Fratris Ordinis Predicatorum, Domini Richardi & Domini Gaietani, & aliorum Cardinalium plurimorum; necnon Allegationes venerabilis Patris Fratris Humberti Magistri Ordinis Predicatorum; sed & Fratris Bonaventurae Generalis Ministri Ordinis Fratrum Minorum, & maxime Magistri Alberti Fratris Ordinis Predicatorum, viri doctissimi, ad hoc specialiter à Domino Papa vocati, & aliorum Prælatorum disputationes prolixas habitas Anagninae coram multis; & in ipsis inuenire poterit rerum gestarum enucleatissimam veritatem. Quapropter iam dicti Magistri Fratrum aduersarij dignitatibus & beneficiis omnibus sunt priuati, donec iurarent reuocare Parisiis & in aliis ciuitatibus verecunde predicationis verbum, & quidquid contra dictorum Ordinum Fratres
impli-

implicitè vel explicitè enomniſent. Antequam autem venerabilis Albertus Curiam Romanam intraverat, Magister Wilhelmus præcipuus auctor tanti mali cum suis complicitibus miro modo Clerum Romanum necnon & populum in partem suæ perversitatis seduxerat multis verbis. Sed post præfatas Disputationes cum ad petitionem Domini Papæ & omnium Cardinalium ipse Magister Albertus Evangelium Ioannis totaliter & Epistolas Canonicas miro & inaudito modo supra omnem hominem exponendo legisset, cum tanto favore negotium Fratrum Predicatorum & Minorum terminatum est & conclusum, ut omnes inimici eorum obstupescerent & horrerent, & veritatis fautores summa pace conquiescerent & gauderent. Quid autem super hoc cuidam sancto viro, duobus annis antequam disceptatio fieret, ostensum est, in medium referamus. Venerat quidam Prepositus Ordinis Regularium de Bavaria ad Curiam Romanam pro negotijs quæ habebat. Una ergo die cum oraret in Ecclesia sancti Petri, in excessu mentis raptus, vidit ipsam Ecclesiam plenam serpentibus, quorum horribili sibilo non tantum Ecclesia, verum etiam

tota Roma replebatur: sicq; vir sanctus cum
 territus esset, vidit virum in habitu Ordinis
 Predicatorum Ecclesiam introentem;
 quem cum stuperet incognitum, dictum est
 ei responso divino, quoniam Albertus vo-
 caretur. Hunc ergo Fratrem dicti serpen-
 tes sibilis importunis aggressi, inuoluebant
 se pedibus eius & brachijs, pectori quoque
 ac totius corporis membris; de quorum
 medio se viriliter ac violenter excutiens,
 ascendit cathedram in qua sanctum Evan-
 gelium diebus solemnibus legi consuevit, &
 legit in ea Evangelium secundum Ioannem
 vsque ad illum locum, Verbum caro fa-
 ctum est, & habitauit in nobis; statimque
 serpentum sibilus conquieuit, serpentes
 fugati sunt, & pax reddita est vniuersis.
 Hac igitur quid significarent vir sanctus
 ignorans, in terram suam reuersus est, &
 sorori sue cuidam sancte reclusa quid sibi
 Roma reuelatum fuerat indicauit. Cui illa,
 vehementer exultans, Ecce, inquit, audiui
 quod ille Albertus qui tibi in visione forte
 monstratus est, nuper Comiti de Othen-
 heim prope terram istam locuturus adue-
 nit. Et Prepositus non modice gauisus in
 verbo, Vadam, inquit, & videbo quis sit;
 spero enim quod adhuc faciem eius ex di-
 eta

Et tibi visione cognoscam. Et hæc dicens, properauit videre virum, & ex certissimis signis statura, faciei, coloris, & parua macula quam habebat sub palpebra, hominem recognouit. Indicauit ergo vir beatus dicto Magistro Fratri Alberto modum quem viderat visionis; sed neuter quid significare posset agnouit. Accidit autem postea vt facta dissensione inter vniuersitatem Cleri Parisiis & Fratres Ordinis Predicatorum atque Minorum, citatisque partibus coram Domino Papa, ipse Apostolicus Magistrum mandaret Albertum: antequam iter vellet arripere, experiri forsitan volens præfata visionis effectum. Nec eum fefellit, vt supra dictum est, facta enigmatica reuelationis veritas prophetalis; imò secundum ordinem ostensa rei omnia contigerunt. Hæc omnia de verbo ad verbum ex Libro Apum prædicto.

Ex his præfatis colligimus, venerabilem Albertum non parui meriti apud Deum exillere, qui prophetica visione Deo reuelante cum sanctis Euangelistis meruit, vti potens opere & sermone, designari, dum malignantium serpentum se excutiendo è medio vires calcet, & quasi benè redolens vinea odore virtutum,

tutum, illorum præsentiam fugat, atque venenatos sibilos suo spiritu sedat, oues Christi à moribus demens mortiferis, securitatem insuper pacis omnibus optatam præbens. Quanto autem honore dignus sit, clarè rei gestæ series & diuina reuelatio aperiunt: quia licet plures magni dignitate, vt Cardinales; meritoque singulares, vt Hugo, Bonauentura, Humbertus, ac ceteri vnà cum Alberto obstiterunt in pugna pestiferis Magistris; oraculo tamen diuinitus dato, vni scilicet Alberto, tamquam principaliori, tam celebris adscribitur victoria. Cum Abraham enim magno patre expediti ad bellū procedunt vernaculi, sed patris excelsi merito quinque Regum cæditur exercitus: nec spoliolum copia cessisset vernaculis, si pater magnus Abraham absens fuisset prælio. Poterat nihilominus & hanc salubrem victoriam per Albertum Omnipotens non præmissa visione in sancta Ecclesia pro multorum salute operari; sed oraculo nos de Alberti merito & dignitate docere voluit, quatenus nobis eundem non tantum in virtutis proponeret speculum, sed & declararet.

ex merito existere patronum. Licet & aliud venerabilis Alberti in laudem ex ipsa visione notari posset non incongruè, videlicet, verum ipsum sui patris non tantùm habitu, sed & conuersatione esse heredem: vt sicut Patri Dominico & sibi sociato Francisco iudiciaria ob Apostolicam vitam in Pontificem data est potestas, ita Alberto Euangelicæ perfectionis zelatori in sæuientes vesano spiritu Magistros collata est præ ceteris superandi facultas. Nec mirum, cùm idem præfatus Auctor Libri Apum in eodem Libro dicat, cauendum esse summopere à detractiōe in filios Matris Christi, quos Fratres Prædicatores intelligit, ne iram patrocinantis & defendentis Virginis quis cum prædictis incurrat. Affirmat enim ipse idem Auctor, circa iam dictam visionem aduersarios præfatos Magistros sustinuisse confusionem, quia in Fratres Prædicatores iniustè sæuierunt; qui tunc specialissimam deuotionem ad Virginem Dei Genitricem habuerunt, de cuius patrocinio ex sua tribulatione sunt erepti. Decuit ergo, vt Virgo gloriosa & super benedicta Domina Maria,
Fra-

232 B. ALBERTI MAGNI
Fratrum Patrona singularis, dum ho-
stes suorum filiorum perdere voluit,
non nisi per Alberti Secretarij & Scri-
bæ manum plagam tantæ confusionis
eisdem inimicis inferret.

CAPVT XXX.

*Qualiter disputauit Albertus contra
VVilhelmum de sancto amore, &
eius complices; & de gratia in la-
biis Alberti infusa diuino munere.*

DE ipso autem Wilhelmo præfato
infamatore Fratrum Prædicato-
rum Frater Iacobus de Zuzato Magi-
ster in Theologia Ordinis Prædicato-
rum ad Magistrum Ordinis in sua
Chronica clariùs scribit in hunc mo-
dum: *Libellus, inquit, De periculis nouis-
simorum temporum, compositus à Magi-
stro VVilhelmo de sancto amore, Canonico
Belluacensi, damnatus & combustus est
per Papam Alexandrum Quartum in
Ecclesia Cathedrali Anagnina, tum pro-
pter hereses quas continebat, tum etiam
propter hoc quòd contra Religiosos seditio-
nem & scandala concitabat. Continebat
enim*

enim quòd omnes Religiosi non laborantes, sed de eleëmofynis viuentes, saluari non possent. Contra hunc cùm citatus esset ad Papam, ad Curiam Frater Albertus Teutonicus de Ordine Prædicatorum mittitur, ad respondendum ei de contentis in dicto Libello. Veniens autem Albertus Anagniam, ubi tunc erat Curia, cautelosiùs inuestigabat de Libello dicto si quisquam eum haberet: compertoque quòd apud scriptorem esset, dedit pecuniam quam scriptor requisivit, & Libellum excopiarum fecit. Habuit igitur dictum Libellum integrum Albertus per diem vsualem & noctem ante Consistorium super ea causa futurum. Cumque Liber legeretur, & Albertus, sicut erat facundissimus, responderet; in labiis eius tanta gratia diffusa est, quòd omnes qui eum audierunt afficerentur stupore, glorificabantque Deum qui talem hominem ad hoc elegerat ut Ordines suos sanctos à linguis nequam per ipsum defensaret. Responsiones autem Alberti factas in Consistorio super obiectis, fideliterque reportatas, sanctus Thomas Aquinas abbrevians & in unum redigens, ex eis Librum gratiosum compilavit, qui iam intitulatur, Thomas

234 B. ALBERTI MAGNI
contra VVilhelmum. hæc Magister Ia-
cobus præfatus in dicta sua Chronica.

CAPVT XXXI.

*De exemplo quod retulit Albertus
Fratribus causâ edificationis: &
quòd in omni necessitate inuocan-
dum sit diuinum auxilium.*

SED certè congruum valdè fuit vt in
Alberti labiis esset diffusa gratia
specialis, eò quòd ipse in matre gratiæ
Genitricis Dei singularissimam, vt ipse-
met refert in Laudibus Virginis, habe-
bat: vnde non tantùm doctrina & suo
exemplo nos admonet in Deum & Vir-
ginem gloriosam habere confidentiam
in omni euentu, verùm & aliorum Fra-
trum exemplo nos instruit in huiusmo-
di, ne quisquam diffidat de patrocinio,
si orationi institerit firma confidentia.
Refert ergo nobis Pater hic venerabilis
Albertus in Vitis Fratrum Prædicato-
rum, quarta Parte, cap. De consolatio-
nibus Fratrum, quòd cùm ipse Prior
Prouincialis Teutonix esset receptus,
fuit quidã Nouitius insufficiens scien-
tia

tia & ætate, licet suppleret deuotio & alia bona quod deerat illi. Hic cum Fratres ei comminarentur ludo, quòd Prouincialis eum expelleret de Ordine Prædicatorum; ipse quia hoc ultra modum timeret, contigit vt in nocte Purificationis verba illa Simeonis attendere, quæ Ambrosius in Homilia ponit, scilicet, *Putas videbo? putas durabo? putasne hinc me inueniet? putas isti oculi videbunt per quem oculi cordis reuelabuntur?* vnde miro modo affectus, post Matutinas se ad orationem prosternit; & totus resolutus in lacrymis, illa verba retorquere cœpit ad se, dicens: Domine Iesu, putasne te vniquam videbo? putasne in Ordine isto durabo? Cum ergo mira cordis affectione verba illa frequentissimè diceret, audiuit vocem dicentem sibi: Tu me videbis, & in Ordine isto perseuerabis. Hoc autem exemplum pro Fratrum ædificatione, vt Dei adiutorium in omni necessitate requirerent deuotiùs, retulit Albertus Fratribus suis; non ignorans quòd scriptum sit: *Beatus vir qui confidit in Domino, & Jerem. 17. erit Dominus fiducia eius.*

CAPVT XXXII.

De erroribus quos damnauit Albertus tam scriptis quàm disputationibus.

FACTA autem est præfata disputatio & victoria per Alberti manum Dei adiutorio sub Alexandro Quarto, qui cœpit anno M. CC. LIV. & sedit annis septem, mensibus tribus, diebus quatuor; de quo in Chronicis manifestè etiam inuenitur, eundem damnasse Libros contra Religiosos Mendicantes factos, in quibus & continebatur eos debere perire anno Domini M. CC. LX. sed illorum Pseudoprophetarum dicta falsitate esse plena, euidencia contrarij euentus probat, cùm vsque ad nostra tempora, Deo fauente, in salutem multorum Ordines Mendicantium constat durare. Sed quòd ipse Albertus vicerit hunc præfatum Wilhelmum cum suis complicibus, notatur non tantùm per præfatorum Scriptorum testimonia, sed etiam ipsius Alberti verbis, vt patet Lucae XXI. circa illum Textum, *Vidua*
hac

hæc pauper plus quàm omnes misit. vbi sic inquit Albertus in Postilla: Istud est valdè contra illos qui dicunt quòd peccant qui omnia relinquunt, & postea mendicant; quia expressè laudatur vidua quòd totum victum misit; quæ pro certo totum victum non dicta esset mittere, si aliunde victum nisi ex mendicatione posset habere, &c. Sed adhuc apertiùs loquitur idem Albertus de Wilhelmistis super Matthæum, circa illud, Sed libera nos à malo, in hunc modum sermonem prosequens: Dixit tamen Christianus Belluacensis, quòd aliquando in ista petitione Ecclesia exauditur quia ante finem mundi Sancti erunt sine originali, & Christus cum eis corporaliter comedens & bibens, & liberi ab omnibus malis per mille annos. Sed iste error ab ipsomet, & à nobis, & aliis multis condemnatus est. hæc Albertus. Fuit autem iste Christianus vnus ex quatuor Magistris præfatis qui concitauerunt Clerum contra Mendicantes, sicut testatur Frater Thomas, Auctor Libri Apum, de eodem sic inquit: Postmodum vnus ex quatuor Magistris aduersariis Fratrum, nomine Christianus Belluacensis, infirmatus, amarissimo corde

con-

contritus recognouit, nihil se & complices suos contra dictos Fratres habuisse, nisi quod eis æquari scientia non valeret, & ob hoc paruipenderent eos Auditores. hæc in Libro Apum.

Sub iam præfato Papa Alexandro & alium pestiferum destruxit Albertus venerabilis errorem: nam in Summa sua mirabilis scientiæ Dei, Parte secunda, vbi tractat de anima, dicit errorem nimis periculosum extitisse & inualuisse suo tempore de vnitæte intellectus, dicentium quod vna sola anima intellectualis sit in omnibus corporibus. de quo errore ibidem inter multa alia ita dicit Albertus: *Hic error Auerrois habet tres partes, & nimis periculosus est, habetque multos defensores: & quia defensores huius hæresis dicunt, quod est secundum Philosophiam, licet fides aliud ponat; & ideò oportet quod secundum Philosophiam destruat. hæc ille: qui in eodem loco, postquam ad longum disputauit destruendo hanc hæresim fortissimis rationibus, sic in fine adiungit hæc verba, ita dicens: Hæc omnia aliquando in Curia collegi existens ad præceptum Domini Alexandri Pape, & factus fuit idem*
Libel-

*Libellus quem multi habent, & intitula-
tur, Contra Auerrois. hæc Albertus de
se dicit in Summa. Tractatus autem sic
intitulari solet: Albertus contra eos qui
dicunt post separationem non remanere ex
omnibus nisi unum intellectum & unam
animam. cuius Tractatus initium est
istud: Quoniam apud nonnullos qui Phi-
losophiam profitentur, dubium est de ani-
mæ separatione, &c. Insuper notandum
est, quòd idem error Auerrois iterùm
pullulavit Parisiis post mortem Alex-
andri, ita vt magni Doctores ibidem
contra Auerroistas frequentius dispu-
tarent: quorum disputatio per Alberti
sententiam robur accepit, licet absens
esset corpore: vnde quidam Frater Præ-
dicatorum Ordinis ipsi Alberto Quæ-
stiones xi. in epistola misit de errore
iam dicto, vt suam mentem etiam super
ijs explicaret; quod & fecit. Est autem
tenor epistolæ iam dicti Fratris ad Al-
bertum iste: Venerabili in Christo Patri
ac Domino Alberto, Episcopo quondam
Ratisponensi, Frater Egidius Ordinis
Predicatorum, licet indignus, cum salute
glorificare Deum in doctrinis. Articulos
quos in Scholis proponunt Magistri Pari-
siis,*

fis, qui in Philosophia maiores reputan-
 tur, vestra Paternitati, tamquam vero in-
 tellectu illuminato, transmittere dignum
 duxi, ut eos iam in multis congregationi-
 bus impugnatos vos otio vestri imperij ter-
 minetis. Primus est, quod intellectus om-
 nium hominum est vnus & idem nume-
 ro, &c. hæc epistola Fratris, quæ conti-
 net & alias Quæstiones. Tractatus verò
 Alberti super has Quæstiones vndecim
 notus est, cuius initium est istud: *Intel-*
lectus hominis, &c. & præfata episto-
 la Fratris Ægidij præmittitur eidem.
 Quando autem iste error pullulauit ite-
 rum Parisiis, ex præfati Fratris Ægidij
 verbis notari potest, quia scribit Alber-
 to dictam epistolam postquam resigna-
 uerat Albertus Episcopatum. hæc au-
 tem resignatio quando fuerit, in se-
 quentibus patebit. Præter hos autem
 errores venerabilis Albertus varios in
 suis Libris impugnat: de quibus saltem
 aliquos notare dignum duxi, ut scia-
 tur quantum ipse sua doctrina Ecclesie
 præstitit. Nam contra Manichæos po-
 nentes duo principia, vnum bonorum,
 aliud malorum; propter quam etiam
 hæresim beatus Petrus Mediolanensis
 Præ-

Prædicatorum Ordinis illo in tempore
martyrizatus est; Albertus ad longum
disputat in prima Parte suæ Summæ,
vbi latissimè loquitur de bono, & eius
opposito, scilicet malo: ponitque ibi-
dem quòd habeat ortum ab antiquo
Pythagora, & quòd defensores huius
erroris se defendunt ex Scriptura malè
intellecta. Item in eadem Parte Sum-
mæ, vbi de simplicitate diuinæ essentiæ
determinat, eliminat aliam hæresim,
confutando potenter illos, qui Deum
ponebant esse animam mundi; & aliam
hæresim, quæ ponebat Deum esse ma-
teriam primam; de qua hæresi dicit in-
ter alia, quòd non est tantum contra
fidem, sed & contra Philosophiam, &
absurdissimum quid. In secunda autem
Parte de eadem hæresi contra David
Dinandi auctorem hæresis huius dis-
putans & convincens, dicit hunc erro-
rem esse in suo tempore renouatum,
quamuis sit pessimus & abominabilis;
dicitque sequaces illius erroris aucto-
ritates Sanctorum non recipere, & ideò
Philosophicè esse contra eos disputan-
dum: quod & facit egregiè, rationes
eorum ex Philosophia & Poëtis addu-

etas soluens. Hic etiam error, imò hæresis, in tantum inualuit tunc, vt Albertus refert in eodem articulo, quòd discipulum quemdam præfati David nomine Baldewinum contra se disputasse dicat; cuius tamen rationes fortiores dicit esse viles. Quæ omnia qualiter sunt Philosophicè per Albertum in dicta secunda Parte interempta, inuenies circa illam Quæstionem, vbi quærit an hæc duo compossibilia sunt secundum intellectum; scilicet, quòd mundus à Deo sit factus, & tamen duratione hoc modo sit æternus, quòd duratio eius initium non habuerit. Item alium errorem hæreticum damnat in secundo scripto, distinctione vi. quem dicit esse vnum de erroribus Græcorum modernorum, scilicet quòd nullus descendit in infernum vsque ad diem iudicij; & idè ibidem dicit ampliùs esse disputandum contra illum. Quas Disputationes ibi inuenies, & quòd initium sumpserit ex errore Platoniorum dicentium secundam & tertiam generationem. Insuper ibidem hunc errorem Platoniorum similiter damnat, & vnde habuit occasionem dicit: vbi etiam inue-

inuenies quòd somnium Scipionis super illo fundatur errore. Alium errorem eliminat ab Ecclesia in tertio scripto, distinctione xxii. illum videlicet, quòd ascensio Christi non dicat motum localem; quod apertè est contra sacram Scripturam. Item in Libro de Eucharistia alios errores periculosos multos damnat: vnum qui dicit, quòd Christus non continetur tam sub forma panis quàm vini veraciter: de quo ait, quòd non est error, sed hæresis manifesta, & liber deberet comburi vbi hoc reperitur: de quo errore sic profecquitur inter alia: *Quamuis, ait, ipsi tales heretici respondeant ad omnia obiecta aliquo qualiter modis responsionis, tamen nullus Christianus debet de huiusmodi penitus curare; sed constantissimè dicendum est, quòd heretici sunt qui tenent illam opinionem, quia pro certo nulla Catholica responsio ad ea quæ obiecta sunt potest adhiberi: unde illam opinionem hereticam pronuntiamus. Et si dicitur quòd in Decreto & Sententiis continetur; dico quòd in his Libris non continetur vt determinata veritas, vel sicut opinabilis probabilitas; sed sicut per disputationem condemnanda hæ-*

retica falsitas. Tamen in scientia Sacramentorum non multum attendenda est sententia Decretistarum, quia pro certo multa falsa de talibus scribunt & dicunt, eò quòd sunt homines ignari in sacra Scriptura, nescientes originalia Sanctorum; nec possunt nisi peccare, docentes in fide Catholica quæ ignorant. hæc Albertus. Ex his verbis Alberti non parvam instructionem sumere possumus, cum nobis innotescit quòd multi docent quæ ignorant, & ideò benè notandi sùnt huiusmodi Doctores docentes quæ non didicerunt: plures enim nostro tempore sunt qui potiùs Rabbi vocari maluerunt quàm esse; quibus nec ignorantia verecundiam adducit, nec præsumptuosa audacia, qua v surpant quod non debent, incutit timorem. Tales enim in periculum animarum suarum & aliorum docent; & quanta mala eueniunt inde, notent sapientes. Benè ergo beatus Iacobus dicebat: *Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes quia maius iudicium sumitis.* Aliam quoque in Libro de Eucharistia damnat Albertus opinionem; illam videlicet quæ dicit, in Sacramento Altaris substantiam panis & vi-

Iac. 3.

& vini manere cum Corpore Christi.
 De hac opinione rationes fortes &
 signa quæ inducuntur à defensoribus
 opinionis illius Albertus soluit, & fal-
 sitatem opinionis ex verbis Domini of-
 tendit; subiungitque quòd licet non sit
 hæresis, est tamen valdè incauta, & hæ-
 resi valdè vicina. Item in secunda Parte
 mirabilis scientiæ Dei, circa finem, vbi
 agit de peccatis, interemit heresim, quæ
 dicit coitum soluti cum soluta non esse
 mortale peccatum: quam hæresim di-
 cit esse Græcorum. Sed ipse ibidem va-
 lidis rationibus sacræ Scripturæ & Phi-
 losophicis eos vincit, dicitque Græcos
 fuisse coactos reuocare suum errorem
 in Concilio Lugdunensi. Sed & ipse
 Albertus in Lugdunensi fuit Concilio,
 vt infrà habetur; destruxitque alios
 varios errores, de quibus omnibus
 enarrare breui non posset quis tempo-
 re. sed & mirabiliter reprehendit in Li-
 bro suo de Eucharistia illos qui Philo-
 sophicis rationibus volunt discutere se-
 creta sacræ Theologiæ, dicitque eos
 committere tria & quatuor scelera, ad-
 ducens Amos Prophetam, qui loquitur
 de tribus & quatuor sceleribus. Quæ

autem sunt scelera ista, in præfato Libro Alberti egregiè inuenies, quæ hîc causa breuitatis omissa sunt. Factum igitur est non sine speciali ordinatione diuini consilij, vt Doctor hic mirabilis in omni scientia singularis excellentiæ tunc Ecclesiæ mitteretur, cùm ipsa variis erroribus quasi nebulosa caligine inuoluebatur, quatenus tanti luminis radiis vndique effusis lux veritatis per orbis latitudinem cunctis verum desiderantibus redderetur. Et quia de tot erroribus Albertus sanctam Ecclesiam, gratia Dei adiutus, eripuit; euenisse dicitur, quòd ex Ordine Fratrum Prædicatorum Lector Sacri Palatii semper habetur, eò quòd inter Mendicantes Albertus propter excellentiam scientiæ & victoriam iam dictam primus fuerit. Sed hoc insuper ex supra dictis notandum est, quòd quia venerabilis Albertus contra vitiosos singulariter certauit verbo & scripto; nulli ambiguum, quin & ipse præ aliis Fratribus à malis tela infamiæ est expertus: nam tunc tribulatio tanta fuit, vt pænè Fratres desperarent de subsistentia Ordinis: de quibus omnibus
multa

multa adducere possem, nisi breuitas, cui intendo, obsisteret. Hæc autem tribulatio iam dicta, qua Fratres vexabantur permaximè, fuit infamatio quam sustinebant à Clericis quibusdam, vt superiùs dictum est per Fratrem Thomam in suo Libro Apum: qui testatur, quòd cum nihil aliud facere poterant, litteras infamatorias plenas mendaciis contra Fratres per diuersa Regna miserunt. Vnde autem processit odium illorum, ex supradietis notatum est: nam quidam oderant, quia scientia æquiparari non poterant Fratribus Doctoribus in Ordine, quales fuerunt Albertus, Hugo, Gwerricus, sanctus Thomas, Petrus de Tarentasia, & alij multi. Alij autem odij seminarium habuerunt ex audientia confessionum, quæ commissa fuerat Fratribus, quatenus in huiusmodi labore adiutores essent Pastorum in Ecclesia Christi. Sed tales adiutores, vtique necessarios, quidam excæcati nescio quo stercore, videre non poterant; quare turbati, diuerso genere infamationis Fratres lacerabant: vnde quidam, dum nil probabilis mali Fratribus imponere poterant, illo

in tempore quo Fratres primitus Coloniae locum ad habitandum susceperent, suggesserunt Reuerendissimo Domino Archiepiscopo Coloniensi Domino Engelberto Primo, dicentes mendaciter, tamquam de dictis Fratribus prophetatum esset, quia ipsi essent seductores populi. Sed illa vir sapiens & amator Religionis, contemnens ipsorum mendacium, respondit: Si prophetatum est, ergo impleri necesse est Prophetiam. recipiamus igitur illos. Maluit enim ipse in verbi Dei praedicatione, vtpote strenuos milites Christi, cooperatores habere Fratres, quam offensam temporalem vanorum hominum male suggerentium timidè declinare. Amabat quippe ipse venerabilis Antistes, vti verus pastor, inferentes pascua salutis suo gregi: imò & ipse pastorem officium non deserens, dum Essendiense Monasterium ad reformationem morum reducere modis omnibus laboraret, insidiosè à nobilibus quibusdam, in hoc non nobilibus, propter suam religiositatem in via diris vulneribus sauciatur, occiditur, ac in Ecclesia sancti Petri sepelitur, miraculis

vt fertur coruscando. Postquam verò
recepti fuerant Fratres gratiosè, non
tamen defuit satan, quin suis malitiæ
iacula ministraret: vnde circa Alberti
tempora, cum quidam Legatus missus
fuiſſet in Alamanniam, contigit, sicut re-
fert Frater Thomas in Libro Apum
circa principium, vt ille Cardinalis Le-
gatus, nomine Conrardus, in Colonia præ-
sideret in Synodo, cui quidam Sacerdos
Parochialis conquestus est, dicens: Ecce
Fratres Ordinis Predicatorum, qui in
damnum nostrum Coloniam intrauerunt,
falces mittunt in messem alienam, au-
diunt confessiones subditorum nostrorum,
& per hoc attrahunt sibi homines in fa-
uorem. Cui mox Conrardus Legatus re-
spondit: Quis est numerus hominum tibi
in Parochia subditorum? Et ille, Nouem
millia, inquit. Et consignans se Cruce. Le-
gatus, Quis es, ait, miserrime, qui tot milli-
bus solus sufficis debitam gubernationis cu-
ram impendere? Nescis hominum perdi-
tissime, quia in illo debes tremendo iudicio
ante tribunal Christi de ijs omnibus respon-
dere? Et tu, si tales habes vicarios, quern-
laris, qui onus tuum gratis releuent, sub
cuius pondere nescius conquassaris? Ergo

*ex hac querela indignum te cura omnimoda indicasti, & ideo prius te omni beneficio Pastoralis. hæc in Libro Apum. Sed & ipse Albertus aperit, quare huiusmodi Fratres dati sunt in adiutorium Parochialibus Sacerdotibus, ut patet in quarto suo scripto, distinctione xvii. ubi sic ait: Et si data est licentia quibusdam audiendi eos quos monent verbo sua prædicationis, firmissimè credendum est, quòd propter nimiam Sacerdotum negligentiam hoc Summus Pontifex dedit; quia peccatis nostris crescentibus in hoc fine sæculi, & perpauci inveniuntur Sacerdotes qui veri sint Pastores. hæc Albertus: qui consequenter ibidem adiungit, etiam esse periculosum petere licentiam alteri confitendi à plerisque Sacerdotibus. Similiter quæ ipse expertus est, & quàm periculosum est audire confessionem, si inidoneus sit audiens, ab ipso positum ibi reperies. Ex suis etiam verbis in eodem scripto clarissimè inuenies, ipsum Albertum non parum laborasse in confessionem audientium. Tantæ autem contra vitiosos, cum necessitas requirebat, austeritatis in iniungendis pœnitentiis Albertus
 exti-*

exitit, sicut de ipso Frater Ioannes Columbariensis, qui conuersationem eius nouerat, refert in sua Chronica, vt septennem pœnitentiã imponeret pœnitenti duram satis; sciens quos aqua contritionis sufficienter mundare non uolet, lima asperæ increpationis à rubigine exuens ad puritatem perducit. Nec utique huius onus suscepissent pœnitentiæ peccatis obnoxij, nisi sua prædicatione ignita Albertus singularis perfectionis illos inclinasset.

Præfata autem tribulatione & infamatione cessante, scripsit Magister Humbertus anno Domini M.CC.LVIII. ex Capitulo Generali Tolosæ celebrato litteras toti Ordini cui præerat, vt refert Frater Bernardus de castris sancti Vincentij in sua Chronica; monens omnes Fratres, quatenus iam deuotius Dei operi insisterent, quia essent liberati de tam magna vexatione, qua totus Ordo tribulabatur: fuerant namque ob hanc tempestatem non modicè Fratres in seruitio diuino præpediti.

CAPVT XXXIII.

Quòd Albertus coactus per obedientiam Episcopatum suscepit: & de Epistola Humberti, in qua multipliciter Alberti laus describitur.

CIRCA idem ergo tempus Ratisponensis Ecclesia destituta Pastore proprio, turbine aduersitatis permota est. Clericis enim in electione noui Pontificis discordantibus, in hoc tandem conueniunt, vt Summo Pontifici de institutione Episcopi memoratae Ratisponensis Ecclesiae causam committerent. Ipso autem in tempore, propter errores quosdam eliminandos, ab Urbano Quarto, qui coepit anno Domini M. CC. LXI. ad Curiam Albertus est vocatus. Et quia Romano Pontifici incumberebat ponere Pastorem Ratisponensi Ecclesiae, gauisus est quòd tantum virum secum haberet, cui hanc curam securè imponeret. Albertum igitur, licet plurimùm renitentem huic dignitati, ad Episcopalem promouit cathedram Ecclesiae Ratisponensis. Quòd
autem

autem Albertus coactus sit per obedientiam huiusmodi suscipere honorem & curam, non tantum ex ipsius Legenda habetur, verum & ex Chronica Fratris Bernardi de castris sancti Vincentij, contemporanei Alberti; nam in ipsa Chronica sic ait Bernardus ille iam dictus: *Albertus Episcopatum Ratisponensem coactus recepit; sed paulo post tamquam carbonem ardentem, manum adurentem, obtenta cessione reiecit.* Imò & ipsa epistola Magistri Humberti ad Albertum idem indicat, in qua & ipse venerabilis Doctor à præfato Magistro Humberto multipliciter laudatur de variis virtutibus. Est autem epistolæ iam dictæ tenor iste: *Charissimo in Christo Fratri Alberto, Lectori Coloniensi, Frater Humbertus Ordinis Predicatorum servus inutilis æternam in celo salutem, & in mundo radiare gloriosis meritis & exemplis. Rumor quidam per quasdam litteras nuper euolans à Romana Curia nostrum auditum attingens, & viscera nostri cordis penetrans, nos in direptionem interminabilem funditus prostrauisset, nisi fiducia sancta & firma, quam de vobis in omni bono gerimus, restitisset. Intelleximus*

siquidem, quod in Curia supradicta dicitur ordinatum, quod vos ad quamdam Pontificalem dignitatem debeatis assumi. Quod quidem si ex parte Curia posset credible non immerito reputari: tamen quod vos inclinari possitis ad consentiendum ordinationi, quis, qui vos nouerit, posset credible iudicare? quis inquam credere posset, quod vos huiusmodi maculam in ultimo vite, vestra gloria & Ordini, quem ita gloriosum fecistis, inferre velitis? Quis, queso, charissime & amantissime, non solum de nostris, sed de omni Religionis genere pauperis de transeundo ad dignitates resistet in perpetuum, si in us succumbere vos contingat, & non potius in excusationem sui vos in exemplum sumat? Quis secularis hoc audiens non scandalizetur in vobis & omnibus professionis similis, reputans nos paupertatem non amare, sed sustinere solum quamdiu eam effugere non valemus. Non moueant vos, obsecro, consilia seu preces Dominorum nostrorum de Curia emanantia, in qua curo & facile huiusmodi verti solent in sibilum & derisum. Non frangant vos aliqua molestia Ordinis, qui vniuersaliter omnes diligit & honorat, & de vobis specialiter in Domino gloria-

gloriatur : quas etiamsi graviores essent
 quàm umquam fuerunt vel futura sunt,
 etiamsi alios deiicerent, vestros gigantes
 humeros latè portare quantum deceat, ve-
 stra prudentia non ignorat. Non flectant
 vos præcepta Papalia, quæ potius in huius-
 modi verbalia sunt, quàm mentalia repu-
 tantur, nec aliquem volentem efficaciter
 resistere reperiantur finaliter coëgisse; nec
 solet huiusmodi sancta ad tempus inobe-
 dientia famam hominis ledere, sed auge-
 re. Consideret circumspèctio vestra quid
 actum sit in illis, qui ad similia se trahi
 permiserunt; quæ fama eorum, quis fru-
 ctus, qualis status, qualis finis eorum. Re-
 uoluite diligenter in corde vestro, quanta
 perplexitas, quanta difficultas occurrit in
 regimine Ecclesiarum in Teutonia, &
 quàm difficile sit ibidem vel offensam Dei
 vel hominum declinare. Denique quomodo
 poterit anima vestra pati implicari tota die
 terrenis negotiis, & in periculis peccato-
 rum versari, quæ tam vehementer sacras
 Scripturas & conscientia puritatem di-
 lexit? Quòd si fructus animarum à vobis
 queritur, attendite quomodo per huius-
 modi status mutationem & animarum
 fructus innumerabilis, quem non solum in

Teuto-

Teutonia, sed ferè per totum orbem indubitanter facitis fama & exemplo & scribendo, penitus deperibit. Quem autem in Episcopatu facere debeatis, penitus est incertum. Videtis etiam, dilectissime, quòd totus Ordo noster de tribulationibus maximis erutus, de nouo maxima consolatione est repletus; sed quid esset si in profundiorum mœrorem ex aliquo vestro reduceretis eundem? Vtinam prædilectum filium meum citius audiam in feretro quàm in cathedra sublimari! nec sic tam mei amissa spe firmitatis in talibus alij recedant de hoc seculo cum mœrore. Flexis ergo cordis genibus, per intemeratæ Virginis & eiusdem Filij humilitatem vos adiuro, ne statum humilitatis vestræ dimittatis, secundum quod fortassis hostis sublimitas vel subtilitas procurauit in plurimorum damnum & scandalum, in eius caput redundet ad vestram & nostram duplicem gloriam & honorem. Rescribite consolatoria, quæ nos & alios Fratres nostros & vestros dilectissimos consolentur & eruant à timore. Orate pro nobis. Gratia Iesu sit vobiscum. Amen.

Ex hac epistola notatur primò, quòd
 non

non statim Albertus acceptavit hanc dignitatem oblatam; aliàs enim rumor non præcessisset de eius assumptione. imò & ipse Humbertus testatur de firmitate eius sancta, quòd ad huiusmodi dignitatem pronus non esset, propterea monet ne Papalia mandata & consilia Cardinalium & preces ipsum non inclinent, quem sciebat ex propriis affectibus ad dignitates non anhelare: & ideò etiam proponit pericula quæ ipsum possent inuoluere in Episcopatu. Sed hoc principaliter est notandum ex epistola, quia Humbertus non tantum timuit de Alberti periculo, sicut de eius ablatione ex Ordine. Talem enim virum, qui tam gloriosum fecerat Ordinem, & de quo specialiter Ordo gloriabatur, & ideò Humbertus & se & alios Fratres quasi desolatos fieri testatur, si Albertus eis auferatur.

CA-

CAPVT XXXIV.

Quòd Albertus multipliciter de virtutibus & scientiis laudatur à magnis viris.

DE virtutibus autem Alberti quæ in hac epistola continentur veridica testatione, placet breuiùs notare. Primò namque notatur quòd non incredibile posset esse ex parte Curia, quòd reciperetur ad huiusmodi dignitatem. vnde notatur ipsius sufficientia ad Pastorale officium. Secundò notatur, Albertum tantæ constantia fuisse in humilitate, quòd incredibile fuit omni eum noscenti quòd ad dignitates posset inclinari. Tertiò, quòd nulla macula infamia Albertus fuerit denigratus. Quartò, Humbertus dicit Albertum vehementissimè semper sacras Scripturas & conscientia puritatem amasse, & ideò impossibile dicit esse, illam animam terrenis posse implicari negotiis. Quintò notatur, Albertum innumerabilem fructum animarum non solùm in Teutonia, sed ferè per totum orbem

orbem indubitanter fecisse, & hoc per
 tria; scilicet, præclara fama, sanctis ex-
 emplis vitæ suæ immaculatæ, & doctri-
 na mirabili & perutili in scribendo &
 exponendo Legem Domini, quam tam
 avidè dilexit. Sextò nota, quod dilectus
 fuerit Albertus toti Ordini, cùm istæ
 omnes maximæ tribulationes quæ præ-
 cesserunt, & iam Fratres ex ijs liberati
 fuerant, non tantum mœrorem Fratri-
 bus intulerunt, quantum istius homi-
 nis ablatio de Ordine per hoc si Epi-
 scopus ordinaretur. Et ideò Humbertus
 adiurat Albertum singulariter per
 humilitatem Virginis gloriosæ suæ di-
 lectæ, ne se & Fratres deserat, sed con-
 solatoria rescribat. Sed quia Albertus
 resistere Papali mandato nequiverat,
 coactus est subire sarcinam Pastoralis
 officij; huic enim stimulo Papali man-
 dato resistere, quandoque durum est:
 quare & multos nouimus ob istiusmo-
 di mandatum in hac re succubuisse, vt
 Dominum Antoninum Ordinis Præ-
 dicatorum, & alios. Et quia virtutibus
 plenus Albertus extitit, per optimè te-
 stificatus est non solùm præfatus Ber-
 nardus & Humbertus in epistola, ve-
 rùm

260 B. ALBERTI MAGNI
rùm & ipse Vlricus in sua Summa ita
inquiens: *Albertus Doctor meus, quon-*
dam Ratisponensis Episcopus, vir adeò
diuinus, ut nostri temporis stupor & mi-
raculum congruè vocari posset. Sed &
Thomas auctor Libri Apum dicit, Al-
bertum perfectum fuisse virtutibus; &
ideò profecisse eundem testatur in
scientiis supra hominem. Præter illos
autem iam nominatos qui secum con-
uersati sunt in hac mortali vita, & alij
excellentes & boni viri de ipso red-
dunt testimonium, vt Compiler Legendæ
sancti Thomæ, sicut patuit. Papa
etiam Pius huius nominis Secundus,
qui & Siluius Æneas, vir prudens & in
multis expertus, cuius ingenium scri-
pta propria commendant, de sanctitate
Alberti non dubitans, in epistola quam
ad Turcū scribit admonendo de Chri-
stiana Religione suscipienda, ita inter
alia prosequitur: *Dominicus in extremis*
Hispania natus oris, quasi alius vesper
emicuit, qui nouum quemdam sanctum &
nitidum viuendi morem suis auditoribus
tradidit, & Predicatorum instituta Re-
gula vniuersum illustrauit orbem. Multi
ex discipulis eius clarissimi euaserunt, sed
pra-

præcipua est Magni Alberti fama, qui nullum doctrinæ genus ignorasse creditus est: nec minor eo Thomas Aquinas fuit in litteris, etsi maior extitit sanctitate. hæc Papa Pius. Supponit igitur, sanctum esse Albertum, licet in hac parte Thomam, quia ab Ecclesia iam canonizatum, prætulit. In quo autem gradu sanctitatis sunt, & quis maior ipsorum, soli Deo ad plerum notum est; ipse enim ponderator est spirituum. Religiosus insuper Frater Iacobus Florentius Ordinis Fratrum Minorum, cum beati Thomæ commendare sanctitatem & scientiam cupit, ut patet in Prologo Summæ quæ Pantheologia dicitur, edita à Fratre Reinerio Ordinis Prædicatorum, ita ait: *Seraphici Dominici normam imitantes, emulatores illius sanctimonie ac splendidissime sapientiæ extiterunt: Albertus ille Magnus ingenio & claritate doctrinæ emicuit, à cuius latere Aquinas Thomas exornatus exemplo in omni genere doctrinæ evasit. hæc ille.*

CAPVT XXXV.

*Qualiter Albertus ad Ratisponam
venit missus cum benedictione à
Papa.*

POST Episcopatus verò susceptionem, à Domino Papa accepta benedictione, Albertus de vrbe Romana cum decenti Fratrum comitiua egreditur, longoque confectus labore itineris, Bauariæ tandem fines ingreditur. Cùm autem ciuitatem Ratisponensem post solis occasum fuisset ingressus, vt sine strepitu & pompa res ageretur, ad Ecclesiam sancti Blasij, quam Fratres Prædicatores inhabitant, humiliter declinauit; vbi à Fratribus miro cum fauore susceptus est. Manè igitur facto, cùm Missarum solemnia agerentur, venerabilis Præsul Albertus Fratrum cetera stipatus, Ecclesiam Cathedralem ingreditur, vbi Clerus & populus ad recipiendum Episcopum, quem venturum nouerant, fuerat congregatus. Intransque Chorum inter psallentium Clericorum & nobilium frequentiam
maius

maius Altare petiit, ibique diu pavimento adhærens, deuotè orationi incubuit. Interim autem concursus vtriusque sexus per totam excitatur ciuitatem; & ecce completa oratione, à Clero cum Canticis lætitiæ more Pontificum inthronizatus, summo commendatur Pastori, Deum benedicientibus quia talem digni sunt habiti supra se videre Sacerdotem, quem vitæ sanctitas commendat, & doctrinæ claritas cum celebri fama totius orbis spectabilem reddidit vniuersis.

CAPVT XXXVI.

*De simplicitate eius in Episcopatu,
& alijs quæ gessit.*

PASTOR itaque in populo Dei factus, eadem in corde humilitas, eadem in vestimentis ipsius vilitas fuit. Sic implebat officium Episcopalis dignitatis, vt non desereret Ordinis sui austeritatem, & conscientie puritatem: nam calceamenta sua rusticana ferre non erubuit; vnde à Bauarorū populo Episcopus cum botis, id est magnis & grossis
fotu-

secularibus, vulgariter appellabatur. nimirum vir Dei meditationi Legis Dei intentus, toto nisu circa cultum interioris hominis sollicitus, parum de exteriori ornatu cogitabat. Non etiam phaleratorum equorum usus pompa, ut multis est consuetudo; sed cum religiosa societate aliquando pedester diocesim visitando incedebat, tantum iumento quod Episcopalia ornamenta deferebat contentus. Ut autem vir Dei Deo securius vacaret, secularia negotia fidelibus viris committere voluit, ne ijs prapeditus, de negligentia ouium Christi argui posset: vnde in Dei opere nihil prapermittens, sacris meditationibus, orationibus, ceterisque ad Episcopalem perfectionem pertinentibus insistebat quotidie. Inter cetera vero sui ingenij & sanctitatis monimenta quae in Episcopatu ostendit & gessit, insigne volumen super Lucam edidit: quod profecto volumen, quam liber ab omni seculari actione Deo soli adhærens extitit, quo spirituque feruebat declarat lucidè, ita ut plerique constanter dicere audent, quod specialissimo dono sancti Spiritus pro tunc cum dicta-

ret

ctaret & conscriberet hoc volumen, sit inspiratus: Liber enim ille spirat cælestium charismatum singularem suauitatis odorem, prolixiorque est Liber ipse alijs per ipsum editis voluminibus in Biblia. Postillam verò hanc super Lucam, vt aiunt, propriis manibus scripsit humilis & laboriosus Albertus; in cuius rei testimonium est Liber ipse de manu eius propria in Conuentu Ratisponensi Ordinis Fratrum Prædicatorum, quem pro tanti Patris reuerentia, tamquam magnum aliquid conseruant. In memoriale sui ipsius, puta in ædificiis nouis construendis & ampliandis terræ terminis, nihil attentare voluit, qui ampliorem, non manufactam, æternam in cælis domum intrare cupiebat; sed animabus in æternum viuentibus, ne deperirent, vigilanter curam egit: gloria enim temporalis illi erat fastidio; humilia semper amplectebatur, memor propriæ sententiæ quã in Postilla ponit, sic loquens: *Qui fastu superbia elatus humilis non est, etiamsi in Choro Christi residet, nullus in regno Dei est.* Fecit tamen ex sola pia deuotione, quam ad suum Patrem habebat Dominicum,

M

memo-

266 B. ALBERTI MAGNI
memoriale istud, ordinans scilicet in
Ratisponensi Ecclesia & statuens per-
petuò de eodem Patre tenendum Offi-
cium per Festiuitatem ipsius, disponens
nihilominùs dari Canonicis distribu-
tiones pecuniæ eodem die, quæ fieri in
Collegiatis solent Ecclesiis, quas Præ-
sentias quidam appellant.

CAPVT XXXVII.

*Quare Albertus resignauit Episco-
patum, & quòd laudandus sit pro-
pter hoc factum.*

ELAPSI igitur paucis annis post-
quam præclarus præful Albertus
memorata Ecclesiam laudabiliter re-
xisset, multi non ferentes eius sanctam
conuersationē, & ille etiam tumultuum
diuersorum turbinibus cùm torquere-
tur, cernensque in populo duro non
posse proficere, radio affectus, utpote
cui honor Prælationis & amicitia ho-
minum peccatorum non sapiebat, time-
retque de periculo quod Alamanniæ
Episcopus ob temporalis dominij gra-
uamen ad multa damnabilia quando-
que

que pertrahit; elegit magis contempla-
 tioni & meditationi scibilibus & Sacra-
 rum litterarum in Ordine, de quo as-
 sumptus fuerat, intendere, quàm Pasto-
 ralis curæ negotiis sine fructu inserui-
 re. De licentia igitur impetrata per eum
 à Summo Pontifice Clemente Quar-
 to, successore Urbani prædicti, relicto
 Præfulatu, relicto patrimonio Episco-
 pali, insignique vrbe sua Ratisponensi,
 ad Ordinis sui paupertatem voluntariè
 rediit secundo anno præfati Clementis
 Papæ. Hæc nobis indicant non tantùm
 Legenda & Chronica vnâ cum testi-
 monio Fratris Bernardi sæpè dicti, ve-
 rùm & ipse Albertus met quasi impli-
 citè suis verbis in Postilla sua super
 Lucam, quam in Præfulatu scripsit,
 quasi iam premeretur onere Pastoralis,
 sic indicat, vbi dicit circa illud xxii. cap.
Sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor.
Qui maior in vobis potestate spirituali, fiat
sicut minor qui ad nullam eligitur potesta-
tem: quia sicut dicit Philosophus, Nemo
eligit iuvenes Duces, quia constat eos non
esse sapientes. Matth. xviii. Quicum-
que humiliauerit se sicut paruulus iste, hic
maior est in regno calorum; quia ille magis
 M 2 est

est ad fundandum Ecclesiam idoneus. In primitiva enim Ecclesia non curabatur multum de potestate, sed omnes ad humilitatem & charitatis exempla respiciebant; & hoc etiam voluit Dominus, cum dixit: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Tollite iugum meum super vos, &c. Nihil enim lenius est, quam in humilitate & mansuetudine gubernare subiectos quamdiu tempora hoc patiuntur: statim autem quando multitudo malorum cogit eum seueritate & austeritate procedere, tunc sicut & Moysi res intolerabilis esse videtur, Numer. xx. ita efficitur etiam Prælati Ecclesie intolerabilis; nisi aliquis fastu delectatus, velit tolerare vel forte fouere malos, sicut faciunt Prælati nostri temporis, qui magis vicem habent Sardanapali quam vicem Iesu Christi. hæc omnia venerabilis Albertus in loco præfato habet de verbo ad verbum. Insinuat planè istis verbis vir sanctus iste, Prælaturam intolerabilem fore cum excreuerit malorum multitudo: impeditur enim tunc Prælatus non à profectu ex parte malorum, sed & in bonorum fructu, ac à propria deuiat quandoque perfectione: & ideò prudentissimè fecit

cit Albertus in tali articulo constitutus. Sicut enim virtutis fuit constantiæ & humilitatis, non citò consentire assumere dignitatem Episcopalem; ita obedientiæ fuit, onus impositum coactione Superioris non abiicere: ac demû in articulo periculi sui ipsius illud quod impositum erat relinquere cum consensu Superioris, summæ fuit prudentiæ, eò quòd malitia hominum non proficientium & suum poterat impedire profectum. Hæc omnia profectò magnæ fuere perfectionis: ideò pluribus difficilia videntur, eò quòd paucos huius Regulæ nouimus imitatores. Fuerunt tamen nonnulli, sed sancti, quos & hic Beatus est imitatus; sicut & Cælestinus Papa, qui ex eremo ad Papatum raptus est, sed post paululum resignans, quia proficere nequibat, Ordinem qui Cælestinorum dicitur instituit, & canonizatus postea fuit sub nomine Petri Confessoris, quod nomen ei proprium antè fuerat. Illius etiam quasi mentis videtur fuisse Benedictus Papa XI. de Ordine Prædicatorum, qui continuis precibus rogare Deum consuevit, vt eum de medio tolleret, nē Pastoralī

onere grauatus deficeret. Ita Petrus Damiani Episcopatum resignauit, & cum postea increpatus ob hoc fuisset, rationem reddendo respondit, hoc idem multos fecisse Sanctos; puta Valerium, qui sibi Augustinum substituit: Lucidum quoque Citocensem, qui in cœnobium conuolauit, cui tamen beatus Andreas obitum suum denuntiauit, ut ait Gregorius in Registro: Adalbertum quoque Pragensem Episcopum induisse Monachum; & martyrij palmam promeruit: item & alium quemdam, cui Angelus sanctus & beatus Remigius apparuerunt. Et apponit rationem istis exemplis idem Petrus Damiani, sic inquam: *Melius est pondus abicere, quam cum detrimento Domini, cuius ego seruus sum, fractis cervicibus intrare.* hæc Petrus Damiani pro se respondit, licet multum idoneus esset ad Ecclesiasticum regimen, & vir prudentissimus. Cum omnibus ergo istis Beatis qui resignauerunt, venerabilis Albertus laudandus est permaximè. Veniens itaque Albertus Coloniam post resignationem ad Fratres suos, magno cum fauore, ut decuit, suscipitur ab eisdem: & mox

mox iuxta morem pristinum scribebat Libros, & docebat indoctos, regulari obseruantia in omnibus subiectus; tantò perfectior in singulis quæ agebat, quantò gradum excellentiorem in Sacerdotio & Magisterio occupabat.

CAPVT XXXVIII.

Albertus fundat Monasterium Virginum, & Chorum Fratrum construxit ob rationabilem causam: & de reuerentia ei exhibita ab omnibus ob suam probitatem:

ALIOQUANTO autem elapso tempore venerabilis Albertus insigne Sanctimonialium Monasterium fundauit sub cura Ordinis Fratrum Prædicatorum apud Zuzatum quod Paradisus dicitur. Continuisque virtutum exercitiis florens, in Dei opere indefessus, cum Fratrum necessitatem cernebat, studuit quantocyùs releuare: locum namque Chori pro psallentium Fratrum caterua considerans nimis esse angustum, de Maiorum suorum beneplacito latiore fecit, fultus Fidelium

M 4

auxilio

auxilio in opere incepto. De quo retro
 summum Altare ob eandem causam
 post obitum ipsius in vitrea fenestra,
 vbi ipse depictus est vnà cum Archi-
 episcopo Coloniensi, qui eum sepultu-
 ræ honorificè tradidit, hi versus inscri-
 pti sunt:

*Condidit iste Chorum Praesul, qui Phi-
 losophorum*

*Flos & Doctorum fuit Albertus, scho-
 la morum,*

*Lucidus errorum destructor, obexque
 malorum.*

*Hunc rogo Sanctorum numero Deum
 adde tuorum.*

Et qui virtutibus plenè adornatus exti-
 tit, ab omnibus amabatur; in reueren-
 tiaque magna habitus est non solùm
 apud populares, sed & ab ipsis Prælati-
 plurimùm honorabatur: vnde Reue-
 rendissimus Archiepiscopus Coloniën-
 sis Siffridus de Westerborch, qui affe-
 ctuosè Patrem Albertum dilexit, con-
 cessit eidem vt in sua diœcesi, vbi-
 que rogatus fuisset, in Pontificalibus
 celebraret, & alia quæ Pontificis sunt
 exerceret. Vnde multas Ecclesias in ea-
 dem diœcesi consecrauit, Ordines quo-
 que

que pro eodem Domino prefato Siffri-
do quandoque celebrare solitus erat.
Eandem etiam reuerentiam ei cetera-
rum Ecclesiarum Pontifices, quando in
eorum territoriis erat, detulerunt: vnde
quodam tempore in Argentina rogatus
ab eiusdem ciuitatis Episcopo, ferè cen-
tum Clericos ad Ecclesiasticos promo-
uit Ordines vna die. Sic & Basileæ Ec-
clesiam Fratrum in honorem beati Do-
minici Patris sui dicitur consecrasse.
Fertur insuper multa Sanctorum cor-
pora in Coloniensi vrbe, Deo reuelan-
te, venerabiliter de terra transtulisse.

CAPVT XXXIX.

*Albertus cum magna deuotione bien-
nio ante mortem suam transtulit
sanctam Cordulam.*

CONTIGIT enim suo tempore, anno
videlicet M. CC. LXXVIII. sub Ioan-
ne Papa XXI. Rodulpho autem Rege
Romanorum, & sub Siffrido Archiepi-
scopo Coloniensi prædicto, in die san-
cti Valentini martyris, sequens reuela-
tio de corpore sanctæ Cordulæ virgi-
nis,

M 5 nis,

nis, quæ fuerat ex Reginis sanctarum Virginum cum beata Virgula interfectarum, de cuius translatione apud Fratres sancti Ioannis, hæc quæ sequuntur ad integrum habentur temporibus Alberti conscripta. Post trinam, inquit, admonitionem factam cuidam Fratri Ordinis sancti Ioannis in Colonia de corpore sanctæ Cordula, quæ fuit una de societate beatarum undecim millium Virginum, inventum est corpus eiusdem sanctæ Virginis cum diuersis insignibus, quæ apud corpora earundem Virginum consueuerant inueniri. Quo in loco suauissimi odoris fragrantia etiam respersa est. Sed Prior præfati Fratris anxius quid ageret circa tam arduum negotium, consilium petere non distulit. Vnde cum illis temporibus vir reuerendus & venerabilis Dominus Albertus Ratisponensis Episcopus, Ordinis Predicatorum, Professor sacre Theologie, qui illis diebus in scientiis & studiis liberalibus, tam diuinis quàm humanis, nulli, ut creditur, secundus habitus, in sancta ciuitate Coloniensi frequenter moram traheret, eò quòd iam senio confectus in ea locum habitationis perpetuæ delegisset, eundem celerius adiit consilium ab eo super ijs petiturus,

rus, dimissis medio tempore sacris illis ossibus discoopertis & intactis. Veniens itaque apud dictum Pontificem, narrauit ei per ordinem historiam facti super tribus apparitionibus istis, & non minus de sacri inuentione corporis. Quibus auditis, reuerendus ille Pater latibundus efficitur, & exurgens ait: Vadam & ego visurus quomodo Dominus visiones has magnas opere adimpleuerit. & secutus Priorem iam nominatum, venit ad domum Fratrum Ordinis sancti Ioannis: qui auditis verbis Fratris Imgebrandi inuentoris Reliquiarum, resolutus in lacrymas, laudans Deum ex intimo sui cordis, & illam hymnologiam Te Deum laudamus, ab omnibus inibi congregatis cantari precepit in excelsis: ipseque indutus suis Pontificalibus eleuauit de terra, & transtulit easdem Reliquias cum omni solemnitate qua decuit, in Ecclesiam Fratrum Ordinis sancti Ioannis, & ipse deuote peractis Missarum solemnibus reposuit eas in loco decenti infra Chorum; ubi tunc eadem die; & post interualla temporum, ad laudem Dei & sanctæ Cordulæ miracula plurima facta fuisse referuntur. hæc omnia in præfatæ Virginis Legenda de verbo ad verbum sunt

posita, & ibidem ad plenum habetur trina reuelatio facta Fratri Imgebrando, & ab Alberto examinata.

Possumus sanè ex præfatis notare, quantæ affectionis in vera deuotione Albertus fuerit, cùm hanc perfectam deuotionem esse noscimus, qua mens liquefacta spirituali dulcedine etiam corpus in lacrymas resoluit. Ecce huic viro tam parua occasio, puta reuelatio & visio corporis vnus sacræ Virginis, lacrymandi ex deuotione contulit vber-
tatem, & nobis permaxima beneficia à Deo præstita vix per modicum lapideum cor possunt emollire. Ipse autem lacrymandi facilitatem ex crebra deuotione credendus est habuisse, vt quasi ex habitu in ipso generato in promptu lacrymas haberet. signum namque generati habitus est, sine difficultate ire in opus. Suspirabat siquidem & ipse ad cælestia, & ideò de supernis ciuibus audiens vel cogitans, incolatum præsentis deplorat miseriam, tendens ad illam patriam, vbi nulla suspiria sunt tristitiæ, sed pax & sempiterna lætitia. Nec senili ætate grauatus, retractus est à sanctarum Reliquiarum visitatione, quin & laudem

laudem Deo ex intimo sui cordis lætābundus redderet cum Missarum solemnī celebratione; cū tamen tunc temporis venerabilis senex decrepitus esset, videlicet LXXXV. annorum, duobus quasi annis ante mortem: veteranus enim erat ætate, sed florebat virtute iuuenescens, ingressurus in illam patriam, vbi annorum numero nemo deficit.

CAPVT XL

Alberto Colonia reuelatur obitus sancti Thomæ, qui in Campania partibus obiit: & de lacrymis eiusdem Alberti quas ex deuotione fudit.

SED ex alio quodam facto ipsius feruens desiderium ad Christum ostenditur: illo siquidem quod legitur in Legenda beati Thomæ, atque in Chronica religiosi Patris Antonini, vbi sic habetur de ipso: *Cū beatus Thomas Aquinas Alberti discipulus in Campania partibus mortuus esset corpore, videtur cum Angelis in calis; ecce eadem die venerabilis Albertus cum alijs Fratribus*

278 B. ALBERTI MAGNI
tribus Colonia in mensa residens cibum
percepturus, subito resolutus in fletum,
vehementer lacrymari cœpit. cuius fletus
causam cùm Prior ceterique Fratres in-
stanter ab ipso inquirerent, respondit ille:
Frater Thomas de Aquino filius meus in
Christo, qui fuerat lumen Ecclesie, de
hac luce migravit. At illi notantes diem,
reperitum est sanctum Doctorem migrasse
eo die quo Alberto de transitu Thomæ di-
vinitus fuerat reuelatio facta. Profectò
hac reuelatione omnipotens Deus ni-
hil aliud insinuare voluit, nisi quia cer-
tum ipsum Albertum de sua beatitudi-
ne redderet, dum Thomæ transitum ad
cæli gaudia demonstravit: Albertus ve-
rò fundendo lacrymas quasi de suo in-
colatu ingemiscens, desiderare se cæle-
stia testatur.

CAPVT XLI.

*Quòd Albertus multis profuit, &
quid in Concilio Lugdunēsi egerit.*

Eo verò tempore quo beatus Tho-
mas migravit ex hac luce, Lugdu-
nense Concilium instabat celebran-
dum:

dum : quare & ipse idem Sanctus dum in via esset ad idem Concilium iturus, infirmitate præoccupatus, ad Monasterium Ordinis Cisterciensis, quod Fossa noua dicitur, declinavit : vbi & diem clausit extremum vii. die Martij, quæ dies, vt dictum est, Alberto reuelata fuerat Colonia nondum egresso ad præfatum Concilium ; sed statim post hanc reuelationem, quia & ipse Albertus Concilio interesse debebat, iter versus Lugdunum arripuit : veniensque Lugduni inuenit congregatos Ecclesiæ Prælatos, inter quos fuerunt septem Reges, quingenti Episcopi, Abbates & alij Prælati plurimi, Græcorum Nuntij centum viginti ; de Prædicatorum autem Ordine præter alios doctos viros Episcopi plus quàm triginta clarissimi : quibus tamen eminebant duo ceteris clariores, scilicet Frater Petrus de Tarentasia, Episcopus Cardinalis Ostiensis, qui postea dictus est Innocentius Quintus. Hic in exequiis Domini Bonauenturæ paulò antè ad Cardinalatum assumpti, atq; defuncti in eodem Concilio, sermonem fecit, habens pro themate, *Doleo super te, frater mi Iona-*
tha.

tha. Alius autem fuit Frater Albertus quondam Ratisponensis Episcopus, qui coram Domino Papa Gregorio XI. atque Concilio verbum fecit pro Domino Rege Romanorum, sumens pro themate illud, *Ecce ego mittam eis saluatorem & propugnatorem qui liberet eos.* In quo Concilio credimus non modicum profectum Ecclesiæ Albertum attulisse sua doctrina. Ipse namque ait in secunda Parte suæ Summæ, Græcos coactos fuisse in Concilio Lugdunensi suum reuocare errorem, quo dicebant fornicationem simplicem non esse peccatum; contra quem errorem etiam in Summa eadem ipse idem Albertus disputat validis rationibus, vt suprâ patuit. Peracto verò Concilio Lugdunensi, venerabilis Albertus Coloniam rediens, operi Dei, prout illi consuetudo erat, insticit feruenter. Quanti autem feruoris in prædicando fuerit, suis verbis clarè ostenditur, cum in Litania, sicut præmissum est, gratiarum actiones referendo Virgini gloriosæ, dicat eandem Virginem potentia miracula loquendo per linguam eius indefinenter operari. Sed & quantæ dulcedinis in
affatu

affatu fuerit, hoc facto ostenditur sufficientissimè: quia suo tempore, dum ciuitas Coloniensis discordiam non paruam cum Comite Montensi, qui nunc Dux Montensis & Iuliacensis est, haberet; ipse pacem optatam cunctis mortalibus suo affatu & prudentia vtrisque contulit: ita vsque nunc mirantur qui de Senatu sunt Coloniensis ciuitatis, de sapientia ipsius Alberti, eò quòd in scriptis processum concordantiæ iam dictæ apud se habeant. Fertur etiam suo studio factum fuisse, vt Regularium Canonicorum Fratres in quibusdam partibus Alamanniæ ad regularem obseruantiam sint reducti.

CAPVT XLII.

Albertus vsque ad finem vite sue diuinis Scripturis fuit intentus.

SALVATORIS autem nostri informatus doctrina, quam auidè semper sitiebat, vsq; in finem, licet senio confectus, eandem legendo, scribendo, aliis propinare non destitit: vnde Librum de Corpore Christi, vt præfatus Frater Bernardus eius contemporaneus retulit

282 B. ALBERTI MAGNI
lit in sua Chronica, circa finem vitæ
plenum fide & deuotione scripsit. Si-
militer & deuotissimum Tractatum De
adhærendo Deo, quemadmodum ini-
tium eius Tractatus testatur, qui sic in-
cipit: *Cogitavi mihi aliquid ultimæ (in
quantum possibile est in huius exilij &
peregrinationis immoratione) depingere,
scriptitando de & super ab omnibus plena
& possibili abstractione, & cum solo Do-
mino Deo expedita, secuta, & nuda fir-
maque adhesionem: præsertim cum ipsius
Christiane perfectionis finis sit charitas,
qua Domino Deo adheretur, &c.* Quem
Tractatum si inspexeris apertis oculis,
tamquam in speculo, Alberti mentis
faciem ab omni labe alienam videbis:
quod magis lectione ipsa inuenies ve-
rum, quàm nostra persuasione.

CAPVT XLIII.

*Numerus Librorum Alberti, tam in
Theologia quàm in Philosophia.*

ET quia flosculos varios, spiritua-
lem de se spirantes suauitatem, ex
Libris ipsius colligere possemus, ne tæ-
dium

dium ob prolixitatem legentibus præstemus, super sedendum esse puto de huiusmodi. Sed ut superficialiter sciatur quantum doctrinando Ecclesiæ profuit, Libros eius enumerare libet. In primis igitur, ut à Canonica incipiamus Scriptura, fecit ipse venerabilis Albertus Opus egregium super totam Bibliam, quoad vetus & nouum Testamentum per modum Postillæ, exponendo Legem per Legem, ut videre possis, suam Postillam nihil aliud esse nisi catenam inuincibili veritate connexam; in qua reperies varia & occulta quæ paucis in notitiam veniunt. Scripsit quoque super multos libros Bibliæ, eo modo quo scripsit naturalem Philosophiam per Tractatus & Capitula diuidens & distinguens. Quoad Bibliam, libros quos vidi, notare placuit. Per modum verò Postillæ hos vidi: super Isaiam, Ieremiam, Ezechielem, Danielem, super Iob, super duodecim Prophetas minores, super Baruch, Lamentationes Ieremiæ, super Matthæum, Marcum, Lucam, Ioannem, & Apocalypsim. Nosco autem virum quemdam honestum & doctum, qui Albertum
habet

habet super Apostolum Paulum quoad omnes Epistolas, vt fide digni dicunt. Item ad petitionem Fratrum scripsit Summam Theologiæ, quæ intitulatur, *De mirabili scientia Dei*. habet verò hæc Summa, vt ipse in prima Parte eiusdem, quæstione quinta, articulo vltimo dicit, quatuor Partes siue Libros. Primus agit de Deo secundum se & conditiones suæ perfectionis. Secundus, de creaturis & vitiis. Tertius, de Christo & virtutibus. Quartus, de Sacramentis ac gloria resurrectionis. Incipit autem sic: *Mirabilis facta est scientia tua ex me*. Quidam autem dubitant an completa sit hæc Summa, eò quòd Colonia non possunt nisi duæ Partes inueniri, v. h. Item scripsit quatuor scripta super Libros quatuor Sententiarum, v. h. Et præter hæc quatuor scripta, quæ nota sunt omnibus, & in communi vsu reperiuntur; vt quidam aiunt, & alia scripta super Sententias; quod non incredibile videtur, eò quòd pluries Sententias legerit in diuersis locis. Item scripsit Summam de Quatuor coæquæuis, v. h. Item scripsit librum de Homine, v. h. Item de Bono secundum com-

communem intentionem: in hoc siquidem Libro de virtutibus singulis determinat, & de Legibus, & aliis multis, v. h. Item Librum de Perfectione vitæ spiritualis. Item librum de Mysterio Missæ, v. h. Et licet multi scripserunt de Officio Missæ, vt patet in ijs qui Rationalia diuinorum composuerunt; nullus tamen ei similis inuenitur, nec pulchrior aut deuotior. Item scripsit copiosissimè vnum Librum de Corpore Christi, seu de Eucharistia, circa finem vitæ suæ, de quo Libro supra dictum est, v. h. Item scripsit alium Librum de Eucharistia, cuius Prologus sic incipit: *De sacrosancto Corporis Domini locuturi Sacramento, proponimus donante Deo, &c.* Diuiditur autem Liber per Sermones, quibus semper præmittit illud thema, *Venite, comedite panem meum*, v. h. hunc Librum nonnulli adscribunt sancto Thomæ, cum tamen Alberti sit, vt superius probatum est. Item scripsit Librum de Laudibus beatæ Virginis Mariæ, ex inaudita deuotione ad eandem, in quo miro modo laudes ipsius describit, v. h. Item Librum contra Wilhelmistas impugnantes Religiosos; de quibus

286 B. ALBERTI MAGNI
bus superiùs in visione de Alberto ha-
bita notatum est. Item Librum de Mu-
liere forti, cuius initium est: *Landes Ec-
clesia describit Salomon in figura mulieris
fortis, &c.* In hoc Libro continentur ma-
teriæ aliquæ solemnissimæ pro Prædi-
catoribus: si quis enim habuerit huius
Libri practicam, cognoscat quantæ vir-
tutis sit; quia ad diuidendum vnâ
auctoritatem, non est in aliquo Opere
alicuius Doctoris modus nobilior, v. h.
Item librum de Partu hominis. Item
librum de Formatione hominis in vte-
ro. Item Librum multarum Quæstio-
num determinatarum. Item Librum
de Origine & immortalitate animæ.
Item multas Profas siue Sequentias de
beata Virgine, & multa alia ad Parisien-
ses. Item scripsit, vt communiter fertur
in Ordine, Sequentiam de Trinitate,
quæ incipit, *Profitentes*; & cantatur in
Ordine Fratrum Prædicatorum. Item
scripsit Orationes super quatuor Li-
bros Sententiarum, quoad omnia quæ
in ijs continentur, v. h. Item Orationes
super Euangelia Dominicalia per to-
tum annum, v. h. Item scripsit vnâ Li-
taniâ in hunc modum, vt quasi de sin-
gulis

gulis Sanctis vnam singularem faciat Orationem, v. h. Item, licet super Missam scribendo, & in Postilla Dominicam Orationem subtiliter & pulchrè exposuerit; tamen specialem Tractatum super eadem Oratione composuit, vt à quodam docto viro didici, qui hunc in Italia reperiri affirmabat. Item scripsit super Dionysium de Cælesti hierarchia. Item de Ecclesiastica hierarchia. Item de Diuinis nominibus; quem Librum etiam legit Colonia, cum beatus Thomas ibidem discipulus eius extitit. Item de Mystica Theologia. Scripsit denique super Epistolas eiusdem beati Dionysij: primò super quinque epistolas ad Gaium Monachum: item ad Sospitrem, ad Polycarpum, ad Demophilum, ad Timotheum De symbolica Theologia, super Epistolam ad Ioannem in Patmos, super epistolam ad Appellionem: hæc omnia Commenta quoad Libros Dionysij Coloniae reperiuntur, v. Item scripsit Librum de Arte prædicandi. Item Librum de Reparatione hominis lapsi.

Ad nimiam instantiam & petitionem Fratrum suorum, vt testatur in principio

pio

pio libri Physicorum, dictavit modo mirabili omnes Artes liberales humanasque scientias, scilicet Philosophiam Naturalem, Moralem, Rationalem, Mathematicam, & Metaphysicam. Ipse enim cunctis dictas scientias ad plenum scire desiderantibus sic utiliter elaboravit, ut viam sciendi & intelligendi prius omnino ignotam facilem traderet. Hoc autem sciendum, quod præ omnibus qui in Philosophia scripserunt, Alberto magis est post Aristotelem credendum, eò quod ipse omnium præ philosophorum scripta perlustravit, & in quibus verum vel falsum dixerunt vidit; imò cum & ipse magis præ omnibus in ijs quæ naturalia sunt sit expertus: & licet aliqui præsumentes de sua Metaphysica vel Logica, argumentis quibusdam possunt eum impugnare; puto hoc non esse curandum, cum ipsemet Albertus dicit, magis esse credendum unicuique in sua arte experto. Nam in secundo suo scripto, distinctione XIII. ubi disputat de luce quid sit, inter alia verba in solutione ita ait: *Sciendum tamen, quod Augustino in his quæ sunt de fide & moribus plus quam Philo-*

Philosophis credendum est si dissentiunt: sed si de medicina loqueretur, plus ego crederem Galeno vel Hippocrati: & si de naturis rerum loquatur, credo Aristoteli plus quàm alij experto in rerum naturis. hæc Albertus loco præallegato. De ijs autem quæ præsumunt de suis argumentis Metaphysicalibus, vel etiam qui Logicaliter aliquando argumentantur, proculdubiò quandoque in naturalibus decipiuntur si ignorant naturas corporum Physicorum; quemadmodum benè notat idem venerabilis Albertus in suo Libro Mineralium, vbi reprobatur quemdam nomine Gilgil, qui probare voluit, cinerem esse materiam metallorum; & arguebat sic: Quorum est vnus modus congelationis & vnus modus liquefactionis, eorum est vna materia: sed videmus quòd per assationem fortem calidi & sicci cinis liquatur in vitrum, qui congelatur frigido & liquatur calido sicco sicut metallum: ergo vitri & metalli vna est materia. Hoc argumentum & similia alia fecit Gilgil, quæ Albertus ibidem proponit & soluit. sed ante solutionem argumentorum, sic ait Albertus: *Hæc autem*

N

incon-

inconuenienter & stultè dicta sunt, quoniam iste Gilgil Metaphysicus & non Physicus fuit; sed de Metaphysica sua in Alchimia presumens, presumpsit mentiri de Physicis. hæc Albertus, qui postquam dedit solutiones argumentorum, & apposuit propriæ sententiæ rationes, sic adiunxit: *Et hoc Gilgil ignorauit.* Sic reuerà quidam magni suis argumentis decipiuntur, quemadmodum hic Gilgil, ignorantes naturas Physicorum corporum. Sed utinam in Theologicis quæstionibus quidam non deciperentur, ratiocinationibus suis plus adherentes quàm oportet! de quibus frequenter etiam Albertus notat in suis scriptis, de argumentationibus illorum sic inquires: *Hæc deliramenta putamus esse.* Et quamuis ipsemet quandoque tales quæstiones, quæ scholasticæ sunt, habet; testatur tamen hoc se facere plus coactè quàm voluntariè, dicens: *Nostrò tempore quia hæreses importuna sunt, respondebimus quantum pro defensione fidei oportet, & non amplius super huiusmodi.* De quibus omnibus multos passus adducere possemus ex suis Libris, sed breuitati in Legenda studendum est.

est. Et quia talibus argumentationibus se hoc tempore multi nimis inuoluunt, videmus plures etiã magnos viros magis opinionibus grauatos quàm scientia ornatos; vt impleatur illud Sapientis: *Fecit Deus hominem rectum, & ipse se inuoluit multis questionibus.* Inde iam quasi sectæ sunt diuisæ à se inuicem, non veritatem sed propriam laudem quærentes, & dicunt sicut illi quibus Apostolus impropere, *Ego sum Cepha,* *ego Pauli, ego Apollo.* Imò quod deterius est, si aliter dicitur ab aliquo quàm ipsi opinantur, falsitatem putant; & sic vnum tenent Doctorem, vt aliorum Magistrorum dicta putent errores, non attendentes quid dicatur, sed quis. Quorum contentiones Albertus signanter notat in suo Commento super Libro peri hermenias in principio, vbi sic ait: *Quod de actore quidam quarunt, supervacuum est, & numquam ab aliquo Philosopho quesitum est, nisi in scholis Pythagora; quia in illius schola nihil recipiebatur nisi quod fecisset Pythagoras: ab aliis autem quesitum non est; à quocumque enim dicta erant recipiebantur, dum probata veritatis haberent rationem.* *Causa*

Eccli. 7.

1. Cor. 1.

etiam efficiens extrà est, & ab ea neque
 habet res firmitatem, neque infirmitatem,
 sed potius à ratione dictorum. hæc Alber-
 tus. Cùm autem locus ab auctoritate
 eò certior est, quantò per sapientio-
 rem confirmatur; & ille sapiens sit qui hu-
 milior & sobrius magis, quia Sapientia
 increata sobrietatem docet, & in humi-
 libus quiescit; constat profectò hos à
 sapientia alienos esse qui ita præsumunt
 de opinione sua, vt non possint audire
 alienam: à quibus venerabilis Alber-
 tus, ne cum insipientibus & præsu-
 mentibus computaretur, alienus est;
 quia quasi nunquam suas ponit opi-
 niones cum præiudicio aliorum. Vnde
 eò certior sua doctrina, quantò ipse per
 sobrietatem atque humilitatem erat sa-
 pientior. In primis igitur scripsit super
 octo Libros Physicorum, v. De cælo &
 mundo, v. De natura locorum, v. h. De
 causis proprietatum elementorum. De
 generatione & corruptione. De Scien-
 tia Meteororum, v. h. De Vniuersali-
 bus. De anima, v. h. De nutrimento &
 nutribili, v. h. De somno & vigilia, v. h.
 De diuinatione & prophetia. nec puta-
 re debent inscij quòd de diuinatione
 super-

superstitiosa hic Liber sit, sed de naturali; de qua dicit in secundo scripto, Distinctione VII. vbi sic ait: *Pro tanto concedo diuinationes astrorum sicut Augustinus, & non amplius.* Nec similiter de prophetia quæ donum est, vt Theologi accipiunt; sed naturali, de qua in De somno & vigilia aliqua posuit. Item De sensu & sensato, v. h. De motibus animalium, v. h. De respiratione & inspiratione, v. h. De differentia spiritus & animæ. De intellectu & intelligibili, v. h. De iuuentute & senectute, v. h. De morte & vita, v. h. De vegetabilibus & plantis, v. h. De animalibus Librum diuisum in multos libros partiales, qui de manu propria eius conscriptus Colonia in Prædicatorû Conuentu habetur, sicut & super Matthæum, v. h. Item scripsit paruum Summam Philosophiæ, quæ intitulatur *Philosophia pauperum*; quidam autem dubitant an sit eius, v. h. Item Librum contra Auerroistas. De vnitatem intellectus, Libros tres. Quæstiones contra Auerroistas. Item Librum De vnitatem formæ. Item Librum vnum quindecim Quæstionum. Item notandum quòd est Liber qui in-

294 B. ALBERTI MAGNI
titulari solet, *Albertus de natura re-
rum*. fed hic non est eius, fed ipsius Fra-
tris Thomæ, auctoris Libri Apum, Al-
berti discipuli; & hoc constat verum
esse ex Prologo Libri Apum, & etiam
ex ipso Libro de Naturis rerum: in Pro-
logo enim Libri Apum dicit se colle-
gisse Librum de Naturis rerum per
quatuordecim vel quindecim annos;
& hoc idem ait in Libro de Naturis re-
rum: imò & stilus indicat quòd ab Al-
berto editus non sit Liber ille, & hoc
idem testatur Frater Iacobus de Zuza-
ro, Magister in Theologia, in sua Chro-
nica: qui etiam dicit de eodem Thoma,
quòd ipse transtulit omnes Libros Ari-
stotelis, Rationalis, Naturalis, & Mo-
ralis Philosophiæ, & Metaphysicæ, de
Græco in Latinum, verbum è verbo,
quibus nunc vtimur in Scholis, & hoc
ad instantiam sancti Thomæ de Aquino;
nam temporibus Alberti translatione
veteri omnes communiter vteban-
tur. Quæ autem translatio verior sit,
hæc scilicet noua, vel antiqua, mihi non
constat. Sed & ipse idem Thomas, au-
ctor Libri Apum, in Libro de Naturis
rerum dicit se transtulisse vnum Li-
brum

brum cuiusdam Philosophi nomine Tetel De scripturis lapidum in Latinum. Ex qua autem lingua, Hebræa scilicet vel Græca, non dicit. Scripsit etiam Albertus Magnam Philosophiam, scilicet Moralem, valdè per longum super Libros Ethicorum dupliciter, scilicet per modum commenti, & per modum scripti, v. h. De Monastica Libros quinque, v. h. De Oeconomica Libros quatuor, v. h. De Politica Libros octo, v. h. Item exposuit ad litterã omnes Libros Moralis Philosophiæ Aristotelis. Item Problemata Aristotelis. Item exposuit etiam tres Libros Rhetoricorum.

Omnes scientias Mathematicas copiosissimè pertractavit : nam ipse fecit Summam De scientia Arithmeticæ. Item aliam De scientia Musicali. Item aliam De scientia Geometriæ. Item aliam De scientia perspectiua. Item aliam De scientia Astronomiæ. Item commentavit Arithmeticam Boëtij, Musicam eiusdem, Geometriam Euclidis, Almagestum Ptolemæi, Speculum Astrolabicum. Et notandum quòd Astrolabium non est omnino illicitum; sed tunc tantùm quando quis eo vitur

296 B. ALBERTI MAGNI
ad quod institutum non est; sicut illi
qui per tale instrumentum diuinare vo-
lunt & indicare furem ignotum, & si-
milia, quod in Iure reprobaturum est. Vti
autem Astrolabio vt Astronomi, sine
superstitione, licitum est. Dicitur autem
Astrolabium, eò quòd per ipsum of-
tenditur qualiter astra labuntur. Item
scripsit super Perspectiuam Alacenis.
Item fecit librum De sphaera mundi.
Librum astrorum. De Alchimia autem
scripsit aliqua in Libro Mineraliù, v. h.
vbi fallacias ostendit Alchimiatarum,
& errores varios eorumdem, dicens
quòd ferè omnes deceptores sunt. De
Libro autem qui *Semita recta* dicitur,
superiùs probatum est quòd Alberti
non sit; imò specialiter iste Liber dam-
natur ab Alberto in Libro Minera-
lium, vt patuit. Item fecit Albertus
Speculum Astronomiæ, in quo repro-
bat scientias magicas, scilicet Nigro-
mantiam quæ pluribus modis fit; ima-
gines Astronomicas, quas vicinitatem
dicit habere ad Nigromanticas, & ideò
non vult eas defendere. & addit, *Non
commendo eas.* Damnat etiam in eodem
Speculo Geomantiam, Hydromantiam,
Pyro-

Pyromantiam, Aërimantiã, Chiro-
 mantiam, Auruspiciũ, Horoscopiam,
 Annulos, Præstigia; atq, Libros Astro-
 nomiaë licitos ab illicitis distinguit; vbi
 autem dubium est, sub dubio derelin-
 quit. damnatq̃ ibidem characteres &
 suffumigationes Nigromanticorum &
 Specula, v. h. Item fecit Librum de Na-
 tura deorum in plures partes distin-
 ctum. Item Librum de Secretis secre-
 torum. Hic alius est ab alio qui intitu-
 latur *De secretis mulierum*, & Alberti
 non est, vt supra probatum est. Item Li-
 brum de Duodecim Alphabetis. Item
 Librum de Interpretationibus somnio-
 rum; & qualiter hæc interpretatio quan-
 doque sine superstitione fit, in suo De
 somno & vigilia aliquo modo notatum
 est. Item Librum de Magistris purgan-
 dis & eligendis.

In Logicalibus scripsit per longum;
 scilicet de Vniuersalibus Librũ vnum,
 de Prædicamentis, de Sex principiis,
 super Peri hermenias, v. h. de Diffini-
 tionibus, super Libros Priorum Topi-
 corum, v. Posteriorum Elenchorum.

Item de Libris Grammaticalibus fe-
 cit Summam Grammaticalem. Item

N 5

fecit

298 B. ALBERTI MAGNI
fecit Librum de Arte Rhetorica. Item
exposuit antiquos Doctores Gramma-
ticales, scilicet Priscianum in maiori &
minori voluminibus, & alios Aucto-
res. Item altissimo stilo scripsit primam
Philosophiam, quæ Metaphysica dici-
tur, in qua posuit XIII. Libros, v. h. Item
Librum de Causis, ad complementum
Metaphysicæ, v. h. Fecit Librum de Me-
dicina. Item Librum de Lanificio. Item
Librum de Aratura. Item Librum de
Agricultura. Item Librum de Nauiga-
tione Et multa alia tam in Theologicis
quàm alijs scientijs edidit, quæ ad noti-
tiam nostram non peruenerunt. Notan-
dum tamen, quòd isti Libri hîc enumé-
rati, feruntur ab Alberto editi; non ta-
men inueni eos omnes signatos in Le-
genda quæ Coloniae habetur, nec in ip-
sa quæ apud Zuzatum est, vbi Mona-
sterium ipse Albertus instituit; sed in
alijs Libris quibusdam qui contine-
bant ipsam Legendam reperi; quapro-
pter non sum ita certus de omnibus hîc
enumeratis, quemadmodum de illis
quos vidi. Et licet non sit impossibile
ipsum fecisse hos omnes, solent tamen
quandoque attribui Libri Doctoribus
qui

qui ipforum non sunt; ideo volui notare signanter quos vidi, vel quos habemus in nostro Conuentu Coloniensi, ne alicui dubium super his oriatur. De aliis autem hinc positis specialiter qui rarò reperiuntur, vt est de Secretis secretorum, & nonnullis in Astronomia; potest Lector prudens faciliter, si in Alberti doctrina peritus est, inuenire ex stilo & materia si ipsis sunt vel nondum ad manus legentis peruenerint. Quos autem vidi, tali signo notavi, v. Si verò vidi, & habemus, huiusmodi volui notare signo, v. h. vt de leuitate non arguamur: Sancti enim mendaciis commendari non volunt, cum veritatem constat eos amasse, & nunc amare.

CAPVT XLIV.

Qualiter indicauit Fratribus signum sui obitus, & qualiter beata Virgo ipsi hoc signum promiserat.

CVM verò quadam vice venerabilis Albertus iam senio confectus in Coloniensi Conuentu legeret præsente copiosa audientium multitudine; in

colligendis ac dicendis quibusdam rationibus memoria ipsius vacillabat. Cumque omnes praesentes, ex hoc quod acciderat, essent non modicum stupefacti, ipse Albertus, post paululum temporis quo tacuerat, spiritu confortatus, in eisdem Scholis, omnibus praesentibus dixit: *Audite, quaso, Fratres charissimi. En refero vobis noua pariter & antiqua. Cum enim in annis iuuenilibus constitutus hebes ingenio essem, nec sociis in studio aequalis haberer, sed sine profectu minor in scientia mansissem; quadam sum puerili impatientia permotus ob huiusmodi hebetudinem, quia nondum professus, de Ordine exire mente disposui. Cum igitur sic perseuerarem in proposito concepto, ecce in somnis visio mihi talis illabitur. Videbar namque mihi scalam muris Conuentus apponere, preparans me ad recessum: cumque scalam sic imaginariè ascenderem, aspicio ex aduerso quatuor venerandas personas, vultu multum preclaras; quarum una primò me descendere impulit quasi ad casum. Secundò ascensum peto, & iterùm impulsus sum à secunda. Cum verò tertio ascenderè tentassem, ait tertia ad me: Et quae causa tui ascensus in-*
uere-

uerecundo aspectu? At ego illi: Obtusus ingenio sum, ceteris inferior scientia maneo; præ rubore ex Ordine hoc recedo. At illa: Ecce nobiscum est dulcis illa Genitrix Dei Maria, misericordiae mater, cuius nos sumus ancilla: si ad hanc refugium habueris, unâ tecum ad hanc preces fundemus pro te, ut, quod postulas, impetrare valeas. Quo audito, latatus sum in his quæ dicta sunt mihi; & dico ad illas: Libenter facio quæ dicitis; sed deprecor ut aduocatas vos habeam apud illam in ijs quæ desidero. Orabant igitur pro me Genitricem Dei quæ ait ad me: Quid tibi petis dari? Cui ego: O Domina, Philosophiæ scientiam dari mihi postulo tua intercessione. Impetrasti, inquit illa; ecce data est petitio tua: sed studio diligenter intende. Mansi igitur in Ordine sic exhortatus ab illa, consecutus oratione & studio per gratiam Dei quod in promissione acceperam. Sapissimè quoque impetrari oratione, quod legendo capere nequibam. Frequenter autem Matrem misericordiae Genitricem Dei gemitibus & orationibus rogare consueveram, ut lumine diuinæ sapientiæ illustrari mererer interuentu suo; ac in fidei soliditate cor meum confirmaret, ne Philosophorum rationibus

illaqueatus de Christi fide dubitarem. Tandem verò piissima illa Mater mihi apparens, consolando dixit: Esto fideliter in studio & virtutibus perseverans; Deus namque tua doctrina Ecclesiam suam totam illustrare disposuit; & ne in fide vacillare te contingat, omnis Syllogistica ars ante mortem tuam auferetur à te, & in innocentia puerili atque sinceritate ac veritate fidei ab hoc seculo te Deus assumet. Notitiam verò huius temporis hoc signo scies, quia defectum memoria in publica sustinebis lectione. Fratres igitur amantissimi, quoniam hæc eveniunt, iam cognosco tempus adesse. Unde nunc coram vobis confiteor publicè & protestor, omnes ac singulos fidei Christianæ articulos me firmiter & incunctanter credere. Supplico denique humiliter & devotè, Ecclesiastica mihi exhiberi Sacramenta tempore opportuno. Si autem aliquid dixero vel scripsero in futurum, nullius ponderis æstimetis, si fidei non concordat. Quibus dictis, profusus lacrymis de cathedra descendit. Quæ res dum Reverendissimo Domino Archiepiscopo Coloniensi Domino Siffrido de Westerburch in notitiam devenisset, qui
ipsum

ipsum multum dilexerat, compassionis affectu lacrymatus est.

CAPVT XLV.

Albertus iam senex sibi mortem sciens imminere, quotidie visitat sepulchrum suum, legens Vigiliis Mortuorum pro se; & de obitu ipsius ac sepultura.

ITAQUE venerabilis Pater Albertus tali signo sui recessus certificatus, ex tunc numquam aliquid scripsit; sed quasi puer innocens & columbinus inter Fratres, quamdiu superuixit, conuersatus est, orationibus continuis insistendo. Nam locum suæ sepulturæ quotidie visitans, Vigiliis Defunctorum pro se, iam mundo mortuus, dicebat. Post hoc autem, breui temporis spatio interiecto, anima illa laboriosa & sancta carne soluta est: anno siquidem Domini M. CC. LXXX. quintadecima die Nouembris, consummatis vitæ suæ annis octoginta septem, gloriosus senex in cella sua sedendo super sedile, circumstantibus eum Fratribus, ac orantibus,

bus, vbertimque flentibus, in Coloniensi Conuentu feliciter in Domino obdormiuit; completis verò in Ordine Fratrum Prædicatorum annis ferè septuaginta. Congregatione igitur facta omnium Collegiatarum Ecclesiarum in Colonia, necnon Nobilium in circuitu per Dominum Siffridum Archiepiscopum sæpè dictum, solemniter ac digna cum veneratione tumulatur in Choro Fratrum Prædicatorum ante Altare maius. Epitaphium verò lapidi inscriptum quo sepulchrum clauditur istud est: *Anno Domini M. CC. LXXX. xvii. Kal. Decembris, obiit venerabilis Dominus Frater Albertus quondam Ecclesie Ratisponensis Episcopus, Ordinis Prædicatorum Magister in Theologia. Requiescat in pace, Amen.* Aliud autem Epitaphium dependens ad sepulchrū ipsius tale est:

*Phoenix Doctorum, ac paris expers,
Philosophorum*

Princeps, verborum vox fundens dogma sacrorum

*Hic iacet Albertus, præclarus in orbe,
disertus*

Præ cunctis, certus assertor in arte repertus,

Maior

Maior Platone, vix inferior Salomone.

*Quem tu Christe bone Doctorum iun-
ge coronæ.*

*Annis bis denis minùs actis mille
trecentis*

Christi nascētis, de corporis exit habenis

*Quinta post festum Martini luce, mo-
lestum*

*Omne, petendo Deum, transiit; agens
iubileum.*

*Qui legit hos versus, mox ad tumultum
retrouersus,*

*INCLINA dicat Collectam cum RE-
QUIESCAT.*

CAPVT XLVI.

*Quòd miracula fecit in vita, quæ ta-
men in particulari non sunt scri-
pta propter negligentia Fratrum.*

QVAMVIS autem miracula multa
venerabilis Albertus in vita per-
fecerit, scripto tamen in singulari non
sunt commendata ex incuria Fratrum:
nam & de beato Patre nostro Domini-
co legitur quòd multa miracula per ip-
sum facta obliuioni tradita sunt ob Fra-
trum

trum indiscretam humilitatem : quæ profectò humilitas inter Fratres & Alberti tempore perseuerabat, nec tunc miracula facere pro magno habebatur, cum multi ex Fratribus illo in tempore hoc dono claruerunt, sicut refert Liber qui Vitas-Fratrum intitulatur, & quem admodum Auçtor Libri Apum commemorationem de quibusdam faciens, particularia miracula tacet, nihilominùs tamen in generali ea ponere voluit, sicut facit de Magistro Salomone, de quo dicit, quòd in senio Ordinem Prædicatorum Coloniae intrauerat, & per totam Teutoniam doctrina & miraculis clarens, sanctissimo fine quieuit in Colonia; cuius tamen miracula in speciali non reperiuntur, nec locum sepulturæ scimus, sicut & de aliis & magnis & sanctis viris, quorum corpora ignorantur propter negligentiam & humilitatem Fratrum. Verùm & de beatissimo Augustino historiam scribens, penè nulla de eodem Doctore narrat miracula, nisi hæc tantùm, & quidem satis breuiter, dicens sub hac verborum forma: *Novi Augustinum pro energumenis orasse quibusdam, & liberatos à maligno.*

& a-

& alius quidam cum agrotum illi praesentasset, oravit pro eo Augustinus, & sanatus est. Non autem alia vel plura describit de Augustino miracula. Sic pari modo & Auctor Libri Apum Alberti vitam, tamquam discipulus eius per longum tempus existens, peroptimè sanctam nouit, vt testatur, de miraculis ipsius breuiter locutus est, dicens post alia in hunc modum: *De Alberto dicimus, quòd miraculis multis claruit, quae eius vita meritum ostendunt.*

CAPVT XLVII.

Quòd meritis Alberti Frater quidam à capitis dolore liberatur.

FRATER autem quidam graui dolore capitis vexatus, non diffidens de Alberti meritis apud Deum, cum fiducia accepto beati viri bireto imponit proprio capiti; & ecce protinus omnis molestia fugata est, pleneque conualuit.

CAPVT XLVIII.

*De miraculo quod contigit, antequam
fuit sepultus, circa eius venerabi-
le corpus.*

QVALITER verò Dominus de Al-
berti salute nos certos reddidit &
gloria, subsequens prodit miraculum.
Nam Scriptor Legendæ beati Thomæ,
ob commendationem discipuli maio-
rem, de Magistro Alberto mirabile
quid in eadem Legenda commemorat,
sub isto tenore verborum prosequens
sermonem: *Nec vacat, inquit, à commen-
datione discipuli, si aliqua subiungamus de
commendatione Magistri. Erat Magister
Albertus in omnibus scientiis singularis
excellentiæ, cuius corpus præ deuotionis
gratia requisitum in tumba, quod positum
fuerat, ut est consuetudo, supinum; inuen-
tum est, ut sibi moris erat dum viueret,
quasi in oratione recumbens. Cui discipu-
lum, scilicet Thomam, diuinus Spiritus
mirabiliter adæquauit. hæc in Legenda
sancti Thomæ.*

Ex iam dictis verbis clarè notatur,
hoc miraculum factum fuisse in Alber-
ti

ti corpore diuino nutu mox post obitum ipsius, cum nondum traditum esset sepultura; quia pertinenter dicit requisitum fuisse ex deuotione Fratrum in tumba, non in sepulchro : ex quo enim Dominus Siffridus Coloniensis Archiepiscopus ipsum honorificè vnà cum Collegiis & Nobilibus per circuitum ciuitatis Coloniensis, vt superiùs notatum est, sepultura tradidit, constat per aliquot dies corpus Alberti insepultum in tumba iacuisse, antequam Nobiles præfati iussu Domini Siffridi ad sepeliendum ipsum conuenirent : in quo tempore nimirum Fratres præ deuotione accedentes tumbam, vt prædilecti Magistri sui corpus videre cupiunt & requirunt; sicque factum est vt pretiosam illam glebam, corpus videlicet tanti Pontificis, ad modum orantis inuenirent. Quo profectò miraculo omnipotens Deus palàm facere voluit sui famuli dignitatem & gloriam, ostendens hoc mirabili factò quantum viuens ad superna orando rapi consueuerat, cum etiam corpus exanime sese diuino nutu in altum leuando quasi orans erigebat. In hoc siquidem similis beato

Paulo

Paulo primo Eremitæ, de quo simile quasi legitur, quia cùm in oratione spiritum redderet flexis genibus, mansit ipsum corpus examine sic extensum ac si viueret; quod beatus Antonius ita inuenit.

CAPVT XLIX.

Contra fabulantes qui dicunt ipsum petiuisse à Deo Purgatorium.

QUIDAM autem phantastici, peruer- tentes ea quæ quandoque prædica- cari audiunt, ob suam ignorantiam lon- gè aliter alijs insinuant quàm prædica- tum sit; quemadmodum de Alberto fieri contingit, de quo nonnulli recitare so- lent, quòd petierit decem dies esse in Purgatorio: alij dicunt quinque aut tres, & postea apparuisse, & dixisse quòd stultè petiisset, quia magna esset pœna. Alij adhuc magis addentes, di- cunt quòd hoc petiisset in hunc mo- dum, dicens ad Angelum qui ad ipsum missus fuerat: Omnia expertus sum quæ in mundo sunt, volo etiam experiri Purgatorium. Hęc & similia alia dicunt fabulantes; & quia fortassis quidam qui
nimis

nimis leues sunt ad scribendum quæcumque audiunt, possent hanc fabulam tamquam verum aliquid notare, placuit inferere hoc, vnde ortum habeat fabula præfata. Nam in secundo Libro Apum cap. LXXVII. Auctor eiusdem Libri inter alia dicit in hunc modum: *Quanta autem prudentia sit, pœnitentiam agere in hac vita, exemplum subsequens demonstravit. Erat vir fidelis & bonus, sicut Magister Albertus Ordinis Prædicatorum, & post Ratisponensis Episcopus, sibi ab ijs qui rem familiariter nouerant, traditum referebat, qui post diutinam pœnitentiam quam sanus fecerat, incidit in languorem grauissimum; quo per annum non modicè tribulatus, rogauit cum lacrymis Dominum ut tanto languori finem imponeret data morte. Nec mora, missus ad eum Angelus Domini dixit ei: Exaudiuit Dominus precem tuam; sed eligas quod vis. Aut tribus diebus Purgatorij pœna torqueberis si nunc decedis; aut si adhuc per annum in languore manere volueris, sine ullo Purgatorio ad superos euolabis. Tunc ille pœnam præsentem recolens, nec futuram aduertens respondit: Mori potiùs eligo, & non tantùm tribus diebus, sed quantum*

312 B. ALBERTI MAGNI
tum Domino placuerit, in Purgatorio tribulari. Fiat, inquit Angelus, secundum verbum. Nec mora, languens morte solutus est, & eius anima in Purgatorium deportata. Vno ergo exacto die venit Angelus ad locum Purgatorij ubi anima torquebatur; & dixit ei: Quid nunc agis, o anima, que pro languore unius anni tribus diebus elegisti in Purgatorio detineri? Cui anima: O seductor, non Angelus! qui me in pœnis multis annorum curriculis pro dierum spatiis fefellisti. Et Angelus: Non mora, inquit, sed inestimabili tortura decepta es; quia non nisi unum diem de tribus in Purgatorio peregisti: tamen tu adhuc si retractare volueris quod elegisti, Dominus miseretur ut ad corpus tuum, quod nondum sepultum est, reporteris, & per annum unum languorem quem expertus es patiaris. Cui anima, Annuo, inquit, ut non per annum tantum, sed vsque in finem mundi languore etiam detinear acriori. Hoc dicto anima reportatur ad corpus, & per annum unum languore detenta, multos quibus hoc retulit ad pœnitentiam animavit, & post annum iteratò defunctus, transiit ad superna. hæc in Libro Apum. Ecce, hoc exemplum discipulus Alberti, scilicet Tho-

Thomas Brabantinus, auctor Libri Apum, ex ore Alberti se scripsisse refert: insuper dicit, eundem Albertum hoc audiuisse ab ijs qui rem familiariter noverant. Quomodo ergo prudens vir Albertus sibi elegisset Purgatorium, cum sciebat hoc non esse petendum ex aliena tam dura experientia. Imò Albertus in Postilla sua dicit, quòd viri boni debent sibi dare tribulationes, vt sic purgati euadere possint pœnam Purgatorij. Et certè Albertus optimè sciebat ex fide, quòd acerbissima esset pœna Purgatorij: quod probatur ex scriptis ipsius, vbi ponit quid sit Purgatorium, & qualiter ignis agit in animas. Stultum est ergo dicere quòd sibi hanc pœnam elegisset.

CAPVT L.

*Destructio alterius fabula confictæ
loquacitate rudium.*

ALIA fabula est, habens ortum ex aliquibus quæ scribit Auctor Libri Apum. Nam quidam grossi nonnumquam cum libenter aliquid recita-

O re

re vellent, mirabile fabulantur de Alberto quòd adamauerit filiam Regis Franciæ, & de Parisiis in conspectu multitudinis, vnà cum ipsa inuisibilis effectus Coloniam mirabiliter adduxerit eandem. Quæ fabula ita fatua est, vt nemo ipsam audiens credat eam esse veram, sed fabulantem cum fabula derideat. Sed vnde ortum habeat, aperiendum est. Nam in secundo Libro Apum, cap. lxxxiv. ita habetur: *In partibus Teutonie plenissima Fratrum Predicatorum & Minorum, præcipuè beata memoria Episcopi Ioannis Ordinis Predicatorum attestacione percepi, puellam esse nobilissimam filiam Comitis de Swanenberg in Claustro Monialium enutritam, quæ per aliquas noctis horas à demonibus rapitur, & in ipso raptu inuisibilis & incontroctabilis comprobatur. Et hoc quidem cum frater eius carnalis de Ordine Fratrum Minorum experiri certius voluisset, accepit dictam puellam sororem suam in gremio, & brachiis eam fortissimis strinxit ac tenuit; & tamen veniente hora, rapta de manibus tenentis inuisibiliter & incontroctabiliter tollebat. Hoc exemplum Magister Albertus, Frater Ordinis*

Ordinis Prædicatorum, Theologus, in disputatione Parisiis adduxit, cum coram Episcopo Parisiensi prædicta Questio de raptu mulierum talium moueretur, sicut ab illis plena fide percepimus qui in Disputatione fuerunt. hæc omnia de verbo ad verbum in Libro Apum habentur. Ecce hoc exemplum de raptu nobilis puellæ Albertus adduxit in disputationem Parisiis coram Parisiensi Episcopo; & fabulatores, qui retinere non possunt rem gestam ut facta est, dum fabulari delectat, & mendacium effugere non curant, de Alberto fabulam ut libet fabricant, sicut & de Purgatorio superius notato faciunt. Huiusmodi igitur stulti fabulatores, ignorantes de quibus affirmant, taceant necesse est, cum nulla suspicio de Alberto haberi potest in huiusmodi, eò quòd Parisiis ipse magnificus sit Doctor promotus, & ibi gratiosè legerit, amabilis & gratus cunctis, & præcipuus fuerit in Religione tunc temporis, quando disciplina & religio in Ordine permaximè floruit. Et quis non ipso auditu fabulam esse confictam deprehendit, cum huiusmodi proles regia abduci per hominem in

Coloniam non posset sine pœna capitis? Nec certè latere potuisset Albertus sine infamia in aliquo mundi angulo, si hoc per ipsum fuisset admissum. Iam verò contrarium verum noscimus esse, quia ipse per totum mundum celebris famæ usque in mortem extitit: unde Episcopus effectus est, & extirpator multorum errorum in facie totius Ecclesiæ, ut superiùs probatum est.

CAPVT LI.

Destructio aliarum fabularum de Alberto confictarum.

Est proinde notandum, quòd Vincentius in secunda Parte Speculi historialis libro xx. cap. III. sic scribit: Porro sanctus Antidius Archiepiscopus martyrium subiit, qui aliquando in tertia Feria post Palmas transiens pontem Dini fluminis, vidit agmen demonum gesta sua principi suo referentium, & inter eos Ethiopem manu sandalium preferentem ad iudicium, quòd Romanum Præsulem cum hoc per septem annos impugnatum, tandem ad lapsum traxerit. Qui vocans

ad

ad se *Aethiopem*, & in virtute Dei & sancta Crucis super eum ascendens, precepit ut eum Roma sub manu Domini eadem velocitate qua venerat, saluum & incolumem perferret. Itaque demoni superpositus, illum sapè versiculum iterans, Deus in adiutorium meum intende, &c. eo veētante Romam venit FERIA quinta, hora celebrandi Officij. Es damone præ foribus expectante, Papa rem retulit: negantem per sandalium ad pœnitentiam movit, & Missa vice eius celebrata, & parte Chrismatis à se consecrati assumpta, damone reueētante ad Ecclesiam suam rediit Sabbatho sancto hora celebrandi Officij. hæc Vincentius. Istud, vt audisti, Vincentius de sancto Antidio scribit: & immediatè ibidem adiungit quoddam prodigiosum quod contigit de gigantea muliere; cui præmittit cum rubrica hoc nomen *Sigebertus*, eò quòd ex illo sumpserit hoc quod scribit. Iam verò quidam non retinentes quæ legunt, nec aliquando intelligunt; cum noui aliquid, vt placeant hominibus, dicere volunt, cudere fabulas non metuunt: & hoc ex iam præfato facto Antidij quidam faciunt, fabulantes de

Alberto. Dicunt enim quia Albertus cognouit lapsum Papæ, & uectante spiritu maligno ad cameram Summi Pontificis sit perductus, ut impediret eum ne cum muliere peccaret. Adduntque alij quod dæmoni iussit pontem quemdam ædificare, & præcipienti mox obediuit. & cum hoc dicunt, nesciunt tamen ubi pons ille sit ædificatus. Atque inferunt consequenter, quod ipse etiam vno die duas Missas celebrauerit, aut tres, in diuersis locis remotè à se distantibus; nescio quas ciuitates nominant. Sed reuerà mentita est iniquitas sibi; fabulæ enim sunt ex loquacitate hominum fabulantium fabricatæ. & cum huiusmodi fabulantur, mirificè Albertum commendant, quod tanta potuit facere. Ecce, de ponte mentio est habita in præfato exemplo de Antidio, ubi ei dæmones apparuerunt. Similiter quod Missam celebrauerit Romæ pro Papa, distans remotè à sua Diocesi. Fitque ibi relatio de dæmone eum uectante. Quæ dum mira sunt, tres ex ijs de Alberto fabulas finxerunt. Nec hoc mirum alicui videatur, cum quotidie huiusmodi fieri solet ab idiotis,

tis, qui dum prædicant, multa falsa dicunt, etiam in ipsis Legendis Sanctorum: sed & populo quandoque dum in priuato narrare volunt quæ legerunt, longè aliter proferunt quàm res sit, propter suam ignorantiam, sicut notum est multis qui talia experiuntur.

CAPVT LII.

Contra alios fabulatores redargutio.

Est aliud quod ferrur de Alberto, videlicet quòd ipse composuerit Sequentiam, *Salue Mater Saluatoris*, quæ decantari solet in Festo Assumptionis Virginis gloriosæ: de qua dicunt, quòd dum ipsam dictaret, atque ad illum versum veniret,

Salue mater pietatis,

& deliberaret qualiter continuaret versum ipsum, subitò venit illi in mentem quid subinferendum esset, & adiecit quod sequitur, videlicet,

Et totius Trinitatis

Nobile triclinium.

quapropter obuiauit illi Virgo beata, & regratiabatur ei, dicens quòd num-

O 4

quam

quam sic salutata esset ab homine. Sed hæc relatio absque dubio non est vera, cum scimus ex Libro Apum quod hæc Sequentia sit facta à Fratre Adam de sancto Victore; de quo etiam ibidem scribitur, quod beata Virgo ei apparuit. Quod autem attribuitur Alberto, non nisi ex ignorantia venit hominum, & inconsideratione ipsorum, qui fabulantur inuenta omnia quæ opinantur vel cogitant. Sic quidam dicunt de Alberto, quod totum mundum perambulavit cum Alexandro Magno: & quod fuerit parvus in persona; & vocatus per Papam, qui ei loqui voluit, accesserit, stans ante ipsum, & ad eum parvus fuerit, ut Papa ipsum putaret flectere genua: quare dum diceret ei, Surge; respondit Albertus, se stare. & quia parvus corpore fuerit, sed magnus scientia, impositum sit illi hoc nomen Magnus.

Has fabulas hinc notare volui, ut cognoscant singuli quid tenere debeant de ijs & similibus, si eas ab aliquo proferri audierint: nam huiusmodi fabulæ de multis Sanctis proferuntur, de quibus hinc longum est enarrare: sicut de Carolo

Carolo Magno, de quo dicunt quòd sit admonitus per Angelum vt iret in campum ad quemdam à quo furari addisceret; & similia. Sic de sancto Petro Apostolo multa à rudibus proferuntur, & vnam non crederentur! Scio enim ciuitatem de qua fertur (si autem verum est, ignoro) quòd in tantum ibi inualuit opinio hæc, quòd omnes Petri sunt mirabiles, vt nemo ibi assumatur ad Consulatum vocatus hoc nomine. Et reuerà, si verum est quod dicitur, & perseuerant in sua sententia, grauitè essent puniendi ob huiusmodi perfidiam. Fabulis igitur refutatis, & fabulatoribus damnatis, veritatem Historiæ prosequamur.

CAPVT LIII.

Qualiter gloriosus apparuit Albertus socio suo post obitum in Ecclesia.

MVLTIIS autem modis Dominus gratiam sancti huius viri suis fidelibus reuelare dignatus est: nam Frater Gotfridus de Duyssburck Alberti socius & minister, post mortem venerabilis

322 B. ALBERTI MAGNI
rabilis Alberti, ieiuniis, lacrymis, & ora-
tionibus continuis pro eius anima Do-
minum exorabat. Cui Fratri post Ma-
tutinas in Ecclesia oranti & vigilantibus Al-
bertus visibiliter apparuit cum splen-
dore mirabili nobilissimis vestibus Pon-
tificialibus adornatus; in capite mitram
habens Pontificalem, in cuius fronte
erat magnus lapis pretiosus, qui splen-
dore mirabili plures ex se radios emit-
tens, totam illustrabat Ecclesiam: in-
dumentis autem eius inserti erant mul-
ti lapides pretiosi. Frater verò hæc vi-
dens, stupens præ admiratione tam mi-
rabilis visionis, Albertumque recog-
noscens, quærit qualiter sibi esset. Cui
ille: Optimè, fili mi, humani enim sen-
sus capaces non sunt gloriæ & clarita-
tis, quibus me sua pietate Dominus
decoravit; quas corporalis hæc pulchri-
tudo insinuat. Candores enim radio-
rum de gemma frontis copiosius ef-
fluentes, & noctem quasi in meridie il-
lustrantes, inexplicabilem gloriã quam
adeptus sum designant. Alij autem la-
pides pretiosi, Libri sunt multi & Opera
Scripturæ, quæ ad defensionem fidei,
declarationemque diuinæ sapientiæ ip-
se

se dono Dei exposui. Et sicut in vita
mortali viuens multos de ignorantia
tenebris ad veritatis lumen & diuinæ
cognitionis eduxi, sic altiùs ad gloriam
meam cumulandam donauit mihi Do-
minus ab omni pœna Purgatorij sex
millia animarum meis suffragijs libera-
re. & disparuit his dictis. Nec impossi-
bile videatur alicui, tot animas de Pur-
gatorio posse liberari Alberti suffragio,
cùm Gregorius Turonensis Episcopus
in vno Sermone de sancto Laurentio,
testatur de eodem Martyre, quòd sin-
gulare priuilegium habeat super ani-
mas in Purgatorio, ita vt in qualibet
hebdomada sexta Feria per ipsum vna
anima liberetur à pœnis Purgatorij.
Ponit enim idem Doctor Gregorius ad
confirmationem sui dicti exemplum de
hoc, sic inferens: *Abbas probata Reli-
gionis Monasterij sancti Laurentij desi-
derabat à Deo scire quanti meriti esset
idem Martyr apud Deum. Et ecce cùm
hic idem Abbas meruit vt sua preces ex-
audita essent apud Deum, per visum An-
gelico alloquio dignus habitus est, & in ipsa
visione videbat in quodam terra loco mise-
rorum cruciatum, sed Dei misericordiam*

quandoque expectantiū. Cum verò quidam hoc esset hesitaret; ecce *Leuita* quidam sole splendidior & nive candidior, maxima Angelorum comitatus multitudine adueniens, animam unam eripuit de igne illo, eamque ingenti cum tripudio ad superna gaudia deferebat. Et Angelus ad Abbatem ait: *Iste est gloriosus Martyr & Leuita Laurentius, Deo acceptissimus, qui passionem sustinuit pro Salvatoris nomine sexta Feria; & hoc privilegium à Deo habet, ut in qualibet hebdomada ipsa sexta Feria unam possit liberare animam de pœnis Purgatorij, hæc Gregorius præfatus; qui etiam addit, quod quicumque in sexta FERIA deuotè commemorationem facit sancti Laurentij, non præualebit aduersus illum inimicus. Non igitur inconueniens est, ut Albertus tam continuus in oratione deuota, ut præmissum est, & maximi zeli, sitiens salutem animarum, quemadmodum copiosissimè demonstrant eius Libri, insuper tantum fructum fecerit animarum per totum orbem, singulare acciperet super animas privilegium ex dono Dei; cum zelum animarum acceptissimum sacrificium, teste beato Gregorio, esse nouimus.*

CAPVT LIV.

*Reuelatio quòd Albertus beatus sit,
& altior in beatitudine quàm
communiter saluati.*

FVIT in Treuiris quædam nobilis femina de Vilsarbruck, quæ vsque ad octogesimum vitæ suæ annum in castitate & innocentia Deo seruiens opinione celebris habebatur. Hæc quindecimo die post mortem venerabili Fratri Theoderico tunc Fratrum Lectori in Treuiris, cui solita fuerat confiteri, ad pulpitum in studio suo residenti, visibiliber apparuit, dulciter ipsum salutando; dixitque illi: Ex parte Dei missa sum ad te, vt de rebus, quarum certitudinem affectas, certus sis. Tunc religiosus vir ait: Qualem vitam ducis, Domicella? Quæ respondit: In conspectu sum sanctæ Trinitatis, æternæ beatitudinis gaudio quietata. At ille rursus: Nosti Magistrum Albertum nostri Ordinis Fratrem, qui nuper Coloniz apud Fratres Prædicatores obiit? Respondit illa: Optimè noui.

326 B. ALBERTI MAGNI
Et Lector, Vbi est? inquit. Cui respon-
dit illa, dicens: Gaudet lætitia inenarra-
bili longè valdè supra nos.

CAPVT LV.

*Alia reuelatio diuinitus ostensa,
ostendens quòd confirmatus sit in
gloria.*

ALIVD in eius Legenda habetur, &
similiter in Vitas-Fratrū Prædi-
catorum, vbi sic legitur: Quædam in
Teutonia Abbatissa Cisterciensis Or-
dinis, per se atque Sorores suas multas
fecit pro Alberto orationes nouiter de-
functo, eò quòd viuens frequenter eas
sua doctrina & admonitione ad bonum
inducere solitus erat. Quodam igitur
manè cum dicta Abbatissa paululùm
obdormisset, vidit ipsum Albertum
ante Altare paratum vt populo prædi-
caret, sed in aëre stantem; sancta autem
femina præ timore clamans, dicebat:
Heu! Frater Albertus cadet, quia fulci-
mentum non habet. Cui adstans per-
sona quædam reuerenda, ait: Frater iste
confirmatus est, cadere non potest. Sic
igitur

igitur consolata, auscultabat quæ ipse erat prædicaturus. Et inchoans ille ait: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, usque ad plenum gratia & veritatis.* Statimque subiunxit: Et hoc oculis meis ego video. sicque disparuit.

Ioan. 1.

CAPVT LVI.

Reuelatio de gloria Venerabilis Alberti & beati Thomæ eius quondam discipuli.

EST etiam Libellus quidam continens reuelationes & visiones factas cuidam sanctæ virgini, nomine Matildis de Helpede, Ordinis Cisterciensis, quæ ab infantia suam virginitatem Domino consecrauerat, tam immunis à peccatis, sicut duo Confessores eius testati sunt, vt tantam innocentiam se nunquam reperisse dicerent. quæ se etiam tam vilem ob humilitatis virtutem reputabat, quòd ea quæ per reuelationem à Domino Iesu acceperat, aliis enarrare non tentasset, nisi coacta à suis fuisset; quemadmodum Frater Henricus

cus

328 B. ALBERTI MAGNI
cus de Hallis, Teutonicus, Doctor de-
uotus & graciosus, Ordinis Fratrum
Prædicatorum, qui scribit Librum
eundem, affirmat dicens, non hunc Li-
brum præsumptuosa audacia compila-
tum, sed sui Prælati consilio & præce-
pto. hic verò Liber ex reuelatione Sal-
uatoris, *Liber spiritualis gratia* voca-
tur, habens hunc Prologum: *Benignitas
& humanitas Saluatoris nostri Dei*, &c.
incipit autem sic: *Fuit Virgo quedam
ab infantia à Deo in benedictionibus præ-
uenta*, &c. In quo Libro inter alia & de
venerabili Alberto, atque de sancto
Thoma de Aquino, qui in illius Virgi-
nis tempore paulò antè obierant, hoc
quod subiungo continetur, eidem Vir-
gini reuelatum diuinitus. Ait autem
istius Libri Auctor, in hunc modum
prosequens sermonem: *Venerabilis me-
morie Domini Alberti & Fratris Thome
de Ordine Prædicatorum animas vidit hæc
Virgo velut duos prænobiles Principes,
hoc modo caelestia penetrasse. Ecce thro-
num, cui insederat Rex cæli, conspicit, duas-
que venerandas personas accedentes ad
Regem; in vestibus autem eorum, verba
aureis litteris conscripta habebantur, quæ
singula*

singula splendorem mirificum de se diffunderunt, atque excellentem emiserunt odoris suavitatem. Vnumquemque verò Angeli duo mirificis cum candelis præibant usque ad sedentem in solio maiestatis. Virgini deinde per spiritum reuelatur, has quas viderat personas, Albertum & Thomam esse; qui tamquam diuina cognitione in terris illustrati, necnon igne spiritualis amoris quo flagrabant incensi, aptissimè per Angelos duos cum luminaribus qui præibant, sunt designati; eò quòd non parum de Cherubim atque Seraphim donis haberent. Inscripta autem verba aureis litteris splendorem ex se radiantia, doctrina illorum est, quam de Christi diuinitate atque humanitate scribendo docuerunt: unde iam ipsorum anime mira incunditate letantur, ac si odore suauissimo sint recreate; similesque effecti sunt Sanctis omnibus ob meritorum copiam, eò quòd omnium illorum conuersationem, in virtutibus ac doctrina imitari studuerunt in hac corruptibili vita. hæc ex præfato Libro.

CA-

CAPVT LVII.

De interpretatione nominis eius, & quare Magnus sit cognominatus.

NON igitur frustra hic Doctor magnus hoc nomen Albertus gerit, si interpretatio ipsius nominis inspiciatur, & ea quæ huic inerant dona iam proposita mente teneantur. Dicitur enim Albertus ab *Al*, quod est altum, & *ber*, quod est fons siue putens, & *thus*, quod nomen est arboris immensæ atque ramosæ, gummi album, solidum, mundum, & odoriferum stillantis. Fuit namque altus in diuinarum scientiarum speculatione, non quidem qualitercumque, sed speciali quadam gratia præuentus illic oculum fixit, quò paucissimis consideratione peruenire donatum est: vnde & alto stilo, quæ intellectu conspexerat, digessit, nec capi faciliter à nobis possunt, nisi transcensis infimis, mente & affectu ad superna transeamus. Hinc etiam in ijs quæ corporalia sunt, cunctos præit ingenio, vt quasi alter Salomon disputare de cedro quæ

quæ in Libano est vsque ad hyssopum
qui de pariete nascitur, potenter vale-
ret. *A ber* dictus est, quod fons siue pu-
teus sonat: fons namque siue puteus
fuit iste ob copiam doctrinarum. Cùm
enim ea quæ Medicorum sunt promit-
tant Medici, tractentque fabrilia fabri;
huic tamen in omni libro sicut Danieli
Dominus dedit sapientiam, vt omnium
Facultatum Professores de fontibus po-
tati Alberti, suam extinguerent sitim;
cùm nihil quod scire desiderant homi-
nes, magni Doctoris intellectui credi-
tur defuisse. Et dum nullum scibile ig-
norasse dicitur, putant quidam intelle-
ctum adeptum ipsum habuisse. Quod si
verum est, in quæstione relinquimus,
qui diffinire incerta non nouimus.
vnum tamen affirmare audemus, illud
videlicet, In omnibus experto creden-
dum est Alberto. *Thus* dictus est, quia
arbor alta cælestis agricolæ manu in
medio Ecclesiæ plantata est hic beatus,
qui ad ardua virtutum omnium sese
semper extulit. Ramosa nimis propter
numerositatem discipulorum: quot-
quot enim ex ipsius doctrina siue suo-
rum discipulorum, scilicet beati Tho-
mæ,

332 B. ALBERTI MAGNI
mæ, Fratris Ulrici, & alterius Thomæ
iam sæpè dicti scientiis eruditi sunt, &
fructum afferunt; quasi tot Albertus
ramos de se prodire fecit, cùm disci-
pulorum scientia ex tanti Magistri do-
ctrina originem habuit. Hæc arbor
gummi mundissimum odoriferum ni-
mis stillat per sanctæ vitæ munditiam,
& bonæ famæ fragrantiam: nam in om-
nem terram exiuit sonus de bonitate
eius, ita vt imperfecti etiam balbutire
gestiant, perfectè loqui non valentes.
Vel etiam thuris nomine appellatus
est, quia continuæ orationis incensum
deuotione præcipua obtulit Deo, cùm
tantum orationi incumberet, vt Psalte-
rium integrum quotidie personaret.
Magnus verò cognominatus est, non
ob aliud, nisi ob excellentiam singula-
ris scientiæ in omni re scibili, & præ-
claram famam; eò quòd iuxta Humber-
ti testimonium innumerabilem fru-
ctum fama, exemplis, & scriptis per to-
rum orbem fecerit, & frequentes vi-
ctorias contra erroneos & hæreticos.

CA.

CAPVT LVIII.

De exhumatione corporis Alberti, & qualiter repertum est non omnino consumptum.

DE inuentione autem vel potiùs transpositione corporis eius subiungentes, notandum est, quòd anno Domini M. cccc. lxxxiii. tertio Idus Ianuarij, altera scilicet die sancti Pauli primi Eremitæ, iussu Reuerendi Magistri Ordinis tunc Coloniae praesentis, videlicet Fratris Salui de Panorma, apertum est sepulchrum venerabilis Alberti ferreis instrumentis, quia facilis non erat accessus propter lapidem grandem superpositum. quo aperto in praesentia Reuerendi Magistri Salui praefati, ac Prouincialis Prouinciae Teutoniae, Priorisque Conuentus Coloniensis, sacrae Theologiae Professoris; necnon in praesentia Domini Rectoris almae Vniuersitatis Coloniensis, ac ceterorum Magistrorum Theologiae Facultatis, & multorum Fratrum, repertum est corpus quod quaerebatur. Sarcopha-

cophagus de lapide siquidem inuentus est, in quo tumba lignea continens venerabilis Alberti corpus terra cooperatum. Nam asser quo tumba ipsa clausa fuerat, consumptus fuit; nimirum quia sic ducentis & tribus annis cum corpore in terra iacuit. Sarcophago igitur vnà cum lignea tumba & corpore eductis in lucem, terra omnis per Fratres de tumba exponitur, corpore dimisso intacto; quod baculum Pastoralem habuit in manu, annulum de cupro in digito, sandalia in pedibus, & mitram Pontificalem in capite. Et cùm tanto tempore, vt dictum est, in terra iacuisset corpus venerabilis Pontificis, non tamen foetor aliquis de ipso exhalabat, sed odor suauis de illo emissus adstantes refecit. Sed quod mirabilius videtur, nec ipsum corpus omnino consumptum fuerat, quia materia oculorum in ipsis sedibus luminum vsque nunc perseuerat, & caro in mento cum particula barbæ similiter, atque vna auricula arefacta. Sed & humeri non omnino consumpti sunt, cùm etiam vnus humerus pro maiori parte integer est. Insuper & crura sunt, quibus caro adhærens

rens arida cernitur, pedesque cum ipsis sandaliis ossibus crurium inhærent, & totum corpus superius indissolutum quoad ossa & iudiuifum vsque hodie in eadem tumba iacet. In collo verò, vbi adhuc vna canna cernitur, quæ, vt puto, continuari solet pulmone, vel alteri membro vitali, dependebant hæc, videlicet particula de Cruce Domini, & denarius perforatus cum clauo Domini, atque vnum Agnus Dei de cera serico inuolutum: quæ, vt credimus, deuotionis gratia in vita portare consueuerat, cum quibus & sepultus est. Sic ergo hæc membra & nunc cernuntur, cum sit tamen quartus annus post sepulchri aperitionem. Et hoc quidem iustè omnipotens Deus in gleba exanimata Alberti fieri voluit, quia intemeratæ Virginis Matris hic Doctor in vita amator atque laudator singularissimus extitit, nec dubium & imitator feruentior.

CAPVT LIX.

*De miraculis quæ referuntur facta
Alberti meritis.*

ALTERA autem die exhumationis corporis & deinceps multi vtriusque sexus homines præ admiratione corpus iusti viri cernere cupientes, tumbam cum qua extractum fuerat visiterunt; inter quos nonnulli se meritis ipsius sanitatis beneficium referunt accepisse. Et quamuis de talibus examinatio ad integrum subsecuta non est ob incuriam Fratrum; referre tamen ea, vt à fide dignis accepimus, non formidamus, eò quòd incredibilia non sunt hæc, quæ graues viri intinmare voluerunt, prout acceperam ab ijs quibus contigerunt huiusmodi beneficia sanitatis.

Fuit proinde vir quidam Coloniae, filium habens, qui in tantum visu caruerat, vt pænè nihil videret. Is dum hanc ob causam manuale officium nullum posset addiscere; pater illius, quia rebus pauper erat, non modicum turbatus

batus est. Sed dum auxilio destituitur humano, flagitare idem homo non distulit diuinum. Illo ergo in tempore præfatæ exhumationis, credens Albertum virum iustum apud Omnipotentem tanti meriti esse, vt se, qua premebatur angustia posset eripere, illicò votum emittit venerationis, venerabili Doctore se exhibiturum, si cæcitatem illi qui patiebatur, sua intercessione dignaretur auferre. Et ecce, protinus idem quem tenebræ inuoluerant mœrore, per Deo digni Alberti merita redditus est gaudio & luci; iamque voti compos, absque impedimento futõris artificium is qui sanus factus est, vt aiunt, exercet.

Eodem tempore mulier quædam longa ægritudine cùm premeretur, audiens de fama Alberti venerabilis Pontificis, votum eidem sponndit. Quo emisso, restituta est sanitati, reddens ea quæ distinxerunt labia illius: & præstitum sibi beneficium silentio tegere voluit; sed suo Confessori, à quo hæc audiui, in laudem Dei & venerabilis Doctoris honorem narrauit.

Alius vir quidam defectum sensus olfactus incurrerat, vt nec fœtidissimi

P qui-

quidem odoris posset percipere præsentiam, etiam si corpus perputridum naribus illius appositum fuisset. Et ecce, eo tempore quo corpus leuatum fuerat è terra, vnà cum aliis idem virtubam venerandi Patris visitat, corpus videre desiderans. Factumque est vt mox dum corpus inspiceret, etiam illius fragrantiam, restituto sibi sensu, sentiret. Hoc factum percepi à fide digno & religioso Sacerdote, qui se hæc audiuisse dicebat ab illo, qui beneficium hoc sentire meruit.

Alius fluxū patiens sanguinis (quam infirmitatem Physici dysenteriam vocant) eodem tempore cum aliis sepulchrum Alberti visitans, quia deuotus illi extitit, beneficium meruit sanitatis; vt à fideli Sacerdote recepi, qui ab ore illius cui sanitas collata est, se & alios multos audiuisse hoc testatur.

Sed aliud quoddam beneficium sanitatis venerabilis Alberti meritis impetratum non dubitamus: quod quidem eò certius, quò familiarius; & tantò est excellentius, quantò mirabilius; à Fratre enim ipso, cui hoc contigit, fideli attestazione accepi. Frater nempe ille
Ordi-

Ordinis Prædicatorum, grauiſſima moleſtia capitis vexari frequenter ante ingreſſum Ordinis ſolebat: qui dum ingreſſus fuiſſet Ordinem, poſt aliquot annos infirmitas per incrementa temporum inualeſcebat. Cumque in tantum hæc abundaret moleſtia, vt nec ſomnum caperet, nec vel vnū Reſponſorium decantare cum Choro poſſet; & quod grauius erat, Pſalmodiam cum leuiter ſonaret, pœnam ingerebat verborum prolatio: demum, dum ambularet, mouebatur quandoque cerebrum in tantum, vt motum ipſum audiret; vehementerque timuit; ne penitus cerebro à teſta capitis diſſoluto, perenne & incurabile diſcrimen ægritudinis incurreret. Quamobrem compulſus medicaminum ſubſidia quærere, nequaquam tum releuatus eſt per ipſa, imò deterius habuit. Sic ergo quaſi per annum aut ampliùs, hac deſolatione Frater ipſe attritus, anxius plurimis, de remedio acquirendo diffidebat. Humano igitur auxilio deſtitutus, cæleſte quærir patrociniũ. Adit proinde venerabilis Alberti ſepulchrum, quem ob iuſtitia meriti patrocinari credidit, ſi indu-

bitata fide cum deuotione inuocaretur; flectensque genua, orationem quam statuit ob venerationem ipsius semper deinceps offerre, inchoat ea fide qua potuit. Et ecce, paucos post dies tantam recuperabat de hac inualetudine sanitatem, in qua & iam perseuerat, vt singulis diebus adhuc, comparata pristina egritudine ad præsentem valetudinem, magna teneatur admiratione animi sui: prima enim nocte qua orationem fudit, quasi sensibiler immutationem in vertice capitis ad sanitatem aduertit; qua consequenter per incrementa cum orationis continuatione vsque ad perfectum est deducta, fauente Deo, cui laus perennis, haud dubium Alberti meritis indulta. Contigit autem ad tres vel amplius annos ante venerabilis Pontificis Alberti exhumationem.

HANC Legendam fideliter ampliando collegi, auxiliante Deo, ego Frater Ordinis Predicatorum Conuentus Coloniensis, notus Fratribus nostris, utinam nominari inter electos merear! sperans Alberti suffragiis

giis adiuuari, pro cuius honore hunc laborem assumpsi; non tamen audacia presumptuosa, sed iussu & ex beneplacito mei Superioris. Rogo igitur ne quis aliquid apponat vel immutet, nisi certissimum sit quod apponere vult; & unde sumpserit vel habuerit, notet: aliàs enim, si quisque inserere voluerit quod ei placet, vel vaga & incerta relatione vel fabulatione perceperit, mendacem se, non veridicum Scriptorem, comprobauit. Tenui namque ego hæc compilando sic sobrietatem, ut non nisi ea quæ certa sunt & probabilia scribere volui; & unde sumpta sunt, Prologus & ipsa Legenda Lectori demonstrabit.